

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VLIV SRN NA PROMĚNY EVROPSKÉ INTEGRACE PO ROCE 2008 POHLEDEM
ČESKÉHO TISKU

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Autor práce: Bc. Jan Mátl

Studijní obor: Evropská teritoriální studia – ČR a německy mluvící země

Ročník: 3

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 1. května 2013

Vlastnoruční podpis studenta

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu práce doc. PhDr. Bohumilu Jirouškovi, Dr., za odborné rady a jeho ochotný a trpělivý přístup, který vznik této práce provázal.

Anotace

Spolková republika Německo, jako jeden z klíčových členů Evropské unie a eurozóny, v posledních letech – zejména v souvislosti s od roku 2008 probíhající ekonomickou krizí – poutá pozornost médií i politiků celého světa především z hlediska dalšího vývoje EU, ale i z hlediska způsobů řešení dané krize, resp. jejich hledání. V této bakalářské práci bude zpracován mediální obraz politiky SRN jako jednoho z rozhodujících hráčů evropského integračního procesu v hlavních názorotvorných tištěných médiích v České republice (Lidové noviny, Mladá fronta Dnes, Právo, Hospodářské noviny). Zohledněno bude novinové zpravodajství i názorotvorné části daných tiskovin z let 2008-2012, především z komparativního hlediska.

Annotation

Federal Republic of Germany, as one of the key members of the European Union and the Eurozone, attracts the attention of media and politicians from around the world in the last years - especially in the context of the current economic crisis since 2008 - primarily in terms of the further development of EU, but also in terms of finding ways of solving to the crisis. In this bachelor work will be processed media image of policy of FRG (as one of the key players of European integration process) in major print media in Czech republic (Lidové noviny, Mladá fronta Dnes, Právo, Hospodářské noviny). This work is going to take into account the newspaper reporting and the journalism commentaries of these periodicals from the years 2008 – 2012, mainly from a comparative perspective.

Klíčová slova

Evropská integrace; ekonomická síla; politický vliv; dluhová krize; řecká krize; euro.

Keywords

European integration; economic power; political influence; debt crisis; Greek crisis; euro

OBSAH

Úvod	7
Seznam zkratek	8
A: Teoretická část	9
1. Německá stopa v evropském integračním procesu do roku 2008	10
1.1. Německá otázka jako jeden z hlavních impulzů pro evropskou integraci	10
1.2. Francouzsko-německý tandem – motor integrace	10
1.3. Vliv znovusjednoceného Německa na evropské události	12
2. Ožehavost tématu německé supremace	13
2.1. Vědomí vlastní historické zkušenosti u Němců	13
2.2. Vyhraněné názory ze zahraničí i z českého veřejného prostoru	13
3. Vliv masových médií a vytváření mediálního obsahu	15
3.1. Vývoj představ o účincích médií	15
3.2. Tištěná média a jejich nástroje reprezentace reality	17
4. Charakteristika sledovaných deníků	19
5. Typologie novinových článků: Novinové zpravodajství a publicistika	21
5.1. Zpravodajství	21
5.2. Publicistika	22
B: Praktická část	24
6. Přístup Německa k ekonomické krizi v Evropě	25
6.1. Německo a evropská hospodářská krize v letech 2008-2009	26
6.1.1. Novinové zpravodajství	26
6.1.2. Publicistika	32
6.2. Německo a evropská hospodářská krize v letech 2010- 2011	34
6.2.1. Novinové zpravodajství	34
6.2.2. Publicistika	39
6.3. Německo a evropská hospodářská krize v roce 2012	43
6.3.1. Novinové zpravodajství	43
6.3.2. Publicistika	48
6.4. Postoj SRN k eurobondům a Evropské centrální bance	53
6.4.1. Novinové zpravodajství	53
6.4.2. Publicistika	56
6.5. Shrnutí kapitoly	58
6.5.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik	58
6.5.2. Jak psala o tématu periodika	59
7. Přístup SRN k řecké otázce	61
7.1. Ekonomická rovina řeckého problému	62
7.1.1. Novinové zpravodajství	62
7.1.2. Publicistika	66
7.2. Neekonomické aspekty a okolnosti řecké otázky	69
7.2.1. Novinové zpravodajství	69
7.2.2. Publicistika	72
7.3. Shrnutí kapitoly	74
7.3.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik	74
7.3.2. Jak psala o tématu periodika	74

8. Společná evropská měna	75
8.1. Je euro prostředkem k německé dominanci?	76
8.1.1. Novinové zpravodajství	76
8.1.2. Publicistika	77
8.2. Shrnutí kapitoly	80
8.2.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik	80
8.2.2. Jak psala o tématu periodika	80
9. Celková architektura evropského společenství	81
9.1. Rozšiřování unie a vztahy Německa s okolními zeměmi	82
9.1.1. Novinové zpravodajství	82
9.1.2. Publicistika	84
9.2. Vytváření politických a ekonomických bloků uvnitř stávající unie	85
9.2.1. Novinové zpravodajství	85
9.2.2. Publicistika	88
9.3. Shrnutí kapitoly	91
9.3.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik	91
9.3.2. Jak psala o tématu periodika	91
10. Německo v mezinárodních vztazích	92
10.1. Pozice SRN vůči významným evropským zemím	93
10.1.1. Novinové zpravodajství	93
10.1.2. Publicistika	96
10.2. Postoj Němců k menším evropským zemím	99
10.2.1. Novinové zpravodajství	99
10.2.2. Publicistika	101
10.3. Politická dominance Německa v Unii	104
10.3.1. Novinové zpravodajství	104
10.3.2. Publicistika	106
10.4. Shrnutí kapitoly	111
10.4.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik	111
10.4.2. Jak psala o tématu periodika	112
Závěr	113
Seznam použitých zdrojů	115

Úvod

Někdejší šéf americké diplomacie Henry Kissinger si kdysi v sedmdesátých letech postěžoval, že tolik důležitá Evropa nemá jedno telefonní číslo, na které by se mohl obrátit při řešení důležitých politických či ekonomických výzev. Jeho požadavek byl tehdy jednoznačným vzkazem, že evropská integrace je věcí zcela naléhavou. Dnes, v době nesporných hospodářských problémů našeho kontinentu, začínají mnozí politici a analytici naznačovat, že ono Kissingerem požadované číslo již zřejmě existuje, a to v Německu. Tuto skutečnost odhalily současné ekonomické problémy téměř všech zemí Evropské unie. V rámci tohoto politicko-ekonomického bloku tak začíná Spolková republika Německo stále častěji sehrávat klíčovou roli. A jeho hospodářská síla se přenáší i do znovuoživení síly politické, kterou mělo právě celoevropské sjednocování výrazně utlumit.

Dnes to jsou zejména německé návrhy na řešení dopadů krize a konkrétní opatření na mezinárodním poli, které se pak výrazně promítají do chodu celé Unie. Spolková republika Německo (dále jen SRN) tak skrze svůj ekonomický vliv, pramenící z nejvýkonnějšího hospodářství v Evropě, sehrává klíčovou roli i co do vytváření podoby současného integračního procesu a pravděpodobně i jeho následujících fází. A právě objevující se supremace Německa nad ostatními méně výkonnými ekonomikami Evropy je intenzivně diskutována a hodnocena v mnoha periodikách v zahraničí i u nás, přičemž se mnohdy ze zcela pochopitelných důvodů objevují reminiscence na pochmurnou historii německého národa.

Tato práce se zabývá právě problematikou německé angažovanosti na celoevropské scéně a to nejen na poli ekonomickém. Německo dnes promlouvá i do otázek celkové architektury evropského společenství, jeho rozšiřování a dalšího směřování. SRN se tak stává více než důležitým činitelem v celém evropském integračním procesu.

Jaký obraz mají naši západní sousedé v českém mediálním prostředí? Na tuto otázku se bude snažit odpovědět tato práce, jež se zaměří na přístup vybraných názorotvorných periodik k hodnocení daného tématu. Sledovány budou deníky Právo, Mladá fronta Dnes, Lidové noviny a Hospodářské noviny a na základě prostudování a komparace relevantních článků těchto periodik za období 2008-2012 bude provedeno finální zhodnocení pohledu těchto deníků na problematiku vlivu SRN v otázkách evropské integrace.

Seznam zkratk

EU – Evropská unie

SRN – Spolková republika Německo

NDR – Německá demokratická republika

MFD – Mladá fronta DNES

HN – Hospodářské noviny

LN – Lidové noviny

ESM – Evropský stabilizační mechanismus

MMF – Mezinárodní měnový fond

ECB – Evropská centrální banka

A: Teoretická část

V této části se nejprve stručně seznámíme s německou (resp. západoněmeckou) politikou v poválečném integračním procesu, abychom si ukázali, že právě německý prvek vždy viditelně vstupoval do událostí na evropské politické scéně, přičemž hrál mnohdy roli více než nezanedbatelnou. Nejednou se přitom připomínaly činy německého národa za druhé světové války a přízrak této neblahé historie se vkrádá do komentářů názorových vůdců i v dnešní době, tj. v časech vzdálených již téměř sedm dekad od velkého válečného konfliktu. I hlasy tohoto charakteru zde budou zmíněny, a to pro dokreslení citlivosti dané problematiky. Právě zmíněné reminiscence na události 40. let minulého století výrazně ovlivňují obraz Německa do dnešních dnů, kdy SRN opět silně promlouvá do evropského dění. Je třeba si však uvědomit, že to, jak je a bude Německo vnímáno, je do značné míry dílem masových médií, která rozhodují o podobě svého zpravodajství a prezentovaných názorů. Budeme-li chtít zkoumat, jaký obraz našich západních sousedů předkládají přední česká seriózní periodika, bude nutné odpovědět na otázku, zda mají média tak velký vliv v konstruování obrazu daného objektu zájmu, kterým může být i země (potažmo národ). Posléze bude záhodné přiblížit i samotné zvolené deníky, jejichž relevantní články zde budou shromážděny. Objektem zkoumání pak budou zvláště příspěvky novinového zpravodajství na straně jedné a názorotvorné komentáře a rozhovory na straně druhé. Rovněž obě tyto oblasti tak tato část práce teoreticky přiblíží.

1. Německá stopa v evropském integračním procesu do roku 2008

1.1. Německá otázka jako jeden z hlavních impulzů pro evropskou integraci

Po skončení druhé světové války bylo vítězným mocnostem zřejmé, že nemohou k poraženému Německu přistupovat tak, jako tomu bylo po skončení prvního celosvětového válečného konfliktu, kdy bylo Německo, krom jiného zatížené splácením obrovských válečných reparací, vrženo do politické a ekonomické izolace. Toto vyčlenění Německa z mezinárodních a hospodářských vztahů a tvrdé podmínky Versailleské mírové smlouvy vyvolaly u německého národa beznaděj a nenávist k vítězným mocnostem. Potenciál velkého středoevropského národa tak již na základě historické zkušenosti nešlo nadále podceňovat a právě snaha začlenit Německo do „rodiny“ evropských států a ztlumit jeho přirozené síly, jež do té doby působily pouze destruktivně, byla oním primárním motivem k nastartování evropského integračního procesu. Bylo nutné zvolit takové politicko-hospodářské schéma, které by bylo zajímavé nejen pro vítěze, ale i pro „velkého poraženého“.¹

Německo se do integračního procesu záhy velmi aktivně zapojilo, jelikož v něm spatřovalo příležitost, jak nejlépe odčinit válečné zločiny a částečně se tak před Evropou i celým světem ukázat v lepším světle. Vedle toho slibovala těsnější spolupráce s blízkými sousedy i urychlení hospodářské výstavby zničené země (Byť měl v tomto směru mnohem větší význam Marshallův plán – pozn. autora).²

1.2. Francouzsko-německý tandem – motor integrace

Jelikož to byl po staletí se táhnoucí francouzsko-německý antagonismus, který ohrožoval mír a stabilitu na kontinentu, musely učinit první krok na cestě ke sblížení evropských národů právě tyto dvě země. Na počátku překonání nepřátelství mezi Francií a Německem stál plán francouzského ministra zahraničí Roberta Schumana z 9. května 1950, jenž spočíval ve snaze podřídit evropskou těžbu uhlí a produkci oceli společnému dohledu. Uhlí a ocel byly strategickými surovinami, které živily vojenský průmysl a výrobu zbraní.³

I přes mnohé neshody pak obě země diktovaly tempo v integračním procesu (u Německa tím mějme na mysli Spolkovou republiku Německo, tj. ze dvou

¹ König, Petr – Lacina, Lubor – Přenosil, Jan.: *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 23.

² Tamtéž, s. 30.

³ Tamtéž, s. 27 – 28.

nástupnických německých států ten západní). Tím, kdo jako první hlasitě volal po vytvoření nadnárodní Evropské unie byl již spolkový kancléř Willy Brandt, jenž si ve svých myšlenkách dokonce pohrával s představou „*prakticky organizované evropské vlády*.“⁴

Byl to právě Willy Brandt, kdo se společně s francouzským prezidentem Georgesem Pompidouem zasazoval o přijetí Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (dále jen Velká Británie) do Evropského společenství.⁵ Jak ale uvádí Veber,⁶ prezident Pompidou stále choval k Němcům značnou dávku nedůvěry a již tehdy vnímal přijetí ostrovního království do Společenství jako připuštění silného politického hráče, který bude moci s Francií otupit německý vliv. Krom toho by Britové netrpěli snahy o evropskou federalizaci s nadnárodní strukturou. To jsou však skutečnosti, jež nesvědčí o velké snaze Velké Británie i Francie podpořit integrační proces. Taková snaha byla tehdy (tj. v první pol. 70. let) převážně na německé straně.

O něco více se ve francouzsko-německých vztazích vyjasnilo za působení francouzského prezidenta Valéryho Giscarda d'Estainga, jenž se po boku spolkového kancléře Helmutha Schmidta zasadil o vytvoření tzv. Evropského měnového systému, který byl předvojem současné měnové unie.⁷ Z francouzsko-německé „dílny“ vzešla i tzv. Saarbrückenská dohoda (1984), která byla jistým zlomem v rozměňování vnitřních hranic Společenství, a na kterou mohla navázat Schengenská dohoda, ve které se ke konceptu prostoru bez kontroly osob připojily země Beneluxu.⁸

Když se na konci 80. let hroutil východní komunistický blok, deklarovala západoněmecká vláda záměr sjednotit se s východní Německou demokratickou republikou a opět tak utvořit jednotný německý stát. Otázka předpokládané ekonomické a politické dominance takto vzniknuvší osmdesátimilionové země tak byla ve Francii opět na pořadu dne. Německé sjednocení bylo pro Francouze přípustné jen tehdy, bude-li doprovázeno upevněním spolupráce v Evropském společenství a Německo se vzdá své silné měny.⁹ Právě tehdejší političtí předáci Francie a Spolkové republiky, prezident François Mitterrand a kancléř Helmut Kohl, se poprvé vážněji přiblížili koncepci

⁴ Veber, Václav: *Dějiny sjednocené Evropy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 278.

⁵ König, Petr – Lacina, Lubor – Přenosil, Jan.: *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 51.

⁶ Veber, Václav: *Dějiny sjednocené Evropy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 275.

⁷ Kovář, Martin – Horčíčka, Václav: *Dějiny evropské integrace II*. Praha: Nakladatelství TRITON, 2006, s. 69.

⁸ König, Petr – Lacina, Lubor – Přenosil, Jan.: *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 56.

⁹ Tamtéž, s. 61.

politické unie. Poprvé skloňovali měnovou unii a spolupráci v zahraničních a bezpečnostních otázkách.¹⁰

Za společný provaz táhli i prezident Jacques Chirac a kancléř Gerhard Schröder, kteří otevřeli téma harmonizace daňové oblasti a celoevropské zaměstnanosti. Vedle toho však také byli oba politici zastánci omezení práva veta pro členské státy Unie.¹¹

1.3. Vliv znovusjednoceného Německa na evropské události

Politická síla jednotného německého státu se začala záhy projevovat již na samotném počátku 90. let, kdy se pozornost evropských politiků upnula směrem na Balkán. Klíčovými zahraničními tématy tehdy bylo případné uznání nezávislosti Slovinska a Chorvatska. Německo se tehdy odhodlaně postavilo na stranu těchto mladých států a to bez konzultace s ostatními zeměmi Evropského společenství. USA, Velká Británie a Francie nebyly myšlenky drolení Jugoslávie nakloněny, avšak SRN tyto státy postavila takřka před hotovou věc.¹² Slovinsko se pak stalo členem Evropské unie 1. května 2004, Chorvatsko přistupuje v roce 2013.

V následujících letech promlouvalo Německo do evropského politického dění, nicméně nejmělejší pokus o průlom uskutečnil kancléř G. Schröder v roce 2001. Schröder nastínil představu Evropy, ve které o obraně, zdravotnictví, daních a jiných důležitých tématech již nadále nebudou rozhodovat národní vlády.¹³ V tomtéž roce spatřil světlo světa tzv. Schröderův plán, jehož obsahem byla evropská ústava, která by změnila Evropskou komisi v mnohem silnější exekutivní orgán a výrazně by pozměnila podobu všech institucí EU.¹⁴

¹⁰ Kovář, Martin – Horčíčka, Václav: *Dějiny evropské integrace II*. Praha: Nakladatelství TRITON, 2006, s. 102.

¹¹ Booker, Christopher – North, Richard: *Skryté dějiny evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2006, s. 409.

¹² König, Petr – Lacina, Lubor – Přenosil, Jan.: *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2007, s. 65 – 66.

¹³ Booker, Christopher – North, Richard: *Skryté dějiny evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2006, s. 436.

¹⁴ Tamtéž, s. 439.

2. Ožehavost tématu německé supremace

2.1. Vědomí vlastní historické zkušenosti u Němců

Více než u jiných vlivných států je právě v Německu kladen důraz na provádění politiky bez užití síly. Touto silou zde není myšleno jen využívání ozbrojených složek, ale i různé formy politického a ekonomického nátlaku. Veřejné mínění v SRN vždy velmi citlivě reaguje na jakékoliv projevy svých politických představitelů, které mají jistý příděch asertivity či demonstrace vlivu země vůči okolním státům. Totéž platí pro nevhodná prohlášení, jež by mohla evokovat oprašování dřívějších mocenských ambicí.

V SRN tak existuje velmi přísná kontrola veřejného prostoru, před níž se neschovají ani nejvyšší představitelé země. Někdejší spolkový prezident Horst Köhler doplatil na svá slova o nutné angažovanosti Bundeswehru na zahraničních misích, když označil nasazení něm. vojáků za prostředek prosazování obchodních zájmů své země.¹⁵ Köhler byl za svůj necitlivý výrok veřejností „pranýřován“, načež vyvodil svou odpovědnost a opustil zámek Bellevue (sídlo úřadu Spolkového prezidenta – pozn. autora).

2.2. Vyhraněné názory ze zahraničí i z českého veřejného prostoru

V posledních letech se na adresu SRN snáší kritika, jež pramení z autoritativního postupu Německa při řešení ekonomické krize v Evropě. Německou politiku si berou na mušku nejen zahraniční média, ale i významní, a tím i vlivní a mnohdy názorotvorní, činitelé v České republice. Na stránkách evropských periodik (zejména z jihoevropských států) se množí protiněmecké narážky odkazující na Třetí říši a dávnou německou hegemonii na kontinentu.

Německý Frankfurter Allgemeine Zeitung (dále FAZ) si tak např. všiml, že italský list Il Giornale na své titulní straně operoval s pojmem „Čtvrtá říše“, přičemž se v dotyčném článku dočteme, že *„ani po druhé světové válce s milióny mrtvých nemají Němci stále dost. Ted' se vrátili, ale ne s kanony, nýbrž s eurem. Němci ho považují za svou věc, my (Italové) musíme všechno přijmout a podřídít se novému císaři jménem Angela Merkelová.“*¹⁶ FAZ k tomu dodává, že olovo do ohně pak přilila italská

¹⁵ Robertamsterdam.cz, <http://robertamsterdam.cz/2012/04/03/cesko-a-nemecko-dobre-ale-bez-zaruky>, 16. 7. 2012.

¹⁶ Novinky.cz, <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/275292-antinemecke-nalady-v-italii-buduji-nacistickou-ctvrtou-risi-pomoci-eura.html>, 7. 8. 2012.

pravice strana Lid svobody, která ovlivňuje veřejné mínění tvrzením, že vážná hospodářská situace země je dílem Německa.¹⁷

Za těmito narážkami nezaostal pozadu ani tehdejší český prezident Václav Klaus, jenž se nezdřáhal uvést, že Německu se v dnešní době podařilo dosáhnout toho, za co neúspěšně vedlo dvě světové války. Dle Klausových slov si Německo zajistilo evropskou hegemonii přijetím Lisabonské smlouvy.¹⁸ Prezident se pro tyto komentáře mnohdy inspiroval názory svého vicekancléře Petra Hájka, jenž však byl ochoten sáhnout po ostřejší rétorice. Ve své knize „Smrt ve středu“ uvedl, že období studené války brzdilo německý projekt evropské integrace, jenž po pádu bloku socialistických zemí nabral na obrátkách. V téže publikaci jsou dále připomenuta slova britské ministerské předsedkyně Margaret Thatcherové z počátku devadesátých let, kdy britská politička přirovnala Německem konstruovanou Evropskou unii ke Čtvrté říši.¹⁹

¹⁷ Novinky.cz, <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/275292-antinemecke-nalady-v-italii-budujinacisticou-ctvrtou-risi-pomoci-eura.html>, 7. 8. 2012.

¹⁸ Parlamentnilisty.cz, <http://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Klaus-Hitler-neuspel-Nemecko-ale-Evropu-ovladlo-pres-EU-169873>, 16. 7. 2012.

¹⁹ Tamtéž.

3. Vliv masových médií a vytváření mediálního obsahu

Na tomto místě je třeba zmínit, že s výše uvedenými komentáři se může veřejnost seznámit jen za přispění médií, která jsou pro své příjemce (resp. čtenáře či diváky) leckdy jediným (nebo alespoň dominantním) zdrojem poznání a informací, podle nichž si recipienti mediálních obsahů vytvářejí svůj názor na danou problematiku (v našem případě na téma něm. angažovanosti v Evropě). Bude-li objektem našeho zájmu přístup českých tištěných médií k danému tématu, bude třeba nejprve obecně přiblížit problematiku vlivu masových médií. Pokud totiž média mají na formování názorů příjemců nejrůznějších sdělení určitý vliv, pak bude naše pozornost, upřená na sledovanou periodiku, o to relevantnější. Jinak řečeno – to, co bude deníky prezentováno a popisováno, bude i názorem veřejnosti. Platí však tato hypotéza zcela?

3.1. Vývoj představ o účincích médií

Představy o účincích médií se během dlouhých let, kdy proběhlo nespočet výzkumů, šetření a teoretických bádání, dosti proměňovaly a nutno dodat, že jednoznačná není tato problematika ani v dnešních dnech. Každopádně se ony představy o vlivu mediovaných sdělení měnily ruku v ruce s výsledky výzkumů v oblasti sociologie a psychologie, které zase byly determinovány samotnou dobou, v níž proběhly. Nelze nezhlednit progres ve všeobecné vzdělanosti obyvatelstva, vývoj jeho životní úrovně, stejně jako zkušenosti veřejnosti s očividnými snahami vládních garnitur cenzurovat či jinak ovlivňovat podobu mediálních obsahů. Právě ony zkušenosti s cenzurou, propaganda a snaha dezinterpretovat důležité události jsou neklamnou indicií, že média jistý vliv mají.²⁰

Jako „všemocná“ však byla média označována jen v období 30. let 20. stol., kdy jim byla přisuzována bezmezná schopnost měnit názory a chování lidí. Tato představa byla velmi účinně podpořena úspěchem tehdejších propagand diktátorských režimů.²¹ Nejednalo se však jen o politické předáky, kteří potenciál médií využívali. Již od počátku své existence plnila masová média nejen politická zadání, ale sloužila i různým latentním ekonomickým silám, kterým umožňovala propagaci svých aktivit a záměrů.²² Teoretik Walter Lippmann se v této době zabíral tématem vlivu tisku na

²⁰ Jirák, Jan – Köpplová, Barbora: *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007, s. 154.

²¹ Tamtéž, s. 161.

²² Urban, Lukáš – Dubský, Josef – Murdza, Karol: *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 58.

přístup lidí k prezentovaným událostem. Tehdy došel k závěru, že lidé hodnotili danou událost tak, jak jim byla podávána médiem, což se mnohdy rozcházel se skutečným stavem.²³

Pomyslnou druhou etapou vývoje výzkumu médií byla šedesátá léta, kdy již recipient mediálních sdělení nebyl tolik izolovaný a začleňoval se do různých skupin a běžně se stával příslušníkem rychle vznikajících subkultur s nápadným způsobem života. Právě tato interakce jedince s jeho okolím jej vybavila informacemi a novými pohledy či názory, které ve výsledku zafungovaly jako obrana vůči množícím se mediálním sdělením. Avšak již v 70. letech se znovu vracely názory, které onu imunitu recipienta opět začaly zpochybňovat.²⁴

Právě v tomto období (70. léta) spatřily světlo světa dvě zajímavé teorie. Winfried Schulz se intenzivně zabýval tématem vytváření mediálních obrazů a na základě svého bádání uvedl, že lidé přijímají masmédiem prezentované zprávy jako objektivní a věrohodné. S realitou často nemají žádný jiný kontakt než právě skrze masová média. Nastíněna přitom byla i hypotéza, že takto předkládané obrazy reality se nakonec ve svém působení stávají reálnými, což je dáno důvěrou, kterou recipienti k masovým médiím chovají.²⁵ Z jiného úhlu pohledu na danou problematiku pohlížel Daniel Boorstein, jenž se domníval, že média při vytváření svých sdělení musejí předem znát většinový názor společnosti na prezentované téma. Médiem předkládaná zpráva pak bude tím spíše pozitivně přijata, bude-li se shodovat se stávajícím pohledem na danou záležitost.²⁶ To je velice zajímavé i pro naše téma, tj. pro vytváření mediálního obrazu SRN v českých periodikách (byť zde nemáme prostor pro výzkum pohledu české veřejnosti na Německo).

Od 80. let do současnosti pak převládá názor, že masová média mají jistě více než nezanedbatelný vliv na formování názorů, postojů a chování recipientů, avšak zohledňuje se i informovanost a přehled jedince, který si dokáže aktivně vyhledat dostatek informačních zdrojů ke zralejšímu zhodnocení skutečností, o kterých mu média referují.²⁷

²³ Sedláková, Renata: Mediální konstrukce reality – reprezentace druhých, In: Foret, Martin – Lapčík, Marek – Orság, Petr: *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 149.

²⁴ Jiráček, Jan – Köpplová, Barbora: *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007, s. 162 – 163.

²⁵ Sedláková, Renata: Mediální konstrukce reality – reprezentace druhých, In: Foret, Martin – Lapčík, Marek – Orság, Petr: *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 149 – 150.

²⁶ Tamtéž, s. 150 – 151.

²⁷ Jiráček, Jan – Köpplová, Barbora: *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007, s. 167.

3.2. Tištěná média a jejich nástroje reprezentace reality

Médii předkládané sdělení povětšinou působí velmi věrohodně a realisticky, avšak téměř pokaždé je podoba takové zprávy ovlivněna pečlivým uvážením, o čem konkrétně informovat, co vynechat, jakým způsobem danou zprávu podat, v čí prospěch apod.²⁸ Dnes se díky rozvoji informačních technologií šíří „éterem“ nespočet zpráv o událostech z domova i ze zahraničí, a to z nejrůznějších oblastí lidské činnosti. V hledáčku každého masmédia se objevuje velký počet informací a jen určitou část z nich může (nebo chce) dané médium zprostředkovat svým příjemcům. To, co do rozhodování o finální skladbě nabízených sdělení vstupuje, je konečným recipientům skryto.²⁹

Naše pozornost bude zaměřena na tištěná periodika. Hypoteticky by měly mainstreamové deníky reprezentovat jednotlivé (nesouhlasné) skupiny názorového spektra a politické profilace. Při zohlednění skutečnosti, že některé dnešní deníky jsou personálně propojené a jednotliví komentátoři mohou přispívat do libovolných periodik, je představa dokonalé konkurence mezi názorotvornými časopisy mírně zpochybněna.³⁰ Avšak mnohé případy dokládají, že deníky, které se mezi sebou názorově liší, mohou o téže události referovat zcela odlišným způsobem.³¹

Kdybychom měli uvést nejčastější metody, jakými se periodika snaží efektivně referovat o nějakém objektu zájmu tak, aby byl daný mediální produkt přijat zamýšleným způsobem, pak bychom jistě mohli zmínit velmi časté opakování daného mediálního obsahu. Čím více bude konkrétní informace opakována, tím spíše jí bude

²⁸ Sedláková, Renata: Mediální konstrukce reality – reprezentace druhých, In: Foret, Martin – Lapčík, Marek – Orság, Petr: *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 148.

²⁹ Jiráček, Jan – Köpplová, Barbora: *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007, s. 11.

³⁰ Urban, Lukáš – Dubský, Josef – Murdza, Karol: *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 77 – 78.

³¹ Jako příklad, jenž toto tvrzení dokládá, lze uvést přístup Lidových novin a Práva k událostem kolem festivalu elektronické hudby Czechtek v roce 2005, kdy bylo toto shromáždění mladých posluchačů tvrdě rozehnáno policejními jednotkami. Razance onoho zákroku tehdy názorově rozdělila českou veřejnou a jelikož tehdejší předseda vlády Jiří Paroubek (ČSSD) policejní zásah posvětil, došlo ke značnému zpolitizování celé události. To se stalo živnou půdou pro zcela odlišné nahlížení na tuto kauzu právě oběma zmiňovanými deníky. Obě periodika vytvořila značně odlišný mediální obraz premiéra a značné difference byly patrné i v nahlížení na účastníky Czechteku i policii. LN přisoudily Jiřímu Paroubkovi povětšinou negativní charakteristiky a na rozdíl od tanečníků byl právě on v tomto deníku vykreslen jako „veřejný nepřítel“. LN českého předsedu vlády zobrazily jako xenofobně smýšlejícího politika, jenž je podepsán pod zraněními, která účastníci festivalu utrpěli. Deník Právo naopak v mnohem větší míře negativně označoval posluchače hudby – policie a premiér zde byli hodnoceni pozitivněji. Obraz účastníků Czechteku byl jednoznačně degradován. Byli vykresleni jako nepřizpůsobivé živly, požívači drog a získali nálepky agresorů a delikventů. Jiří Paroubek zde vystupoval jako obhájce práva a strážce veřejného pořádku (více viz Kolářová, Libuše: *Mediální obraz „kauzy Czechtek 2005“ optikou teorie morální paniky* Bakalářská diplomová práce, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, 2007, staženo 31. 12. 2012. [Is.muni.cz/th/144287/fss_b/text_prace.doc](http://is.muni.cz/th/144287/fss_b/text_prace.doc)).

publikum přijímat jako pravdivou.³² Deníky pak přinášejí nejen zpravodajství, ale i publicistickou část, v níž jsou prezentovány názory odborníků, renomovaných novinářů či jiných názorových vůdců. Obě tyto oblasti by měly být jasně odděleny. Publicistika vysvětluje fakta zmíněná ve zpravodajství, přičemž se snaží vnést do probírané problematiky nový pohled či přinutit čtenáře k zamyšlení. Často se však stává, že pilířem jsou právě názorotvorné části novin, a nekomentovaná fakta jsou jen vybírána tak, aby stvrdila správnost daného publicistického článku, který zpravidla odpovídá redakčnímu zaměření těch kterých novin. Pro tuto synchronizaci se leckdy využívá i tzv. „oportunitních svědectví“, kdy jsou vybírány ty osoby (zpravidla velmi seriózní) či instituce, jejichž názory posilují argumentaci novinářů.³³

Velice významné je též užívání nápadných a signifikantních titulků novinových článků. Dnešní společnost si zvykla na stav, kdy je vystavena nepřebornému množství nejrůznějších podnětů a stejným dílem to platí i pro čtenáře periodik. I oni si z bohaté nabídky zpráv vyberou (tj. kompletně přečtou) jen určitý zlomek. Právě podoba nadpisu tak často rozhoduje o postoji čtenáře k danému tématu, jelikož nadpis je mnohdy tím jediným, s čím se příjemce zprávy seznámí. Pro některé novinové titulky je příznačné, že se snaží zaujmout na první pohled, a to promyšleným výběrem slov. Avšak někdy se přitom stává, že samotný obsah článku nic nového nepřináší (tj. nerozšiřuje titulkem naznačenou okolnost) a často se ani nedotkne toho, co titulek naznačoval. A právě u titulků – stejně jako u publicistických článků – hraje svou nespornou roli vědomá jazyková manipulace žurnalistů, skrze kterou se ovlivňuje myšlení čtenáře.³⁴

Používání všech těchto výše zmíněných praktik si budeme všimnout i v praktické části této práce.

³² Jiráček, Jan – Köpplová, Barbora: *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007, s. 123.

³³ Tamtéž, s. 131.

³⁴ Zubková, Monika: *Prostředky jazykové agrese v novinových titulcích (na materiálu ruských a českých periodik)*, Magisterská diplomová práce, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2010, staženo 9. 8. 2012, s. 23. [Http://www.is.muni.cz/th/145552/ff_m/DP_ZUBKOVA.pdf](http://www.is.muni.cz/th/145552/ff_m/DP_ZUBKOVA.pdf).

4. Charakteristika sledovaných deníků

Přibližme si nyní jednotlivé deníky, jejichž články budeme hodnotit v praktické části. Co se týče vlastnictví vybraných časopisů, můžeme pouze o deníku Právo říci, že je v českých rukou, jelikož akciová společnost Borgis, která je vydavatelem tohoto listu, je z více jak 90% vlastněna šéfredaktorem deníku Zdeňkem Porybným. Hospodářské noviny jsou vydávány společností Economia, kterou kontroluje koncern Georg von Holtzbrinck v joint-venture se společností Dow Jones & Company ze Spojených států amerických. Zbývá dvě periodika, Lidové noviny a Mladá fronta DNES, jsou v rukou düsseldorfské Rheinisch-Bergische Druckerei- und Verlagsgesellschaft.³⁵

Jednotlivé vybrané listy oslovují skupiny čtenářů o rozdílné velikosti. Z naší čtyřky je nejčtenějším periodikem Mladá fronta DNES, naopak nejužší čtenářstvo mají ekonomicky zaměřené Hospodářské noviny. Pro představu uvádíme průměrný prodaný denní náklad deníků ve sledovaném období 2008 – 2012 za měsíc květen (viz Tabulka č. 1). Z tabulky lze také vyčíst, že obliba klasicky tištěných médií uvažá (čtenáři se čím dál více obracejí na internetové verze periodik).

Tabulka č. 1

Průměrný prodaný denní náklad deníků ve sledovaném období 2008 – 2012 za měsíc květen

Květnové náklady	Mladá fronta DNES	Právo	Lidové noviny	Hospodářské noviny
2008	290 820	143 287	70 296	56 857
2009	256 941	138 594	60 693	54 927
2010	246 277	128 857	51 380	45 104
2011	220 501	120 804	43 479	41 379
2012	209 878	112 867	43 330	39 485

Zdroj: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk/>

Zdroj: <http://www.mediaguru.cz/2012/08/prodane-naklady-deniku/#.UOGb6HfT6IV>

Rozšíření Mladé fronty DNES (dále jen MFD) může být dáno i faktem, že se tento deník více než jiné zaměřuje na regiony, kterými jsou kraje České republiky.³⁶ Odběrateli MFD jsou zejména lidé s vyšším stupněm vzdělání. Podíl středoškoláků mezi čtenáři MFD je 1,5 krát vyšší než jaký je podíl lidí se středním vzděláním v celé republice. U vysokoškoláků je tento poměr ještě větší – podíl čtenářů s vysokoškolským

³⁵ Institut demokracie pro všechny. *Vlastnická struktura českého mediálního trhu s ohledem na globalizační procesy (Analytický materiál k projektu „Zkvalitnění mediálního prostředí pro působení občanských iniciativ“)*, 2005, staženo 7. 3. 2013, s. 10.

[Http://www.blisty.cz/files/2006/11/16/analyza-internacionalizace-medialniho-trhu.pdf](http://www.blisty.cz/files/2006/11/16/analyza-internacionalizace-medialniho-trhu.pdf).

³⁶ Zubková, Monika: *Prostředky jazykové agrese v novinových titulcích (na materiálu ruských a českých periodik)*, Magisterská diplomová práce, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2010, staženo 9. 8. 2012, s. 12. [Http://www.is.muni.cz/th/145552/ff_m/DP_ZUBKOVA.pdf](http://www.is.muni.cz/th/145552/ff_m/DP_ZUBKOVA.pdf).

titulem je 2,4 krát větší než celkový podíl vysokoškoláků v populaci. Co se týče věkového složení odběratelů tohoto listu, převládá skupina ve věku mezi 30 až 59 lety. Pro čtenáře MFD je dále typické, že jsou mezi nimi ve větší míře lidé na vedoucích pozicích a s rozhodovacími pravomocemi.³⁷

Zatímco výše přiblížený deník je všeobecně známý pro svou pravicovou orientaci, oslovuje deník Právo v první řadě čtenáře levicového politického zaměření. Mnohdy se uvádí, že Právo je názorově velmi blízké České straně sociálně demokratické. Tento list je poptáván relativně menší skupinou vysokoškoláků a netěší se příliš velké oblibě u mladých recipientů (myšlena je věková skupina 20 – 39 let). Naopak věkové skupiny 40 – 49 let a 70 – 79 let vyhledávají ponejvíc právě tento deník.³⁸

Proti sociálně demokratickým myšlenkám se mnohdy odmítavě staví Lidové noviny, které jsou více než ostatní deníky oblíbené mladými lidmi ve věku 20 -39 let. Pro tyto čtenáře je navíc typické, že většinou pocházejí z velkých měst s počtem obyvatel nad 100.000.³⁹

Mnohem starším čtenářstvem se vyznačují Hospodářské noviny, u nichž je 42% odběratelů starších padesáti let, přičemž přibližně polovina z nich má vysokoškolské vzdělání. Podíl vysokoškoláků mezi čtenáři Hospodářských novin (dále jen HN) je ve srovnání s celkovým podílem absolventů univerzit v české populaci hned pětinasobný. Do této skupiny čtenářů povětšinou spadají lépe vydělávající lidé a v mnohem větší míře než u ostatních periodik jsou zde zastoupeni vrcholní manažeři.⁴⁰

³⁷ Mediální skupina Mafra. *Čtenáři MF Dnes, Lidových novin a Metra*, staženo 1. 1. 2013. Data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A110509_TVE_D10-1141.pdf.

³⁸ Kolářová, Libuše: *Mediální obraz „kauzy Czechtek 2005“ optikou teorie morální paniky*, Bakalářská diplomová práce, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, 2007, staženo 31. 12. 2012, s. 31. Is.muni.cz/th/144287/fss_b/text_prace.doc.

³⁹ Tamtéž, s. 32.

⁴⁰ *Economia. Profil čtenářů hospodářských novin*, 2011, staženo 1. 1. 2013. Economia.ihned.cz/403/193/file/HN_mediaprojekt.pdf.

5. Typologie novinových článků: Novinové zpravodajství a publicistika

V praktické části práce budeme odděleně sledovat články novinového zpravodajství a příspěvky publicistů či odborníků na konkrétní témata. Jedná se totiž o dvě rozdílné skupiny článků, přičemž každá plní jiný účel. U novinového zpravodajství nás bude v první řadě zajímat, jakými tématy a konkrétními událostmi se jednotlivé časopisy zabývají (tj. o kterých rozhodnou, že je zařadí do daného vydání), případně jak často je opakuje. Publicistika je zase zajímavá z toho hlediska, jak komentáři toho kterého deníku hodnotí určitou skutečnost. Právě u publicistických příspěvků nás budou přednostně zajímat případné názorové diference mezi komentáři. Zhodnotit lze i volbu komentovaných témat, stejně tak jako otázku, zda se v rámci jednoho listu objeví vzájemně protichůdné či alespoň částečně se popírající názory.

5.1. Zpravodajství

Zpravodajství má zcela zřejmou funkci – informovat o právě probíhajících (nebo nedávno ukončených) událostech, a to pokud možno co nejrychleji s maximální snahou o postihnutí fakticity. Zpráva navíc musí být upravena tak, aby ji bylo možné adresovat velmi nestejnorodému publiku. Heterogennímu publiku (čtenáři mohou pocházet z různých společenských vrstev, mohou disponovat různým stupněm vzdělání apod.) je třeba skrze zpravodajství nabídnout dostatek podnětů k dalšímu samostatnému zhodnocení prezentované problematiky. Těmto novinovým článkům však nepřísluší naznačovat, jaký postoj by měl čtenář k danému tématu zaujmout. Rovněž usuzování na budoucí vývoj zmiňovaného tématu je možné jen ve velmi omezené míře (např. pokud byly předem deklarovány kroky politických představitelů).⁴¹

Avšak i v oblasti „běžného“ zpravodajství se objevují některé prvky, které jsou mnohdy shledávány jako chyby, které mohou informační hodnotu novinových příspěvků devalvovat. Leckdy se třeba stává, že redaktoři periodik inklinují k tomu, že zbytečně zaměřují většinu své pozornosti na mocné představitele vlád či vlivných institucí. Jedná se o osoby buďto charismatické nebo o jedince, jejichž rozhodnutí budou mít jistý dopad na životy občanů. Často se tak stává, že se v médiích vytváří silné pojítko mezi vlivnou (či jinak zajímavou) osobou a probíraným tématem, do kterého

⁴¹ Osvaldová, Barbora a kol.: *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2005, s. 14.

tato osoba výrazně zasahuje. Pro novináře je pak mnohem snazší zabývat se detailně touto personou než věcnou stránkou problému, která je často velmi těžce uchopitelná.⁴²

Připomenout lze však i jiné nešvary, které novinové zpravodajství v dnešní době doprovázejí. Velice často je patrný negativismus (a to nejen v bulvárních listech) a snaha vyvolat u čtenáře pocit senzace, nečekanosti. Příspěvky se tak mohou neadekvátně dramatizovat. V této práci je pozornost zaměřena na mezinárodní žurnalistiku a rovněž i na tomto poli se objevuje trend ne zcela vítaný. Tím je soupeření mezi deníky v tom, který z nich bude více a obsáhleji informovat o summitech, kampaních či sjezdech politických stran. Často se přitom stává, že čtenář ztrácí souvislosti, a vystaven velkému množství informací si takový recipient zpráv nedovede zasadit získané znalosti do širšího rámce.⁴³

V neposlední řadě je třeba zmínit skutečnost, že média od sebe mnohdy „opisují“. Z velkého množství událostí si jednotlivé redakce vybírají jen některá témata a tak se často stává, že na danou událost zareaguje jeden deník dříve než jiné. Avšak i časopisy bedlivě sledují svou konkurenci, a pokud se některé téma ukáže jako atraktivní, budou o něm do několika dnů psát všechny redakce. Tento tzv. „efekt vzájemné četby“ pak vede k tomu, že zprávy, které jsou předkládané uzavřenými a samostatně fungujícími redakcemi, se pak ve výsledku mezi sebou příliš neliší, ať už jsou výstupem jakéhokoliv periodika.⁴⁴

5.2. Publicistika

Druhou podstatnou složkou žurnalistiky je publicistika. Ta by měla jednotlivé nové okolnosti, poznatky a informace okomentovat. Jejím cílem je v první řadě pomoci čtenáři lépe se orientovat v probírané problematice, poskládat skutečnosti do přehledného rámce. Publicistika se snaží o postihnutí souvislostí mezi různými společenskými jevy, kterých by si čtenář nemusel všimnout. Autor publicistického příspěvku by měl čtenáři předložit takovou zprávu, pomocí které si tento čtenář poskládá své znalosti do kontextu, rozliší podstatné od nepodstatného a vytvoří si na danou věc svůj „vlastní“ názor. Nebo se přinejmenším seznámí se stanovisky a postoji, které k dané věci zaujímá žurnalista, k jehož článkům se čtenář vrací proto, že jej vnímá jako seriózního a zkušeného pozorovatele světa. Přitom málokdy jsou autorovy postoje

⁴² Urban, Lukáš – Dubský, Josef – Murdza, Karol: *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 79 – 80.

⁴³ Tamtéž, s. 65.

⁴⁴ Tamtéž, s. 66.

uvedeny explicitně. Četba takovýchto příspěvků klade na čtenáře o něco větší nároky než běžné zpravodajství a recipient musí „umět číst mezi řádky“. Publicistika navíc v sobě spojuje nejen stránku empirickou, ale i uměleckou, jelikož žurnalista často volí netradiční slovní spojení a obraty, bonmoty, žargon či netradiční metody grafické úpravy. Vedle toho se používají četné jinotaje a latentní narážky, komentáře mnohdy vynikají krásnou češtinou.⁴⁵

Autor publicistického příspěvku si zde může dovolit nastínit nejen svůj vlastní soud, ale poskytnout i subjektivní predikci následného vývoje sledované záležitosti, což vychází z jeho netradičních postřehů, odborných znalostí či zkušeností. Pojednává-li článek o nějakém problému, je sepsání takového příspěvku často motivováno snahou prezentovat v něm autorova doporučení a vhodná řešení. Osoba samotného autora zde může sehrávat jistou roli. Novinář může vyjadřovat nesouhlas, otevírat debatu nebo burcovat k aktivitě, a to všechno za použití netradičních jazykových a stylistických prostředků. Dokonce by neměl zaujímat k danému tématu neutrální postoj.

Publicistické články pak mají mnoho různých podob. Oblíbenými žánry jsou např. sloupky (jimiž proslul redaktor deníku Právo Jiří Hanák), fejetony, reportáže či eseje. Do této skupiny se někdy řadí i interview – tak tomu bude i zde v praktické části.⁴⁶

⁴⁵ Osvaldová, Barbora a kol.: *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2005, s. 14.

⁴⁶ Tamtéž, s. 14.

B: Praktická část

V následujícím textu se již budeme zabývat přístupem vybraných periodik k problematice vlivu Německa v ekonomických a politických záležitostech Evropy. Protože se jedná o oblast, do které spadá velké množství témat (mezi kterými je zase různá míra souvislosti), bylo snahou roztřídit nalezené články do ucelených kapitol, byť se úzké provázanosti mezi některými tématy nelze vyhnout. Základním tématem je řešení hospodářských těžkostí Evropy, jelikož právě od tohoto problému se v posledních letech odvíjí veškerá (mnohdy vzrušená) debata o německé angažovanosti na kontinentu. Právě role ekonomicky silného Německa (tj. postoje a návrhy spolkové vlády v této otázce) je předmětem zájmu mnoha obyvatel zemí Evropské unie a tím i komentátorů. Ze záplavy různých témat pak zaměříme zvýšenou pozornost na ekonomické těžkosti Řecka, které má s Německem v posledních letech napjatější vztahy. Objektem debat je rovněž společná evropská měna, která je de facto těžištěm a roznětkou všech stávajících problémů evropské integrace – i tomuto tématu zasvětime samostatnou kapitolu.

Poté, co si vytvoříme základní obrázek o důležitosti hospodářských výzev a významu SRN při jejich dosahování, seznámíme se s tím, jak se ekonomické události i národohospodářská opatření promítají do celkové podoby Evropské unie. To už bude řeč o celkové architektuře EU, do níž zasahují i politické aspekty. Na tomto místě tak již přijde řada na neekonomická témata, jako jsou rozšiřování evropského společenství a problém vytváření politickohospodářských bloků. Nejednou přitom bude patrné prosazování zájmů významných evropských států (zejména pak Německa). A právě problematice mocenských vtaů mezi Německem a ostatními státy – ať už těmi velkými či „méně významnými“ – věnujeme poslední kapitolu, v níž budou nabídnuty i různé pohledy na posilující pozici SRN. Právě tato kapitola bude stavět na poznatecích kapitol jí předcházejících a významně ovlivní naše úvahy o mediálním obrazu Německa.

Zaměříme se na komparaci novinových článků mezi jednotlivými deníky a budeme si všímat výše zmíněných novinářských praktik. Každá podkapitola bude rozdělena na část věnovanou „neutrálnímu“ zpravodajství a část publicistických příspěvků. Dále bude vždy učiněno dílčí shrnutí daného tématu (kapitoly).

6. Přístup Německa k ekonomické krizi v Evropě

Všeobecně známá hospodářská síla a vyrovnaný rozpočet předurčily Německo k vůdčí roli při celoevropském hledání vhodných opatření na zmírnění dopadů dluhové krize a zabránění hrozícímu kolapsu některých národních ekonomik, jež se dostaly do vážné recese. Kroky německé vlády se dostaly pod drobnohled celé Evropy, byť i samotná SRN zaznamenala citelný pokles HDP. Spolková vláda tak musela čelit mnoha výzvám i silné kritice ze strany svých partnerů v Unii.

Když se krize plně přenesla do Evropy, bylo v první řadě nutné vyslat trhům jasný a pozitivní signál pro jejich zklidnění. Tímto signálem bylo nabídnutí pomocné ruky ohroženým bankám a dalším finančním institucím. Avšak zatímco toto opatření bylo u našich západních sousedů bez pochyb posuzováno jako zcela oprávněné, pak o to více byl problematičtější postoj Německa k fiskálním výdajům na podporu své ekonomiky. Okolní země potřebovaly pevné německé hospodářství, avšak Němci nelibě nesli nutné navyšování schodku státního rozpočtu – jak svého, tak i právě oněch krizí napadených zemí. Neméně rozpačité bylo nahlížení SRN na nevyhnutelnou pomoc z německých zdrojů těmto hospodářsky strádajícím krajinám, které byly drceny závažnými dluhy.

Každopádně tato krize představovala velké zbrzdění procesu evropské integrace. Ve sledovaném období bylo naléhavé řešit nejen vážnou ekonomickou situaci zemí jako Řecko, Itálie či Portugalsko, ale i prevenci proti podobným hrozbám pro léta budoucí. Skloňovaným tématem se stala konstrukce ekonomické vlády zemí se společnou evropskou měnou, stejně jako nakládání se záchrannými fondy a spuštění Evropského stabilizačního mechanismu. Logicky se objevovaly i hlasy pro urychlení integrace skrze vytvoření bankovní unie, což by zásadně změnilo dosavadní režim kontroly finančních institucí. Při projednávání těchto záležitostí bylo Německo vždy tím nejsledovanějším činitelem.

Složitá pozice německých vyjednávačů pak byla patrná i v postoji k Evropské centrální bance a společným evropským dluhopisům. Právě zavedení posledně jmenovaného nástroje je mnohdy vnímáno jako klíčové pro budoucí integraci zemí EU.

6.1. Německo a evropská hospodářská krize v letech 2008-2009

6.1.1. Novinové zpravodajství

Jedním z prvních kroků jak čelit ekonomické krizi byla pomoc bankám a dalším důležitým finančním institucím. V říjnu 2008 informovaly LN o výsledku summitu zemí eurozóny v Paříži, na němž se francouzský prezident Nicolas Sarkozy a německá kancléřka Angela Merkelová zavázali, že nenechají zkrachovat žádnou významnou evropskou banku. Dále bylo odsouhlaseno, že vlády budou poskytovat garance na úvěry, které si budou banky poskytovat mezi sebou. Jednoznačným argumentem byla snaha oživit trh a nedopustit existenční problémy finančních institucí.⁴⁷ S jednodenním zpožděním vůči LN uvedla MFD informaci o mohutné podpoře finančním institucím ze strany předních evropských ekonomik. Z článku však dále nijak nevyplývá, kdo ze států tuto injekci inicioval.⁴⁸

Jako první o problematice záchrany bank referovaly ekonomicky zaměřené HN. Tento deník seznámil své čtenáře s rozhodnutím německé vlády bránit banky zaručením se za všechny vklady na soukromých účtech. Dle HN se přitom očekávalo, že i ostatní západoevropské země půjdou ve stopách SRN. Spolková vláda se obávala vlny výběrů vkladů u německých bank a chtěla tak prý touto garancí demonstrovat, že peníze jsou v bezpečí.⁴⁹ HN k tomu ještě dodaly zprávu o domluvě čtyř lídrů nejmocnějších zemí Evropské unie na pařížském summitu. Každý stát měl podporovat banky ze svého rozpočtu, čímž byla odmítnuta verze společné akce EU na záchranu finančních institucí. Proti této odmítnuté variantě se nejhlasitěji ozývalo právě Německo.⁵⁰ Patřičné kroky se tak měly uskutečnit jen na národní úrovni. Koncem října pak HN ve své ekonomické sekci informovaly o přijetí německého záchranného plánu finančních institucí Evropskou komisí. Prvním opatřením byla možnost bank získat nový kapitál výměnou za akcie. Dále bylo ujednáno, že stát může převzít určitou část aktiv bank. Ty se naopak musely zaručit, že je po třech letech odkoupí, aniž by stát utrpěl ztrátu. Pochopitelným cílem byla též snaha usnadnit půjčování mezi bankami. Eurokomisařka pro hospodářskou soutěž Neelie Kroesová k tomu dodala: „*Díky rozsáhlé a plodné*

⁴⁷ *Evropa chystá společnou záchranu bank*, Lidové noviny, 13. 10. 2008, s. 13.

⁴⁸ *Velké evropské země znárodní část bank*, Mladá fronta DNES, 14. 10. 2008, s. B4.

⁴⁹ *Nepřijdete o jediné euro*, Hospodářské noviny, 6. 10. 2008, s. 1.

⁵⁰ *Velké země EU zavrhlý jednotný krizový plán*, Hospodářské noviny, 6. 10. 2008, s. 3.

*spolupráci mezi německými úřady a komisí je německý záchranný plán účinným nástrojem pro posílení důvěry na trhu, jenž je ale zároveň zabezpečen proti zneužití.*⁵¹

Včasně si zmiňovaného tématu povšiml i deník Právo. Německou kancléřkou ohlášená garance bankovních vkladů byla dle Práva kvitována Evropskou komisí, jež tento krok označila za přiměřenou reakci v dané situaci.⁵² Dále časopis uvedl, že se záruka spolkové vlády za soukromé vklady týká všech bank.⁵³ Stejně jako LN a MFD však nepřineslo Právo o této problematice tolik informací jako HN.

Dalším nutným prostředkem na ztlumení následků finanční krize byla podpora samotných národních ekonomik. Zejména v této problematice se dostalo Německo pod drobnohled ostatních evropských států. V listopadu 2008 HN uvedly, že kvůli finanční krizi by měla být ekonomika SRN posílena až o 50 miliard eur. Skutečnost, že se hospodářsky nejsilnější země Evropy dostala do problémů, se mj. odrazila i na důvěře spotřebitelů v hospodářství celé Evropské unie, což je měřeno indexem důvěry.⁵⁴ Avšak zmíněná částka (byť se nejednalo o výslednou sumu, ale jen o odhad) se ostatním Evropanům zdála zbytečně skromná. HN totiž dále uvedly, že celá Evropa by uvítala, kdyby Němci mnohem více než doposud podpořili svou ekonomiku. Německá kancléřka Merkelová byla proti těmto požadavkům.⁵⁵ Tato žena (a celá její vládní garnitura) šla dokonce opačnou cestou. Zatímco ostatní státy snižovaly daně, byla německá kancléřka od začátku přesvědčena, že si ekonomika její země pomůže sama bez tohoto opatření. HN v této souvislosti napsaly, že Merkelová svým přístupem v daňové otázce doslova dráždí Brusel, a že je i doma v Německu označována za exota (takto o ní mluvil ministr zahraničí a předseda koaliční FDP Guido Westerwelle). Z toho – i ze samotného titulku článku, jenž se této záležitosti týká⁵⁶ – jasně vyplývá, že pro německou vládu bylo prioritou zachovat přijatelný schodek státního rozpočtu, a vyhnout se tak nebezpečnému zadlužení, jež se koneckonců stalo leitmotivem celé evropské krize. O tom, že se A. Merkelová zdráhala výrazněji podpořit německou (a tím i evropskou) ekonomiku, za což se údajně dostala na celoevropské scéně do izolace, zpravovaly i LN, které zde uvedly i obhajobu spolkové kancléřky. Ta poukazovala na fakt, že státní pokladna je nadále zatížena nutnou podporou spolkovým zemím z bývalé

⁵¹ *EU schválila německou pomoc*, Hospodářské noviny, 29. 10. 2008, s. 22.

⁵² *Summit nezabral. Unie dál horečně hledá lék*, Právo, 7. 10. 2008, s. 10.

⁵³ *Německo zvažuje plošnou pomoc*, Právo, 7. 10. 2008, s. 10.

⁵⁴ *Německo rozšíří záchranný plán*, Hospodářské noviny, 3. 11. 2008, s. 20.

⁵⁵ *Eurozónu čeká hluboký propad*, Hospodářské noviny, 2. 12. 2008, s. 18.

⁵⁶ *Merkelová připravuje Německo na těžké časy*, Hospodářské noviny, 27. 11. 2008, s. 5.

Německé demokratické republiky (dále jen NDR). Navíc přesvědčivě hlásila, že „*v tom, jak Německo odpovídá na ekonomickou krizi, jde v Evropě v čele.*“⁵⁷ Na schůzce ministrů financí členských zemí EU se pak němečtí vyjednavací zasazovali o možnost každé země samostatně si rozhodnout o přístupu k vlastním hospodářským potížím.⁵⁸

V prosinci 2008 se sešli francouzský prezident a britský premiér, aby společně rokovali o energetických projektech a rozvoji infrastruktury. HN upozornily na absenci představitelky hospodářsky nejsilnější země Evropy na tomto meetingu. Německá vláda se totiž neztotožňovala s expanzí veřejných rozpočtů pro ozdravení ekonomiky a spolková kancléřka uvedla, že „*se Německo nepřidá k závodům ve vydávání miliard jen proto, aby se vzbudil dojem, že se něco dělá.*“ Její mluvčí se pak nezdráhal upozornit na fakt, že na summitu se vždy rozhoduje jednomyslně a tak se „*nedá nic rozhodnout bez Německa.*“⁵⁹ Dle LN pak nebyla SRN přizvána ani na důležitou schůzku, na níž představitelé Spojeného království, Francie a Evropské komise zaštitili unijní plán na záchranu ekonomik ve výši 200 mld. eur.⁶⁰ O jiné výši tohoto záchranného balíku informoval deník Právo (konkrétně 170 mld. eur), nicméně i Právo zpravovalo o odmítavém stanovisku předáků SRN vůči tomuto návrhu Evropské komise. Deník zde citoval ministra financí SRN Peera Steinbrücka: „*Tíž lidé, kteří nedávno deficitní výdaje odmítali, nyní kolem sebe házejí miliardami. Přejít od politiky podpory nabídky minulých desetiletí rovnou k tupému keynesiánství je zarážející.*“⁶¹

HN pak podaly zprávu i o indexu podnikatelského ovzduší, který zveřejnil mnichovský Ústav pro hospodářský výzkum. Tento indikátor, jenž je dle HN sledován v celé eurozóně (tj. ve skupině zemí se společnou evropskou měnou), nevěstil nic dobrého pro německou ekonomiku. Vláda v Berlíně proto připravovala další injekci pro oživení ekonomiky, jež měla doplnit již sjednaných 32 miliard eur.⁶² Zajímavé je, že mírně odlišné číslo uvedly LN – 31 miliard eur.⁶³ Tuto sumu uvedla i MFD.⁶⁴ HN pak informovaly o každém návrhu navýšení této podpory. Nejprve se mělo jednat o 40 miliard eur,⁶⁵ avšak nakonec byla vyjednána celková suma 50 mld.⁶⁶ O výši výsledného

⁵⁷ *Krise zkouší Merkelovou*, Lidové noviny, 15. 12. 2008, s. 9.

⁵⁸ *EU stále neví, jak povzbudit ekonomiku*, Hospodářské noviny, 3. 12. 2008, s. 22.

⁵⁹ *Duo Brown a Sarkozy o Merkelovou nestálo*, Hospodářské noviny, 9. 12. 2008, s. 6.

⁶⁰ *Německo kritizuje britský záchranný plán*, Lidové noviny, 12. 12. 2008, s. 13.

⁶¹ *EU ustoupila Irsku, komisaři zatím zůstanou*, Právo, 12. 12. 2008, s. 9.

⁶² *Německo chystá další rozpočtovou injekci*, Hospodářské noviny, 19. 12. 2008, s. 21.

⁶³ *Německo kritizuje britský záchranný plán*, Lidové noviny, 12. 12. 2008, s. 13.

⁶⁴ *Německo se pustilo do Británie*, Mladá fronta DNES, 12. 12. 2008, s. B5.

⁶⁵ *Eurozónu trápí těžká recese*, říká Brusel, Hospodářské noviny, 22. 12. 2008, s. 21.

⁶⁶ *Německá vláda ladila balíček oživení*, Hospodářské noviny, 13. 1. 2009, s. 8.

balíčku psaly i LN⁶⁷ a Právo,⁶⁸ přičemž druhý jmenovaný deník dodal, že se jednalo o největší poválečné stimulační opatření země, přičemž prý bylo v SRN slyšet mnoho kritiků, podle nichž se země také historicky nejvíce zadlužila.⁶⁹

Zajímavé však je, že se zcela odlišným objemem finanční pomoci přichází MFD. Ta dokonce informuje o opuštění německé vlády od snah udržet rozpočtovou disciplínu, přičemž připomíná, že ještě na konci předešlého roku se němečtí vládní představitelé nezdřáhali kritizovat své evropské kolegy za rozhazovačnost. Nyní SRN prý naopak sama přichází s dosud největší podporou, a to ve výši 62 miliard eur.⁷⁰ Do zcela odlišného světla pak staví MFD otázku kritiky německého postupu ze stany ostatních evropských států. Od své kritiky na účet SRN prý díky výše uvedené pomoci opustily silné západní země a spolkovou republiku dokonce rychle pochválili: „*Věřím, že příklad, který nám ukázalo Německo, bude následován i ostatními,*“ uvedl britský premiér Gordon Brown.⁷¹

Tento objem financí se však stále příliš nezamlouval americkým národohospodářům. Na tomto místě HN uvádějí, že v otázce řešení krize hájily USA a Evropa rozdílné postupy. Zatímco za oceánem vyzývali starý kontinent k dalším finančním injekcím do národních ekonomik, nahrazovala Evropa tato stimulační opatření snahou nastolit nová kritéria regulace finančních trhů. Tím, kdo se „evropské cesty“ nejhlasitěji zastal, byla německá kancléřka, jež upozornila na fakt, že její země do ekonomiky nalila již 4,2% HDP (což potvrdila MFD⁷²). Odmítla tak výzvy amerického ministra financí Timothyho Geithnera, v čemž byla podpořena i Nikolasem Sarkozym.⁷³ Přinejmenším tak Němci ve svém přístupu získali na svou stranu Francii. Na této schůzce zástupců nejsilnějších světových ekonomik se k variantě dalších vládních stimulací hospodářství postavilo Německo zdrženlivě i proto, že chtělo vyčkat na účinky dosavadních opatření.⁷⁴

Angela Merkelová však nadále musela čelit hlasům ze zahraničí i z domova, volajících po odvážnější finanční stimulaci ekonomiky.⁷⁵ A tak v novoročním projevu spolkové kancléřky zazněla slova na obranu současného německého postupu při řešení

⁶⁷ *Bilion korun pro ekonomiku*, Lidové noviny, 7. 1. 2009, s. 13.

⁶⁸ *EU ustoupila Irsku, komisaři zatím zůstanou*, Právo, 12. 12. 2008, s. 9.

⁶⁹ *Německo vrhne proti krizi 50 miliard eur*, Právo, 14. 1. 2009, s. 17.

⁷⁰ *Kdo pomůže více?*, Mladá fronta DNES, 19. 1. 2009, s. B2.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² *Obnovíme růst. Ale napřed se musíme shodnout jak*, Mladá fronta DNES, 16. 3. 2009, s. B6.

⁷³ *USA žádají výdaje, Evropa regulaci*, Hospodářské noviny, 16. 3. 2009, s. 6.

⁷⁴ *Obnovíme růst. Ale napřed se musíme shodnout jak*, Mladá fronta DNES, 16. 3. 2009, s. B6.

⁷⁵ *Musíme si pomáhat, slíbí si unie*, Hospodářské noviny, 19. 3. 2009, s. 6.

krize. Vzkázala, že se SRN „nepoddá evropskému tlaku“. Merkelová upozornila na fakt, že se vždy jedná o peníze daňových poplatníků – tedy i v případě ozdravných finančních prostředků.⁷⁶ A na tyto peníze zatím nechtěla sahat.

Z výše uvedeného je patrné, že o problematice oživení německého hospodářství opět podaly nejvíce zpráv HN. Všechny deníky svorně naznačily osamocenost Německa ve svém přístupu ke krizi. Od ostatních časopisů se pak nejvíce odchylovala MFD, jež uvedla zcela jinou sumu finanční injekce SRN a prezentovala i pochvalu Němců ze strany evropských lídrů.

Představitelé SRN sice původně zastávali názor, že o národním hospodářství té které evropské země budou rozhodovat jen národní vlády. Avšak již v této době bylo patrné, že ekonomicky slabší země se neobjedou bez cizí podpory. Řešit se také již musela budoucí podoba nakládání s národními rozpočty a celá Evropa si kladla otázku, jak se vyvarovat budoucím problémům.

Jako první tento okruh témat otevřely HN, které upozornily na jinak zřejmou skutečnost, že na podpoře evropských ekonomik se mohou logicky nejvíce podílet bohaté země. Deník zde upozornil, že pod největší tlak se tak dostane SRN, jejíž rozpočet není nijak napjatý. Dle bruselských úředníků bylo nutné nastartovat ekonomiky cestou státních výdajů, avšak již tehdy se skloňovala problematika vratké ochoty německých daňových poplatníků platit za celou Evropu. „*Ten plán je krok správným směrem. V tom nejasném rozložení, kdo přispěje kolik, vidím hlavní slabé místo, na kterém by mohl celý plán ztroskotat,*“ citovaly HN německého ekonoma Jakoba von Weizsäckera.⁷⁷ HN poukázaly na problém zadluženosti některých krajin – již zde byl vypíchnut problém Řecka. Právě na sanaci ekonomik těchto zemí půjde nejvíc faktur na účet Německa. Noviny uvedly slova spolkového ministra financí Peera Steinbrücka: „*Máme v eurozóně řadu zemí, které zjevně mohou mít problémy se svojí platební schopností. Evropské dohody s tím sice nepočítají, ale ve skutečnosti je jasné, že ostatní budou muset zachránit ty země, které se dostaly do problémů.*“⁷⁸ Tímto tématem se rovněž zabývala MFD, jež s odvoláním na německý časopis Spiegel také přišla s informací, podle níž spolkové ministerstvo financí uvažovalo o způsobu, jakým

⁷⁶ Bush děkoval za vládnutí, Sarkozy slíbil víc čelit krizi, Právo, 2. 1. 2009, s. 10.

⁷⁷ Záchrana Evropy bude stát pět bilionů korun, Hospodářské noviny, 27. 11. 2008, s. 5.

⁷⁸ Evropská rozpočtová kázeň se hroutí, Hospodářské noviny, 19. 2. 2009, s. 22.

by ekonomicky silnější země EU pomohly těm státům, které se potýkají s hospodářskými problémy.⁷⁹

Problémy však nečekaly jen Řecko. HN dále informovaly, že německá kancléřka přislíbila pomoc i ohroženým zemím střední a východní Evropy, a to prostřednictvím Mezinárodního měnového fondu (dále jen MMF).⁸⁰ Na meetingu v Londýně vyzvali Merkelová s britským premiérem Brownem k posílení právě této instituce. Vyslovili se pro ustavení speciálního fondu pro minimalizaci šíření finanční krize a pomoc menším ekonomikám, mezi než patří i východoevropské krajiny.⁸¹ Ekonomické těžkosti zemí střední a východní Evropy se tedy dostaly pod drobnohled německé vlády, která v této souvislosti hodlala zřídit Pracovní štáb pro hospodářskou a finanční krizi. Ten by měl být schopen včas vyhodnotit případná politická rizika hospodářských otřesů těchto zemí. Dle HN byla SRN motivována jednak tím, že jsou ve středo- a východoevropských zemích zakotveny německé podniky, jednak svou roli hrála i možnost jako první převzít iniciativu při řešení skutečných hospodářských problémů v oněch regionech.⁸²

LN si zase vzaly na mušku prevenci vůči dalším případným krizím. Deník informoval, že Německo po ostatních členech unie žádalo dohodu ohledně „Charty pro dobrou správu ekonomiky“, což byla de facto pravidla pro případnou eliminaci další ekonomické krize.⁸³ Právo zase psalo o naléhání německé kancléřky na nutnost zpřísnění pravidel v mechanismu evropských finančních trhů. „*Evropa se musí zasadit o to, abychom dostali více průhlednosti do finančních trhů, abychom získali jasná pravidla tak, aby se krize, jako je ta současná, už neopakovaly,*“ uvedla Merkelová, jejíž slova podpořil i spolkový ministr financí Peer Steinbrück svým návrhem zřídit mezinárodní úřad, jenž bude určovat nová pravidla.⁸⁴ Duo Merkelová - Sarkozy se dokonce dohodlo na případných mimořádných summitech v krizových situacích a to navzdory okolnosti, že se SRN stavěla k pořádání summitů eurozóny v době českého předsednictví v Unii odmítavě.⁸⁵

⁷⁹ *Sedmý den premiéři napravují svět*, Mladá fronta DNES, 21. 2. 2009, s. A6.

⁸⁰ *Evropský recept na krizi: dohled a regulace*, Hospodářské noviny, 23. 2. 2009, s. 6.

⁸¹ *Merkelová a Brown hledali lék na šíření krize*, Právo, 31. 10. 2008, s. 9.

⁸² *Berlín se bojí krize na východě*, Hospodářské noviny, 24. 3. 2009, s. 6.

⁸³ *Velký evropský „úklid“*, Lidové noviny, 17. 3. 2009, s. 14.

⁸⁴ *Merkelová: vinu má i Bushova vláda*, Právo, 23. 9. 2008, s. 16.

⁸⁵ *Sarkozy se postavil za české předsednictví*, Právo, 1. 11. 2008, s. 10.

Přes to všechno přetrvával odmítavý postoj SRN k vizi globální hospodářské politiky a regulaci a kontroly finančních institucí.⁸⁶ S bohatými fiskálními výdaji však mělo Německo také problém. V reakci na Sarkozyho plán poskytnout MMF další prostředky pro jeho následnou schopnost pomoci hospodářky slabým státům (jenž byl přijat evropskými lídry) se proti dalším vládním injekcím vyslovila (společně s předsedou Evropské komise Josem Barrosem) A. Merkelová. Ta na summitu EU oprášila svou předchozí rétoriku, když uvedla, že situace se jistě nezklidní díky dalším prázdným slibům.⁸⁷

6.1.2. Publicistika

Výše zmíněná témata byla doplněna názorotvornými příspěvky. HN uskutečnily interview s německým eurokomisařem Günterem Verheugenem. Zeptaly se jej, zda souhlasí s tlakem, jenž je vyvíjen na Německo, aby nalilo do své ekonomiky ještě více peněz. Verheugen připomněl, že „*Německo je motor evropské ekonomiky, co udělá nebo neudělá, má dopad na celou Evropu.*“ Komisař předpokládal, že se v SRN jistě budou podnikat odpovídající kroky. Vyjádřil i pochopení ke zdržlivějšímu přístupu německé kancléřky. Uvedl, že je důležité „*nevystřílet veškerou municí hned na začátku a schovat si něco na horší časy.*“⁸⁸

Redaktorka HN Lenka Zlámalová pak komentovala německé snahy finančně podpořit krizí ohrožené ekonomky. S jistými obavami glosovala fakt, že pomáhat měla země, kterou samotnou čekal hospodářský propad, což mohlo být nebezpečné. Dále uvedla, že Němci deklarovaná pomoc ještě více prohloubila celoevropskou nervozitu, jelikož finanční výpomoc jednoho státu druhému je vždy krajním řešením hospodářských problémů, po nichž už může následovat pouze bankrot.⁸⁹ Zlámalová dále upozornila na skutečnost, že země jako Řecko či Irsko, tj. státy odkázané na cizí pomoc, se stanou vazaly těch zemí, které jim poskytnou záchranné finance. Již tehdy bylo zřejmé, že záchranářskou zemí bude v první řadě Německo, pro které to však bude příliš „*silná káva.*“ Proto se i v SRN připouštěla existence případné společné ekonomické vlády v eurozóně, byť se jednalo o projekt, jenž byl dlouhou dobu Berlínem odmítán.⁹⁰ Tatáž komentátorka pak téma ekonomické vlády rozvedla při hodnocení výsledků londýnského summitu G20 (summit dvaceti hospodářsky

⁸⁶ *Evropský protikrizový plán se rodí ztěžka*, Právo, 5. 11. 2008, s. 18.

⁸⁷ *Evropská unie posvětila miliardy proti krizi*, Právo, 21. 3. 2009, s. 14.

⁸⁸ *Evropa čekají extrémně těžké časy*, Hospodářské noviny, 18. 12. 2008, s. 21.

⁸⁹ Lenka Zlámalová: *Oslabení záchránci*, Hospodářské noviny, 24. 2. 2009, s. 9.

⁹⁰ Lenka Zlámalová: *Hledá se nové euro*, Hospodářské noviny, 4. 3. 2009, s. 8.

nejsilnějších zemí světa). V této souvislosti se zmínila i o aktivitách německé delegace, která před bankrotem stojícím zemím naznačila, že se SRN bude zasazovat o menší volnost těchto zemí ve fiskálních otázkách. Autorka pak nepřímo na adresu Němců uvádí: „*Chtějí mít ty, s nimiž se svázali jednou měnou, pod kontrolou, aby už příště za jejich lehkovážné dluhy neplatili. Stručně se tomu říká ekonomická vláda nad eurozónou.*“⁹¹

V otázce zřízení ekonomické vlády nad zeměmi se společnou evropskou měnou byla u představitelů Německa patrná výrazná a poměrně rychlá změna názoru. Ještě na podzim roku 2008 se čtenáři Práva mohli dozvědět, že Němci tvrdě odmítali právě hospodářskou vládu eurozóny, kterou tehdy navrhoval Nicolas Sarkozy.⁹² Právě francouzský prezident byl vedle A. Merkelové terčem kritiky, kterou na něj v MFD seslal tehdejší český prezident Václav Klaus. Ten odsoudil rozhodnutí zmíněného politického páru o státní pomoci bankám a finančním institucím.⁹³ Na postup samotné SRN v této věci reagovaly LN. Ekonom Karel Kříž v nich kriticky hodnotil kroky německé vlády, které vyvolaly pád několika bank. Autorovi se nelíbila garance veškerých bankovních vkladů německou vládou. Vadil mu logický následek toho kroku, tj. přesun peněz vkladatelů do Německa. Kříž tak naznačoval, že německé banky dostanou kapitálovou injekci na zlepšení svých bilancí, přičemž ostatní naopak ztratí. Ekonom toto rozhodnutí dokonce označil za „*sobecké*“ a odhadl, že ke stejnému činu tak budou de facto donuceny i ostatní země a jejich banky – což se týkalo i České národní banky. Dle autora tak padla všechna dosavadní pravidla hospodaření v eurozóně a Evropa prý navíc „*vstoupila do éry morálního hazardu*“, jelikož vládami jištěné banky mohou začít hospodařit nezodpovědně.⁹⁴

⁹¹ Lenka Zlámalová: *Čas mandarínů*, Hospodářské noviny, 3. 4. 2009, s. 10.

⁹² *Sarkozy chce hospodářskou vládu Unie*, Právo, 22. 10. 2008, s. 9.

⁹³ *Klaus: Sarkozy ničí kapitalismus*, Mladá fronta DNES, 22. 10. 2008, s. A11.

⁹⁴ Karel Kříž: *Velmoci likvidují společnou evropskou měnu*, Lidové noviny, 8. 10. 2008, s. 10.

6.2. Německo a evropská hospodářská krize v letech 2010- 2011

6.2.1. Novinové zpravodajství

Výše zmíněná témata se pochopitelně přenesla i do následujících let. Jednou z klíčových oblastí tak zůstal i přístup k zadluženým zemím EU. HN přišly s článkem „*Němci naznačili, že Řekům pomůžou. Euro přestalo padat.*“ Samotný článek nijak dále nerozvíjel skutečnost, jež byla obsažena v jeho titulku. Nicméně nastínění problematiky bylo dostatečné. Článek zejména obsahoval výrok hlavního analytika Danske Bank Larse Christensena. Ten totiž vyslovil názor, že Německo (spolu s ECB) bude bránit vstupu „*dalšího Řeka*“ do eurozóny.⁹⁵ A jaký že měl být přístup ke stávajícím „*problémovým*“ členům? Tak např. německý ministr financí Wolfgang Schäuble přišel s návrhem tzv. Evropského měnového fondu, jenž by s sebou přinesl systém trestů těch zemí, které by se provinily proti pravidlům rozpočtové stability.⁹⁶ O Schäubleho plánu psalo ve stejný den jako HN i Právo, které však namísto slova „*trestání*“ použilo obrat „*dokonalejší kontrola.*“⁹⁷ Angela Merkelová se pak na půdě spolkového parlamentu vyslovila pro takové změny pravidel EU, po nichž by bylo možné vyloučit z eurozóny tu zemi, jež by se prohřešků ve fiskální politice dopouštěla opakovaně. O kancléřčině výroku shodně referovaly HN,⁹⁸ MFD⁹⁹ i Právo,¹⁰⁰ přičemž posledně jmenovaný deník užil nejnápadnějšího titulku. Právo si pak také všimlo francouzsko-německých jednání na téma změny Lisabonské smlouvy, aby bylo umožněno přísněji trestat rozpočtové hříšníky. Postoj Německa obhajovala kancléřka Merkelová slovy: „*Máme Lisabonskou smlouvu, v níž už existuje odejmutí práv, pokud jsou poškozeny základní hodnoty EU. Politika, která ohrožuje euro, která ohrožuje ekonomickou a měnovou unii, jde podle mého názoru proti základním hodnotám EU.*“¹⁰¹

Ona pravidla pro spravování národních rozpočtů znamenala často skloňovaná úsporná opatření. SRN chtěla jít v této věci příkladem a deklarovala svůj přechod na úsporná opatření v horizontu následujících dvou let – tedy daně firem i domácností se rozhodně snižovat neměly. Německo tak dle HN hodlalo vyslat ostatním zemím jasný signál, že mu vůdčí pozice při evropském tažení proti dluhové krizi náleží po právu.¹⁰²

⁹⁵ *Němci naznačili, že Řekům pomůžou. Euro přestalo padat*, Hospodářské noviny, 10. 2. 2010, s. 3.

⁹⁶ *Německo s Francií zvažují Evropský měnový fond*, Hospodářské noviny, 9. 3. 2010, s. 23.

⁹⁷ *Unie začala chystat Evropský měnový fond*, Právo, 9. 3. 2010, s. 11.

⁹⁸ *Merkelová zvažuje nová pravidla unie*, Hospodářské noviny, 18. 3. 2010, s. 9.

⁹⁹ *S Řeckem je pryč trpělivost. Začne se trestat*, Mladá fronta DNES, 27. 3. 2010, s. B10.

¹⁰⁰ *Merkelová chce vylučovat hříšníky z eurozóny*, Právo, 18. 3. 2010, s. 12.

¹⁰¹ *EU pro omezenou, rychlou změnu Lisabonu*, Právo, 29. 10. 2010, s. 8.

¹⁰² *Němci chtějí jít Evropě v úsporách příkladem*, Hospodářské noviny, 28. 5. 2010, s. 23.

Deník Právo pak s odvoláním na Financial Times psal o německé snaze prosadit zákon o vyrovnaných rozpočtech. Totéž zmínila i MFD,¹⁰³ jež zde i připomněla hrozící tresty (určené Německem) za porušení fiskální disciplíny, jakým by např. byla ztráta hlasovacího práva té které země v Evropské radě.¹⁰⁴ SRN tak prý reagovala na skutečnost, že jen málokterá země plnila rozpočtová kritéria, což by mohlo vést k hrozbě šíření krize do dalších zemí.¹⁰⁵

LN však trefně připomněly, že do dluhů se již dříve dostaly Francie s Německem (konkrétně v letech 2002 až 2005). Tyto země si však prosadily změkčení pravidel, z čehož částečně resultují i současné problémy celoevropského hospodářství – zejména pak řecké ekonomiky.¹⁰⁶ Nizozemský ministr financí Jan Kees de Jager se dokonce nezdráhal označit Němce a Francouze za viníky současné dluhové krize, když v předchozích letech neplnili fiskální pravidla. To podle něj stálo na začátku dominového efektu v porušování oněch rozpočtových pravidel a k oběma evropským gigantům se tak přidaly i další země.¹⁰⁷ O dřívějších prohřešcích Francie a Německa psala i MFD, která navíc uvedla, že právě díky tehdejšímu „*lepšímu zacházení*“, které si obě země vymohly, by nemusely být ani dnes trestané země nijak obrány o své právo hlasovat na půdě EU, což byl dřívější záměr A. Merkelové.¹⁰⁸ Ta však za toto opatření tvrdě bojovala a dle MFD si tak vysloužila přezdívku „*trestající matka EU*.“ MFD pak přímo uvedla, že německým plánem pro ekonomicky slabé státy bylo zbavení jejich hlasovacích práv a ponechání bankrotu.¹⁰⁹ Toto téma bylo prezentováno i v článku „*Kdo hýří, ať zkrachuje*,“ kde se řešilo sankcionování zadlužených zemí. Kroky německé kancléřky však stavěl do lepšího světla český premiér Petr Nečas, který uvedl, že „*Každý člověk nebo firma ví, že když se předluží, projde bankrotem. Je dobré, aby to věděly i státy*.“¹¹⁰

O jednu z nejhlasitějších reakcí na německý postup se postaral investor George Soros, jenž dle HN uvedl, že Německo „*vnutilo*“ ostatním zemím EU velmi přísná pravidla, na nichž však mohou vydělat právě jen Němci, pro které se jevila situace klesajícího eura jako velmi příznivá (poprvé byl zmíněn tento důležitý fakt). Soros zkritizoval načasování těchto úsporných opatření, která mohla mnohé země zbrzdit v

¹⁰³ *Kontrola rozpočtů z Unie? Ukážeme, ale nic víc*, Mladá fronta DNES, 18. 5. 2010, s. B8.

¹⁰⁴ *Německo chce "zrušit" dluhy všem*, Mladá fronta DNES, 18. 5. 2010, s. B8.

¹⁰⁵ *Berlín chce v eurozóně vyrovnané rozpočty*, Právo, 18. 5. 2010, s. 17.

¹⁰⁶ *Chyby druhých*, Lidové noviny, 30. 6. 2011, s. 13.

¹⁰⁷ *Nizozemci: Německo a Francie jsou viníci*, Lidové noviny, 2. 9. 2011, s. 15.

¹⁰⁸ *EU: Za špatné rozpočty sankce*, Mladá fronta DNES, 17. 9. 2010, s. B8.

¹⁰⁹ *Už víte, kdo je trestající matka EU? Merkelová*, Mladá fronta DNES, 29. 10. 2010, s. A7.

¹¹⁰ *Kdo hýří, ať zkrachuje*, Mladá fronta DNES, 30. 10. 2010, s. B8.

jejich hospodářském vzestupu.¹¹¹ LN poukázaly na Sorosova slova o vnucování německého obchodního přebytku a úspor ostatním zemím, kterým snaha o dosažení takových standardů rozhodně neprospěje.¹¹² O Sorosově kritice diktátu úsporné politiky psalo i Právo, které si všimlo jeho rozhovoru pro časopis Die Zeit. V něm americký miliardář uvedl, že „politika Německa ohrožuje Evropu a mohla by zničit evropský projekt“ (totéž padlo i v LN¹¹³). Ve vztahu ke krizím ohroženým zemím by prý měla SRN prosazovat zcela opačnou koncepci na oživení platů místních obyvatel.¹¹⁴ Ostrá kritika však zazněla i ze samotného Německa. Článek LN „Rozšíření byl omyl“ obsahoval peprná vyjádření bývalého spolkového kancléře Helmutha Schmidta, podle něhož „kancléřka Angela Merkelová neví, co dělá, a Bundesbanka je antievropská. Současná německá vláda je složena z lidí, kteří se učí své práci za pochodu. Nemají žádné zkušenosti se světovou politikou ani se světovou ekonomikou.“¹¹⁵

Co se pak týče „nalévání“ německých peněz do skomírajících ekonomik, bojovala SRN za to, aby případná pomoc krizí postiženým zemím byla vždy až onou poslední „záchrannou brzdou.“ Otázka případné sanace cizích ekonomik pak silně otrásala i německou politickou scénou, čehož si všimly HN. Nečekané odstoupení generálního tajemníka německých liberálů (FDP) Christiana Lindnera vyvolalo diskuzi, zda se členové této menší strany vládní koalice nezačínají vážněji rozcházet s představou zachraňování ohrožených členů eurozóny. Vedle toho se ozvala Německá centrální banka s tím, že do Mezinárodního měnového fondu (dále jen MMF) na záchranu oněch zemí přispěje jen tehdy, pokud se připojí i ostatní státy, a to i mimoevropské.¹¹⁶

Na základě těchto dvou informací je zřejmé, že obraz Německa, coby spolehlivého lékaře evropských neduhů, se začínal pozvolna rozpadat. Koncem roku 2010 přišlo Právo s tím, že podle diplomatických zdrojů bylo „pod tlakem Německa“ dosaženo ujednání, podle něhož by měla být krizová pomoc poskytnuta až v nejkrajnější nouzi.¹¹⁷ MFD pak konkrétněji uvedla, že Německo si vymohlo zásah jen tehdy, kdy už budou vyčerpány všechny jiné nástroje pomoci a bude ohrožena sama stabilita

¹¹¹ Soros věští EU recesi a poté její pád, Hospodářské noviny, 17. 6. 2010, s. 15.

¹¹² Evropu čeká nová recese, varuje Soros, Lidové noviny, 17. 6. 2010, s. 16.

¹¹³ Soros: Škrty ohrožují demokracii, Lidové noviny, 24. 6. 2010, s. 16.

¹¹⁴ Soros: Kvůli německým úsporám v rozpočtu může zkolabovat euro, Právo, 24. 6. 2010, s. 15.

¹¹⁵ Rozšíření byl omyl, Lidové noviny, 11. 12. 2010, s. 23.

¹¹⁶ Britové proti všem? Váhajících už je mnohem víc, Hospodářské noviny, 15. 12. 2011, s. 2.

¹¹⁷ Unie poprvé změnila text Lisabonské smlouvy, Právo, 17. 12. 2010, s. 16.

eurozóny.¹¹⁸ Angela Merkelová pak připomínala význam své země na evropském poli, když v březnu 2011 pohrozila svým možným vetem společné pomoci zadluženým krajinám. Vzkaz však byl dle deníku *Právo* primárně namířen na domácí politickou scénu, kde eskalovala nespokojenost Němců s doplácením na ostatní země eurozóny.¹¹⁹ Vedle toho však na jednom ze summitů dali němečtí vyjednávači na vědomí, že jejich země vždy učiní vše potřebné, aby byla každé zemi nabídnuta pomocná ruka.¹²⁰

Přesto bylo na postupu Němců znát, že před uvolňováním financí mnohem více preferují fiskální střídmost a kontrolu dodržování pravidel. HN otiskly interview ředitele vlivného nezávislého hospodářského institutu Ifo Hanse-Wernera Sinna, jenž se zde nechal slyšet, že navyšování prostředků v záchranném fondu eurozóny by bylo velkou chybou. Aniž by to HN explicitně uvedly, shledal Sinn tehdejší německý přístup za správný. Německý institut Ifo tak de facto podpořil svou zemi, kterou ústy svého ředitele dokonce vyzval k rezistenci proti krokům Barrosovy Evropské komise.¹²¹

Naopak německo-francouzský návrh na zavedení hospodářské vlády pro země s eurem se na summitu EU nesetkal s výhradami. Deník HN naznačil, že se jednalo o úspěch Angely Merkelové (Plánované sladňování daňové, mzdové a sociální politiky však bylo prozatím odmítáno).¹²² O plánech Němců a Francouzů na ustavení ekonomické vlády v Evropě (a to nejen nad zeměmi eurozóny) informovaly i MFD¹²³ s *Právem*,¹²⁴ ve kterém se pak bylo možné dočíst, že s francouzsko-německým záměrem na rozdíl od mnohých jiných nesouhlasil český ministr financí Miroslav Kalousek. Dle ministrových slov by ekonomická vláda vedla k výraznému omezení národní suverenity v otázce spravování veřejných rozpočtů.¹²⁵ Také LN shledaly tuto snahu o harmonizaci daňového systému zemí s eurem jako omezující.¹²⁶

18. února se v HN objevila informace, že SRN tlačí na Portugalsko, aby si zažádalo o finanční pomoc.¹²⁷ To působilo ve světle skloňované německé neochoty přispívat do záchranného fondu dosti rozporně. V té době Německo ze svého bazírování na nenavyšování evropského stabilizačního fondu překvapivě slevilo a podvolilo se

¹¹⁸ *Nový záchranný plán pro euro*, Mladá fronta DNES, 18. 12. 2010, s. B8.

¹¹⁹ *Pomoc v eurozóně: Merkelová pohrozila vetem*, *Právo*, 11. 3. 2011, s. 9.

¹²⁰ *Začíná summit o záchraně eurozóny*, *Hospodářské noviny*, 16. 12. 2010, s. 7.

¹²¹ *Nenavyšujte záchranný fond eurozóny, varuje institut Ifo*, *Hospodářské noviny*, 14. 1. 2011, s. 23.

¹²² *Unie plánuje jednotné daně i důchody*, *Hospodářské noviny*, 7. 2. 2011, s. 1.

¹²³ *Dluhy tlačí EU ke společným daním*, Mladá fronta DNES, 22. 8. 2011, s. B9.

¹²⁴ *Německo chce ekonomickou vládu pro celou EU*, *Právo*, 15. 6. 2010, s. 8.

¹²⁵ *Kalousek: společná vláda eurozóny znamená ztrátu rozpočtové suverenity*, *Právo*, 18. 8. 2011, s. 15.

¹²⁶ *Euro musíme určitě zachránit*, *Lidové noviny*, 20. 8. 2011, s. 1.

¹²⁷ *Tlak na Portugalsko, aby požádalo o pomoc, v EU sílí*, *Hospodářské noviny*, 18. 2. 2011, s. 15.

tlaku Evropské komise. Tím pádem mohla být přijata dohoda o tomto navýšení, které umožnilo čerpat až 440 miliard eur.¹²⁸

Jinou kapitolou zase byla konstrukce Evropského stabilizačního mechanismu ESM (plánovaného na rok 2013, jenž měl nahradit dosavadní nástroje pro zajištění stability). Překážkou na cestě k jeho vytvoření bylo stanovisko Spolkového účetního dvora, podle nějž byly klíčové části tohoto záchranného fondu (dále jen ESM) v nesouladu s německou ústavou. Dvůr zejména poukazoval na fakt, že rada ESM může kdykoliv zažádat členské státy o navýšení kapitálu. Po zrušení těchto částí volali i poslanci vládní Křesťanskodemokratické unie (CDU, strany kancléřky A. Merkelové) a FDP, kteří byli pro variantu navyšování těchto finančních prostředků jen za souhlasu Bundestagu (německého parlamentu).¹²⁹ Dle Práva podmiňovali Němci nastartování stálého stabilizačního mechanismu přijetím tzv. „paktu konkurenceschopnosti“, jenž by s sebou přinesl konvergenci evropských ekonomik v oblasti daní, důchodů i mezd, čímž by se měly eliminovat slabiny eura.¹³⁰ Nakonec byl Německem a Francií navržen tzv. „pakt pro euro“ (umírněnější verze paktu konkurenceschopnosti) jako nástroj stimulace (zejména jihoevropských) ekonomik. Po jeho schválení pak zadlužené země ochotněji přistoupily na nutné reformy.¹³¹ Mezi Francií a Německem však také vyvstaly spory, které se týkaly dosavadního záchranného fondu EFSF (Evropského nástroje finanční stability). Němci na tento fond pohlíželi jako na poslední záchrannou brzdu, kdežto Francie hodlala využít jeho prostředků k rekapitalizaci svých bank.¹³²

Německá neochota finančně přispívat na ozdravování evropských rozpočtů byla nadále přítomna. Merkelová např. neopomněla nabádat nový portugalský vládní kabinet k úsporné politice. Němci (společně s Finy) se postavili negativně k navyšování prostředků do záchranného fondu a naznačili svůj odklad příspěvků pro mechanismus ESM.¹³³ Mnohem ochotněji než státům by Německo poskytovalo peníze na ozdravení evropských finančních institucí. Spolková kancléřka deklarovala, že její země je připravena na okamžitou pomoc těm evropským bankám, jež se kvůli vysokému podílu nesplacitelných úvěrů dostanou do problémů. HN v tomto článku dodaly, že ono prohlášení bylo v době, kdy celá Evropa všemožně usilovala o rekapitalizaci

¹²⁸ *Eurozóna ulevila Řecku. S Iry se nepohodla*, Hospodářské noviny, 14. 3. 2011, s. 19.

¹²⁹ *Záchranný deštník eurozóny má trhliny. Podle Němců je protiústavní*, Hospodářské noviny, 14. 4. 2011, s. 18.

¹³⁰ *Paříž a Berlín chtějí nový unijní pakt*, Právo, 5. 2. 2011, s. 10.

¹³¹ *Státy eurozóny dohodly reformní "pakt pro euro"*, Právo, 12. 3. 2011, s. 11.

¹³² *Vláda v Berlíně se chystá na bankrot Řecka*, Právo, 11. 10. 2011, s. 12.

¹³³ *Z Bruselu duněly salvy na Lisabon*, Právo, 25. 3. 2011, s. 13.

bankovního sektoru, velmi důležitým vzkazem.¹³⁴ Deník Právo tento kancléřčin příslib rekapitalizace bankovního sektoru přijalo tak, že se tato finanční výpomoc s jistotou zrealizuje,¹³⁵ z čehož je patrné přesvědčení v nezlomnou ekonomickou sílu země. Jedním z důvodů, proč se SRN tolik angažovala v přípravách budoucího krizového mechanismu, byla také skutečnost, že stovky miliard dlužilo Němcům Irsko, a případná irská platební neschopnost by na německé banky výrazně dolehla. O tomto problému psaly LN, které tak naznačily, proč se SRN tolik zajímala o kondici ekonomiky „Zeleného ostrova.“¹³⁶

LN se pak ve svém článku „*O budoucnosti eura rozhodne Německo*“ pokusily o jakési krátké souhrnné zhodnocení situace, kdy bylo konstatováno, že rozhodující úlohu v procesu řešení dluhové krize připadne Německu. Ačkoliv titulek tohoto příspěvku „sliboval“ mnohé, obsahově článek nic nového nepřinášel.¹³⁷ MFD pak ještě přišla se zajímavou informací, podle níž britský deník Daily Telegraph na základě prostudování dokumentu z ministerstva zahraničí SRN odhalil, že Německo do budoucna hodlá zřídit zcela novou zastřešující finanční instituci. Ta by měla nadnárodní pravomoci a zasahovala by přímo do rozpočtů předlužených zemí. V praktické rovině by prý řídila některé národní ekonomiky.¹³⁸

6.2.2. Publicistika

Co ve sledovaném období nabídla publicistika? Například redaktorka HN Julie Hrstková si vzala na mušku Německem nabízenou formu hospodářského režimu Evropy – výše zmíněný pakt konkurenceschopnosti. Ten obsahoval pravidla, jejichž plnění by bylo nezbytné pro ekonomickou konvergenci evropských zemí, stabilizaci měny a prevenci proti krizím. Dle autorky šlo SRN zejména o to, aby se obešlo čerpání finančních prostředků ze záchranného fondu stability, kam právě Německo nejvíce přispívalo. V článku se však také dovídáme, že tento návrh částečně omezoval pravomoci Evropské komise, což nemuselo vyhovovat menším zemím.¹³⁹

V jiném čísle tato novinářka hodnotila francouzsko-německý plán řešení krize. Vyzdvihla jeho pozitiva, kterými jsou podle ní zejména jeho rychlá prosaditelnost a hlavně ponechání pravomocí a zodpovědnosti v rozpočtové politice jednotlivým zemím.

¹³⁴ Merkelová připouští pomoc bankám, Hospodářské noviny, 6. 10. 2011, s. 8.

¹³⁵ Merkelová: EU by měla do bank nalít peníze, Právo, 7. 10. 2011, s. 14.

¹³⁶ Je Irsko v bezpečí? Trhy zatím nevěří, Lidové noviny, 30. 11. 2010, s. 15.

¹³⁷ O budoucnosti eura rozhodne Německo, Lidové noviny, 22. 11. 2011, s. 16.

¹³⁸ ECB nechce tahat euro z krize, Mladá fronta DNES, 19. 11. 2011, s. B8.

¹³⁹ Julie Hrstková: Daň za záchranu eura, Hospodářské noviny, 7. 2. 2011, s. 8.

To spočívá zejména v možnosti vlastní formy implementace pravidla vyrovnaného rozpočtu do ústavy. Porušení tohoto principu by pak hodnotil ústavní soud dotyčné země.¹⁴⁰ Naopak jako zcela neefektivní a chaotické shledal dosavadní snahy dua Sarkozy-Merkelová o zklidnění finančních trhů a znovuprobuzení eurozóny komentátor HN Jan Macháček. Všechny použité nástroje (jako jsou např. povinně vyrovnané rozpočty či ekonomická vláda Evropy) měly podle něj jen minimální účinek na řešení stávající krize. Přednostně pak zkritizoval německý návrh na ústavní zakotvení vyrovnaných rozpočtů, což nutilo strádající země ještě k dalším škrtům, čímž se jistě nedosáhne ekonomického růstu. Podle Macháčka se pouze stanou dluhopisy těchto zemí jen o něco méně přístupnými.¹⁴¹

Německo-francouzské návrhy na zajištění budoucí stability eurozóny kritizovala i MFD ústy komentátora Pavla Párala. Ten v plánované hospodářské vládě a v Evropském měnovém fondu spatřuje také jen nástroje, potlačující v určitém směru národní suverenitu zemí.¹⁴² MFD se pak ve své publicistické části věnovala výše zmíněné kritice německé politiky ze strany miliardáře George Sorose – bez použití ostřejších komentářů a s absencí útočnějších slovních obrátů stručně zhodnotil tuto záležitost ekonom David Marek.¹⁴³ A právě názory ekonomů byly v této problematice více než žádané. Zejména HN otiskly článek, jehož autorem byl renomovaný americký ekonom a profesor na Newyorské universitě Nouriel Roubini. I on se domnívá, že německá cesta řešení dluhové krize není šťastnou volbou. SRN prý aplikuje recesivní deflaci. Ta je spojena s rozpočtovými úsporami a strukturálními reformami, které z krátkodobého hlediska přinášejí jen hromadné propouštění lidí z práce. Celé to prý bude mít za následek obnovení recese.¹⁴⁴

Německým postupem však byli rozhořčeni i čeští odborníci. Ekonom Tomáš Prouza se v LN pozastavil nad tvrdošijným odmítáním německé kancléřky téměř jakýchkoliv návrhů k řešení krize. To autor označil za nezodpovědnou politiku, jež by ve svém důsledku mohla být ještě více škodlivá, nežli samotná hospodářská situace krizí nakažených zemí. Právě kvůli této „německé tvrdohlavosti“ stoupají ceny úvěrů, což bude opět limitovat fiskální možnosti těch zemí, jež se potřebují z krize dostat.¹⁴⁵ Redaktorka Lenka Zlámalová pak v LN prezentovala svůj názor, že pro udržení

¹⁴⁰ Julie Hrstková: *Řešení s podmínkami*, Hospodářské noviny, 6. 12. 2011, s. 10.

¹⁴¹ Jan Macháček: *Ekonomická vláda, euro a my*, Hospodářské noviny, 18. 8. 2011, s. 8.

¹⁴² Pavel Páral: *Řecké patálie*, Mladá fronta DNES, 27. 3. 2010, s. A12.

¹⁴³ David Marek: *Stimulovat, nebo šetřit?*, Mladá fronta DNES, 25. 6. 2010, s. B11.

¹⁴⁴ Nouriel Roubini: *Eurozóna má jen mizivou šanci*, Hospodářské noviny, 15. 11. 2011, s. 9.

¹⁴⁵ Tomáš Prouza: *Principy, nebo chleba?*, Lidové noviny, 29. 11. 2011, s. 11.

současné podoby eurozóny je rozhodující postupný přesun financí z Berlína do jihoevropských zemí. SRN se prý snaží tento finanční přesun maximálně oddálit.¹⁴⁶ Komentátor MFD Pavel Páral se pak pokusil vysvětlit, proč se Němcům tolik nechce obětovat peníze na záchranu eurozóny. Důvodem je prý špatná zkušenost s finanční resuscitací ekonomik spolkových zemí bývalé NDR po německém znovusjednocení. Dokonce ani po dvaceti letech tato dotace neskončila, a tak začínají mnozí Němci – vědomi si jistých paralel – nahlížet na evropský integrační proces s odporem. Páral zde varoval, že by pak SRN mohla pod silným tlakem domácí veřejnosti opustit eurozónu.¹⁴⁷

Rovněž redaktor Práva Martin Hekrdla označil politiku úsporných opatření, zaváděnou v Řecku a ve Španělsku, za „rozpočtovou eurománii“, kterou spojil s její propagátorkou Angelou Merkelovou. Autor píše, že tato politika je čím dál více nenáviděnější.¹⁴⁸ Úsporná politika byla Hekrdlovým oblíbeným tématem. Na konci roku 2011 si kladl otázku, proč vůbec evropští lídři (jmenovitě Sarkozy a Merkelová) takto přivádějí jednotlivé evropské země do ekonomické recese. Tato otázka prý trápí i mnohé uznávané ekonomy. Autor nabídl svůj názor, že legislativa EU – myšleny pilířové smlouvy – hraje do karet spekulativním finančním tokům. A „evropští papaláši“ prý postupují právě ve prospěch finančního kapitálu.¹⁴⁹ Hekrdla zde tedy nastínil možné spojení politických špiček se schopnými investory v pozadí.

Tentýž novinář pak napsal, že se SRN v pozici věřitele stane jakousi „evropskou Čínou.“¹⁵⁰ Martin Hekrdla dále reagoval na francouzsko-německou dohodu o evropské fiskální disciplíně. Poukázal zde na fakt, že sankce za porušování rozpočtových pravidel budou na půdě EU přijímány kvalifikovanou většinou, což dle Hekrdly povede k tomu, že rozhodovat budou jen Francie s Německem, „nejpraktičtější pak pouze Berlín“.¹⁵¹

Redaktor HN Daniel Kaiser zase sledoval lipský sjezd CDU, „nejdůležitější strany nejdůležitější země Evropy“, kde delegáti spolkové kancléřce a jejímu ministři financí posvětili dosavadní evropskou politiku. To se mělo projevit ve snaze o další politickou integraci eurozóny a také v ustavení tzv. „EU-Sparkommissar“, jenž byl autorem velmi směle označen za „rozpočtový protektorát“. Kaiser tak očekával snahu o prohlubování integrace podle německých not. Němci však prý také naznačili, že nikoho

¹⁴⁶ Lenka Zlámalová: *Rozpad osy Merkozy*, Lidové noviny, 3. 12. 2011, s. 10.

¹⁴⁷ Pavel Páral: *Europoblém*, Mladá fronta DNES, 15. 5. 2010, s. A12.

¹⁴⁸ Martin Hekrdla: *Zatýkáčské formule*, Právo, 19. 7. 2010, s. 6.

¹⁴⁹ Martin Hekrdla: *Ekonomické voodoo*, Právo, 8. 12. 2011, s. 6.

¹⁵⁰ Martin Hekrdla: *Podzimní divadlo v letovisku Deauville*, Právo, 22. 10. 2010, s. 16.

¹⁵¹ Martin Hekrdla: *Fantastický Merkozystán*, Právo, 7. 12. 2011, s. 6.

násilně v eurozóně držet nebudou a byli tak smířeni s její případnou štíhlejší podobou.¹⁵²

Již zmíněný ekonom Tomáš Prouza pak připomněl v HN fakt, že samo Německo se společně s Francií v roce 2005 zasadilo o rozvolnění ekonomických pravidel. Připomenut zde byl i vysoký vládní dluh SRN, jenž byl již od roku 2003 nad 60% HDP.¹⁵³ Totéž zmínili v LN i hlavní ekonom Poštovní spořitelny Jan Bureš¹⁵⁴ a komentátor Karel Kříž, jenž navíc ve svém příspěvku uvádí, že SRN nemá mnoho důvodů k tomu, aby se stavělo do role evropského učitele.¹⁵⁵

Jiný redaktor tohoto periodika Martin Weiss ve svém článku „*Když neví Německo, kdo ví?*“ podal zase trochu jiný pohled na německé ambice a záměry v Evropě. S odvoláním na statistiky analytiků Deutsche Bank tvrdil, že převládající představy o nepostradatelnosti eurozóny pro německou proexportní ekonomiku nejsou tak zcela pravdivé. Weiss zde totiž uvedl, že drtivá většina německého vývozu směřuje mimo země eurozóny, zejména pak do Číny. A tak by německá záchrana evropských zemí nemusela být nutně svázána jen sledováním vlastního národního prospěchu.¹⁵⁶

¹⁵² Daniel Kaiser: *Útěkem vpřed*, Lidové noviny, 16. 11. 2011, s. 10.

¹⁵³ Tomáš Prouza: *Krise eura? Ne. Hlavně krize důvěry*, Hospodářské noviny, 8. 12. 2011, s. 9.

¹⁵⁴ Jan Bureš: *Složitá cesta k rozpočtové disciplíně*, Lidové noviny, 4. 10. 2010, s. 20.

¹⁵⁵ Karel Kříž: *Eurokocovina*, Lidové noviny, 29. 10. 2011, s. 10.

¹⁵⁶ Martin Weiss: *Když neví Německo, kdo ví?*, Lidové noviny, 18. 12. 2010, s. 9.

6.3. Německo a evropská hospodářská krize v roce 2012

6.3.1. Novinové zpravodajství

Na začátku roku 2012 zmínily LN v jednom svém článku slova renomovaného měnového odborníka banky Goldman Sachs Jima O'Neilla, jenž podrobil plánovanou unii rozpočtového dozoru kritice. O'Neill dokonce uvedl: „*Rozpočtový diktát Německa může eurozónu roztržít. Berlín směřuje ke společnému ministerstvu financí, což samo o sobě nic neřeší. Jsem přesvědčen, že Němci musí zároveň nabídnout výrazné zvýšení příspěvku do záchranného eurovalu ESM. Udělají to, protože nic jiného jim nezbyvá.*“¹⁵⁷ Dodržování přísných rozpočtových pravidel tak zůstalo jakousi mantrou německých politiků i v roce 2012. V souladu s tímto postojem tak rozhodně nebylo prohlášení německé kancléřky na jednom z evropských summitů. Merkelová na něm uvedla, že Evropa musí posílit svou pozici vůči celosvětovým konkurentům, a to skrze růst a pracovní místa. LN však namítají, že současná koncepce fiskální střídmosti možnosti ekonomického růstu spíše podlamují.¹⁵⁸ Úsporná opatření rovněž kritizoval bývalý šéf německé diplomacie a expředseda německých Zelených (die Grüne) Joschka Fischer. Tento bývalý politický matador dle deníku Právo spatřuje jediné východisko ve fiskální a politické unii zemí s eurem a v prorůstových programech.¹⁵⁹ HN pak zmiňují komentář Laurence Knighta z BBC News: „*Uvalit sankce na předluženou zemi v podstatě znamená uštvít jí kopanec.*“¹⁶⁰

Přes to všechno slavilo Německo se svou koncepcí úspěch. Na zmíněném summitu německá kancléřka doslova triumfovala, když se k paktu fiskálního dohledu na naléhání německé strany přidalo dvacet pět ze sedmadvaceti členů EU, přičemž LN dodávají, že o prosazení paktu se zasloužila v první řadě právě Merkelová. Problémy však vyvstaly kolem návrhu spolkového ministerstva financí Schäubleho na ustavení funkce tzv. rozpočtového komisaře, jenž by měl pod drobnohledem rozpočtovou politiku zadlužených zemí. Na tomto poli si Německo naopak vysloužilo ostrou kritiku s tím, že takový institut mohl působit vůči slabším zemím urážlivě.¹⁶¹ Deník Právo pak s odvoláním na agenturu AFP podalo informaci o novém ustanovení, které doplňovalo návrh smlouvy o rozpočtové kázní. Šlo o to, že pouze signatáři této smlouvy (tj. státy) si

¹⁵⁷ *Diktát Německa může eurozónu roztržít*, Lidové noviny, 28. 1. 2012, s. 4.

¹⁵⁸ *Unie váhá mezi škrtí a růstem*, Lidové noviny, 31. 1. 2012, s. 3.

¹⁵⁹ *Unii hrozí pád, varuje Joschka Fischer*, Právo, 5. 6. 2012, s. 8.

¹⁶⁰ *Evropané musejí těsněji spolupracovat, říká Merkelová. Sarkozy jí stojí po boku*, Hospodářské noviny, 2. 1. 2012, s. 22.

¹⁶¹ *Vítěz summitu? Německá kancléřka Merkelová*, Lidové noviny, 1. 2. 2012, s. 2.

budou moci nárokovat finanční pomoc z trvalého záchranného fondu eurozóny ESM. Toto ustanovení bylo nejvíce prosazováno Německem.¹⁶² Vedle toho byl kancléřkou nadále odmítán požadavek na navýšení fondu eurozóny.¹⁶³ Německo připustilo možnost navýšení záchranných fondů eurozóny až ve chvíli, kdy bylo vystaveno tlaku nejen evropských zemí, ale i MMF a Spojených států. Tento tlak se vystupňoval v okamžiku, kdy se do vážnějších problémů dostala španělská ekonomika.¹⁶⁴ Německý přístup byl pak zpochybněn i na setkání leaderů zemí G8 v americkém Camp Davidu, kde se představitelé osmi nejvyspělejších států světa vyslovili pro nutnost opětovného nastartování národních ekonomik. Naléhavost hospodářského růstu prosazovali vedle amerického prezidenta i Francouzi, Britové a Italové. Německo tak zůstalo ve svém přístupu zcela osamoceno. SRN se na těchto jednáních stala terčem tlaků a její úsilí v boji s krizí bylo nepřímě shledáno jako nedostatečné.¹⁶⁵ Na obranu německého přístupu se však ozvala švýcarská soukromá banka Lombard Odier. Podle ní „*je Německo prostě příliš malé, aby zachránilo eurozónu.*“ Banka tak reagovala na tlak zadlužených zemí, aby Berlín více přispěl k jejich záchraně.¹⁶⁶

Na konci června také dokázal novopečený italský premiér Mario Monti se svým španělským protějškem Marianem Rajoyem dosáhnout na evropském summitu dohody o flexibilitě záchranných fondů. LN si v této souvislosti všimly reakce španělského tisku, jenž uvedl, že „*Merkelová ustoupila tlaku Španělska a Itálie*“.¹⁶⁷ Deník Právo konkrétně uvádí, že představitelé Itálie a Španělska dokázali prosadit pomoc s vysokými úroky na jejich dluhopisy. Rovněž se jim podařilo vyjednat přímou pomoc jejich bankám od eurozóny (tedy nikoliv přes státy). I podle Práva se poraženou vyjednávací stranou mohla jevit SRN. Deník přímo píše o situaci, kdy pod tlakem italského premiéra Montiho „*začali couvat i Němci*“. Právo uvádí, že „*Německo muselo ustoupit, protože nenabídlo žádné rychlé řešení.*“¹⁶⁸ Ještě pár dní po skončení summitu informovalo Právo o pochmurné náladě v Německu, kde většina médií zoufala nad výsledky tohoto rokování. Dle listu Die Welt se jednalo o summit „*plný faulů vůči Berlínu*“. Ústupky kancléřky Merkelové vůči jihoevropským zemím byly přijímány negativně. Poukazováno bylo též na fakt, že němečtí občané budou muset nadále draze

¹⁶² *Pomoc z fondu eurozóny jen pro signatáře smlouvy*, Právo, 21. 1. 2012, s. 10.

¹⁶³ *Merkelová: Řeckou krizi se nedaří stabilizovat, hrozí bankrot*, Právo, 26. 1. 2012, s. 12.

¹⁶⁴ *V zemích eurozóny sílí obavy o další vývoj ve Španělsku*, Právo, 27. 3. 2012, s. 17.

¹⁶⁵ *G8 přitlačila na Německo: Posílit růst!*, Právo, 21. 5. 2012, s. 9.

¹⁶⁶ *Španělsko si řeklo o pomoc pro banky*, Právo, 26. 6. 2012, s. 8.

¹⁶⁷ *Supermario, chválí Montiho Italové*, Lidové noviny, 30. 6. 2012, s. 6.

¹⁶⁸ *Souboj v EU vyhrál jih, úskalí zůstávají*, Právo, 30. 6. 2012, s. 15.

dotovat slabé cizí ekonomiky.¹⁶⁹ Jihoevropské země si tedy prosadily snazší čerpání financí ze záchranných fondů. Na to však pozitivně zareagovaly trhy a MFD zmínila komentář levicově zaměřeného deníku Taggesspiegel, jenž se nezdřáhal označit výsledek rokování jako přínos i pro samotné Německo. Podle tohoto časopisu Merkelová nic neprohrála.¹⁷⁰ Přesto Němci pociťovali vůči odolnému italskému premiérovi Montimu dlouhou dobu zášť. „*Lačnost po penězích německých daňových poplatníků vyháňá u pana Montiho nedemokratické květy. Zjevně potřebuje jasně říct, že my Němci nebudeme připraveni kvůli placení italských dluhů likvidovat naši demokracii,*“ citovalo Právo generálního tajemníka CSU Alexandra Dobrindta.¹⁷¹ Z vyjádření představitele vládní strany je jasně patrné, že německá trpělivost se zachraňováním italské ekonomiky není bezedná. A jako by Mario Monti pod tíhou silných německých komentářů změkkl, začal na konci srpna uznávat údajnou správnost německých rad ohledně přístupu k úrokům z dluhopisů. Monti dříve kritizoval odmítavý postoj vlády SRN k plánům ECB na snížení italských úroků. Nyní však volil tato slova: „*Německo nám ukázalo cestu. Děkuji Němcům za jejich iniciativu. Itálie je vděčná německé vládě.*“ Merkelová – dle britského The Guardian se zlomyslným úsměvem – k tomu dodala, že důvěřuje italské vládě a v její schopnost dospět ke správným rozhodnutím v otázce řešení italských problémů.¹⁷²

LN dále informovaly o přijetí fiskálního paktu a trvalého záchranného fondu eurozóny u našich západních sousedů. LN však také poukázaly na fakt, že vše ještě závisí na verdiktu ústavního soudu (totéž ve svém krátkém článku s velmi příznačným titulkem zmínila i MFD¹⁷³), jenž mohl rozhodnout o referendu o reálné podobě přesunu moci z Berlína do Bruselu. Tak jako tak šlo dle novin o stvrzení německé pomoci jižnímu křídlu, což nebylo příliš vítáno některými spolustraníky německé kancléřky v CDU. Tato skupina se nehodlala spokojit ani s dosavadní podobou přísných podmínek pro řeckou či portugalskou ekonomiku.¹⁷⁴ Ústavní soud SRN pak předešlou ratifikaci posvětil (vedle LN o tom referovalo i Právo,¹⁷⁵ HN zmínily důležitost tohoto verdiktu¹⁷⁶

¹⁶⁹ *Helsinky pohrozily zablokováním nákupu dluhopisů*, Právo, 3. 7. 2012, s. 8.

¹⁷⁰ *Poražená Merkelová mluví o vetu*, Mladá fronta DNES, 2. 7. 2012, s. B12.

¹⁷¹ *Monti varoval před krachem Unie*, Právo, 7. 8. 2012, s. 13.

¹⁷² *Berlín nám ukázal cestu, uznal italský premiér*, Právo, 30. 8. 2012, s. 9.

¹⁷³ *Zachránit německá eura Evropu? Ruku na miliardách drží soudci*, Mladá fronta DNES, 11. 7. 2012, s. A7.

¹⁷⁴ *Němci schválili fiskální pakt EU*, Lidové noviny, 2. 7. 2012, s. 18.

¹⁷⁵ *Záchranný fond eurozóny dostal v SRN šanci*, Právo, 13. 9. 2012, s. 13.

¹⁷⁶ *Ústavní soud rozhoduje o záchranném fondu eurozóny*, Hospodářské noviny, 11. 7. 2012, s. 14.

a připomněly, že Německo je poslední zemí s eurem, jež dosud ESM nepřijala¹⁷⁷). LN uvedly, že verdikt očekávala celá Evropa, jelikož bez SRN by fungování eurovalu nebylo možné. Avšak Bundestag současně získal právo vetovat všechna rozhodnutí tohoto fondu. To se bude týkat zejména dohledu nad přiměřeností německého přispívání. Zajímavostí je i fakt, že němečtí poslanci musí být o všech krocích ESM předem srozuměni.¹⁷⁸ MFD k tomu dodala, že v ESM se bude rozhodovat podle toho, kolik která země bude přispívat. Ve výsledku tak bude moci SRN nakládat se záchranným fondem bez ohledu na ostatní země.¹⁷⁹

To realizaci bankovní unie zatím SRN oddaluje. Kancléřka Merkelová dle LN nechce nic uspěchat a spuštění systému podmiňuje vytříbením jeho kvality. Německu se pak také nelíbí, že zřízením takového systému by přišly členské země eurozóny o možnost kontrolovat své banky.¹⁸⁰ HN zase podávají jiný důvod německého odmítavého stanoviska. Tím je údajná neschopnost ECB monitorovat práci a kondici šesti tisíc evropských bank (viz další podkapitola).¹⁸¹ Plány na vytvoření bankovní unie sice podpořil i šéf Evropské komise José Barroso, avšak Němci podmiňovali sestavení takovéto unie vznikem reálné fiskální unie. Poslanec FDP Christian Lindner naznačil, že by se jinak zatím jednalo jen o jinou formu „vyčerpání německé platební způsobilosti.“¹⁸² HN pak v této souvislosti uvedly, že by sice SRN byla s to s vidinou bankovní unie koketovat (přinesla by totiž systém záruk za bankovní vklady), nicméně s takovým krokem spojuje nutnou změnu zakládajících smluv EU, což by proces zavádění takového instrumentu výrazně zpozdilo. Dle titulku tohoto článku se jeví postoj Němců k bankovní unii odlišně, nežli u jiných periodik.¹⁸³ Avšak vzhledem k tomuto příspěvku si HN dosti protřečily v článku „Barroso navrhuje bankovní unii pro všechny země EU“, v němž stojí, že Německo je nadále vytrvalým kritikem plánů na bankovní unii.¹⁸⁴

Právo pak informovalo o záměrech kandidáta na úřad francouzského prezidenta Françoise Hollanda, jenž byl připraven jít v otázkách evropské politiky proti Německem

¹⁷⁷ *Osud eura je v rukou německých soudců*, Hospodářské noviny, 12. 9. 2012, s. 14.

¹⁷⁸ *Němci řekli „Ja“ záchraně eura*, Lidové noviny, 13. 9. 2012, s. 16.

¹⁷⁹ *Začal fungovat záchranný euroval, ve fondu ESM leží 500 miliard eur*, Mladá fronta DNES, 9. 10. 2012, s. B3.

¹⁸⁰ *Bankovní unie počká, říká Merkelová*, Lidové noviny, 18. 9. 2012, s. 14.

¹⁸¹ *Bankovní unie má obnovit důvěru v banky. Češi a Němci jsou proti*, Hospodářské noviny, 13. 9. 2012, s. 2.

¹⁸² *Španělsko: Nás není možné zachránit*, Právo, 7. 6. 2012, s. 8.

¹⁸³ *Německý lék na krizi – bankovní unie*, Hospodářské noviny, 5. 6. 2012, s. 13.

¹⁸⁴ *Barroso navrhuje bankovní unii pro všechny země EU*, Hospodářské noviny, 13. 6. 2012, s. 19.

nastolenému proudu. Deklaroval totiž svůj zájem podporovat prorůstová opatření a kroky vedoucí ke zvýšení zaměstnanosti.¹⁸⁵ S blížícími se francouzskými prezidentskými volbami proto začali němečtí vládní představitelé měnit svou rétoriku. V Právu jsme se mohli dočíst, že SRN již několik měsíců skrytě hájí prorůstová opatření v hospodářsky nejslabších evropských zemích.¹⁸⁶ V Berlíně tak zřejmě předem vycítili, že favoritem voleb byl Hollande, jenž pak Nicolase Sarkozyho skutečně porazil. HN po jeho triumfu uvedly, že novopečený francouzský prezident ve svém tažení proti úsporným opatřením disponuje podporou Španělska, Itálie i třeba takového Slovenska. Na základě toho si troufla redakce HN nastínit, že eurozóna bude při záchraně společné měny opouštět od německého přístupu.¹⁸⁷ Noviny objasňují, že Hollandovi se obecně nelíbí, že Německo sice rétoricky mívá k politické unii, avšak svou nechutí akceschopně řešit aktuální problémy eurozóny cestu k politické unii spíše blokuje.¹⁸⁸

O tom, že německé kroky při řešení evropské hospodářské krize vyvolávají v ekonomicky slabších zemích velké rozhořčení, svědčí pak nejen hněv většiny řeckého národa (viz dále), ale i reakce Portugalců při návštěvě německé kancléřky jejich země v listopadu 2012. Portugalci (stejně jako před nimi Řekové) dle LN vítali Merkelovou transparenty s hákovými kříži a jinými urážlivými hesly. „*Musel jsem přijít, abych bránil Portugalsko před kolonizací,*“ nechal se zase slyšet jeden z portugalských demonstrantů. Dokonce i seriózní časopis *Diario Economico* se dle HN nezdráhal přirovnat SRN k „*Frankensteinovi, jenž vysává chudé Portugalsko.*“¹⁸⁹ Německo však hájil portugalský premiér Pedro Passos Coelho, jenž zmínil, že SRN nejvíce přispěla na uzdravování portugalské ekonomiky, a zdůraznil, že všechna ekonomická opatření nebyla Berlínem vnucována, avšak vzešla z dílny jeho vlády.¹⁹⁰ To potvrzuje často skloňovanou domněnku, že lidé mnohdy nepátrají po merituu věci, a spíše vyhledávají cizího viníka, kterým je v tomto případě Německo.

SRN sehrává významnou roli i při zachraňování španělského bankovního sektoru, jak o tom svědčí německé odmítnutí té možnosti, že by byly tamější banky dotovány z evropských záchranných fondů. Dle HN preferují Němci spíše tu variantu,

¹⁸⁵ *Hollande chce pakt s prorůstovými kroky*, Právo, 19. 4. 2012, s. 13.

¹⁸⁶ *Němci chtějí v EU debatovat o podpoře růstu*, Právo, 2. 5. 2012, s. 15.

¹⁸⁷ *Německo mívá do izolace. Velké země eurozóny odmítají jeho úsporné recepty*, Hospodářské noviny, 22. 5. 2012, s. 18.

¹⁸⁸ *Summit dvourychlostní Evropy*, Hospodářské noviny, 19. 10. 2012, s. 6.

¹⁸⁹ *Řekové schválili úspory, aby získali miliardy od EU*, Hospodářské noviny, 13. 11. 2012, s. 7.

¹⁹⁰ *Kancléřka to v Lisabonu schytala*, Lidové noviny, 13. 11. 2012, s. 8.

která již počítá s novým fondem ESM, v němž bude mít SRN větší možnost kontroly.¹⁹¹ Na druhou stranu vrhá na Německo malý stín zpráva z deníku Právo, podle níž nejmenovaný vysoký představitel G7 (skupina nejvyspělejších zemí světa, tradiční formace G8 bez Ruska) prozradil, že je to právě SRN, kdo tlačí Madrid k přijetí pomoci.¹⁹² Něco podobného se již objevilo v případě Portugalska (viz výše).

Že koncepce rozpočtové kázně a škrťů ve výdajích není přijímána ani celou německou politickou scénou, dokazují slova předáka opoziční SPD (Sozialdemokratische Partei Deutschlands) Sigmara Gabriela: „*Třeba v Řecku můžeme sledovat, že požadavek na tvrdé škrty přivedl do parlamentu extrémní pravici i levici.*“ Dle HN Gabriel dodal, že i v dalších zemích jižního křídla nemusí vést úspory ke kýženému efektu.¹⁹³

6.3.2. Publicistika

Výše zmíněné události se neobešly bez reakce různých komentátorů či expertů. V prvé řadě je třeba zmínit postřehy redaktora prestižního International Herald Tribune Johna Vinocura, jehož komentáře otiskly HN. Vinocur se domnívá, že německé recepty na vyvedení Evropy z krize postupně kolabují a samotné Německo pozvolna přistupuje na prorůstovou politiku. Autor zde přímo píše, že „*německé vedení nabízelo pouze zmenšeninu vlastního politického a ekonomického příkladu a to začalo být pro většinu německých partnerů přítěží. Jediná, neúprosná a poměrně nepoživatelná německá představa, že záchrana EU spočívá výlučně v zajištění, aby Lisabon fungoval jako Ludwigshafen, se zkrátka přežila.*“ V následujících řádcích tohoto příspěvku pak autor (s podporou citace amerického ex-velvyslance v SRN Johna Kornbluma) naznačuje, že Německo ztrácí svou dominantní pozici v Evropě, a že spíše upřednostňuje vlastní ambice o zájmy na úkor projevení solidarity ke krizí zasaženým zemím.¹⁹⁴

Novinářka Julie Hrstková vedle toho uvádí, že SRN z eurozóny natolik profituje, že nadále učiní všechno možné, aby nebyl integrační proces narušen. To znamená, že krizí ohrožené země nakonec vždy německé peníze dostanou. Autorka nepřímo naznačuje, že ekonomicky slabší země nakonec pokaždé mohou očekávat německou pomoc, a že pozice SRN tak není v této problematice nijak silná.¹⁹⁵ Komentátor MFD

¹⁹¹ Španělsko odvrátilo nebezpečí bankrotu. Ale jen dočasně, Hospodářské noviny, 8. 6. 2012, s. 26.

¹⁹² Španělsko: Nás není možné zachránit, Právo, 7. 6. 2012, s. 8.

¹⁹³ Růst, nebo úspory? Berlín ostře odmítá nové zadlužování eurozóny, Hospodářské noviny, 11. 5. 2012, s. 7.

¹⁹⁴ John Vinocur: Beztvaré vize Angely Merkelové, Hospodářské noviny, 31. 5. 2012, s. 9.

¹⁹⁵ Julie Hrstková: Kdo koho v EU potřebuje?, Hospodářské noviny, 17. 10. 2012, s. 10.

Michal Musil pak upozorňuje na velmi zajímavý fakt, že dluhy jihoevropských zemí vznikly mj. i proto, aby si tyto státy mohly dovolit nakupovat německé produkty. Německá prosperita, pramenící z obrovského exportu, tak prý úzce souvisí s jihoevropskými dluhy. Musil se proto domnívá, že pro Německo bude nejlepším řešením, když tyto cizí dluhy skutečně zaplatí, aby mohla být jeho vývozní dominance nadále tak pevná.¹⁹⁶ Tato slova potvrdil svým článkem v LN hlavní ekonom České spořitelny David Navrátil. Podle něj SRN svým dravým exportem přispěla k současné krizi, jelikož kromě svého zboží obdařila ostatní země úvěry, přičemž svým vývozním úspěchem přivedla snížení konkurenceschopnosti ostatních krajin.¹⁹⁷

Na obranu německého postupu se v LN ozval publicista Alexandr Tomský, podle něhož jsou na SRN směřované požadavky zadlužených zemí mnohdy neadekvátní. Tomský ve svém článku s příznačným názvem „*Sen o německé dojně krávně*“ připomíná zdánlivě jasný, avšak zřejmě opomíjený fakt, že Merkelová byla zvolena nikoliv evropským, ale německým lidem. Tedy pro hájení německých barev, nikoliv pro finanční resuscitaci nezachranitelných států s přebujelou byrokracií.¹⁹⁸ Jiný pohled na věc kolem německé politiky v Evropě než Tomský zaujal v témže listu hlavní ekonom Poštovní spořitelny Jan Bureš. Ten popisuje německou taktiku při řešení krize tak, že SRN nejprve „*dusí periferní zemi ve vlastní štávě*“, aby následně poskytlo pomoc za „*ponižujících podmínek*“. Tato strategie dle autora příspěvku může vést k řeckému odchodu z eurozóny, což by mohlo vyvolat dominový efekt u i dalších periferních zemí a mohlo tak vést k pádu eurozóny. Pak by skončila éra, kdy „*Berlín všem přísně kontroloval domácí úkoly*“.¹⁹⁹ Ekonomka Ilona Švihlíková se netajila s tvrzením, že by německý přístup neměl být dáván ostatním za vzor. Autorka se podivuje, že právě Němci, mající za sebou zkušenost s dotováním ekonomicky slabých regionů na východě země po jejím znovusjednocení, odmítají fakt, že v měnové unii musí bohatší člen přispívat na zotavení hospodářství člena slabšího. Švihlíková zdůrazňuje, že ekonomický model SRN nelze aplikovat na země, které nemají tak silnou průmyslovou základnu, a které (zcela logicky) ani nemohou mít přebytek obchodní bilance.²⁰⁰ O oportunitních svědectvích pro redakci LN tak v případě článků Bureše a Švihlíkové rozhodně hovořit nejde.

¹⁹⁶ Michal Musil: *Očima Michala Musila*, Mladá fronta DNES, 7. 8. 2012, s. A8.

¹⁹⁷ David Navrátil: *Zmatená hra Německa*, Lidové noviny, 1. 10. 2012, s. 16.

¹⁹⁸ Alexandr Tomský: *Sen o německé dojně krávně*, Lidové noviny, 22. 5. 2012, s. 11.

¹⁹⁹ Jan Bureš: *Tvrký poker Merkelové*, Lidové noviny, 11. 6. 2012, s. 11.

²⁰⁰ Ilona Švihlíková: *Vzorná země*, Lidové noviny, 16. 7. 2012, s. 9.

Zcela jiný případ je však příspěvek viceguvernéra ČNB Mojžíra Hampla. Ten naopak uvedl, že „*se Německo stalo nejvydíranější zemí už nejen v Evropě, ale snad celého světa.*“ Hampl vyjadřuje své přání, aby SRN odolala všem tlakům a nenechala se sama uštvat při záchraně jiných evropských ekonomik.²⁰¹ S dalším „proněmeckým“ příspěvkem pak přišel poslanec Občanské demokratické strany (ODS) a předseda výboru pro evropské záležitosti Poslanecké sněmovny Jan Bauer. Zákonodárce vyjádřil názor, že tvrdý postoj Němců vůči zadluženému jižnímu křídlu Evropy je jedinou cestou, jak tyto země přimět k fiskálním reformám.²⁰²

Komentátor Práva Petr Uhl zase prezentoval názor laureáta Nobelovy ceny za ekonomii Paula Krugmanna, podle něhož se díky vítězství Hollanda ve francouzských volbách blýská na lepší časy v otázce záchrany společné evropské měny. Dovídáme se, že Krugmann byl kritikem rozpočtových úspor. V tomto směru Uhl s americkým ekonomem souhlasí a dodává, že politika škrtů tu „*byla jen k obohacování zazobanců, ožebračování chudých a vedla k rozkladu sociálního státu*“. Na druhou stranu si Uhl nemyslí, že by se Hollandovým zvolením mělo narušit pevné francouzsko-německé společenství. Uhl dokonce uvažuje, že A. Merkelová mohla na výsledku francouzských voleb nalézt mnoho pozitivního. Autor totiž naznačuje, že se uvnitř CDU/CSU vyprofilovala skupina konzervativců, kteří se nezdráhali kritizovat kancléřku za její levicovější kroky. A tak prý bude moci Merkelová činit po Hollandově boku to, za co by byla na domácí scéně pranýřovaná.²⁰³ Politolog Jiří Pehe dokonce vyjádřil přesvědčení, že rýsující se kooperaci mezi Merkelovou a Hollandem končí „*období impotentního přešlapování.*“ Rovněž připomněl slova německé kancléřky, že „*na váhající už není možné čekat,*“ čímž Merkelová nastínila, že případná hlubší integrace nebude nutně podmíněna účastí všech členů EU.²⁰⁴

Nicméně Německo ze začátku hledalo s novým francouzským prezidentem společnou řeč velmi ztěžka. A německá kancléřka se se svou úspornou politikou dostala i pod tlak ze strany amerického prezidenta Baracka Obamy na rokování hlav zemí G8, na kterém dle postřehů Zbyňka Petráčka z LN dostal francouzský prezident před Merkelovou přednost ve vyjádření svého stanoviska. O osamocení SRN v přístupu ke krizi napovídá i samotný titulěk Petráčkova příspěvku.²⁰⁵

²⁰¹ Mojžíř Hampl: *Další kus integračního salámu*, Lidové noviny, 27. 6. 2012, s. 11.

²⁰² Jan Bauer: *K federalizaci nelze dojít nespravedlností*, Lidové noviny, 3. 7. 2012, s. 9.

²⁰³ Petr Uhl: *Bude politika škrtů v Evropě končit?*, Právo, 9. 5. 2012, s. 6.

²⁰⁴ Jiří Pehe: *Končí evropská paralýza?*, Právo, 9. 6. 2012, s. 6.

²⁰⁵ Zbyňěk Petráček: *Angela proti světu?*, Lidové noviny, 21. 5. 2012, s. 10.

Kateřina Bocianová, zahraniční tajemnice ČSSD, pak v deníku Právo píše o viditelné ztrátě vlivu SRN na řešení fiskálních krizí jihoevropských zemí poté, co se na evropské scéně objevili Francois Holland a Mario Monti. Autorka tyto osobnosti nepřímou konfrontuje s německou kancléřkou, která již prý není schopná prosadit tolik co dříve. Bocianová přímo píše, že politicky ostřílená Merkelová argumentačně „nedokázala příliš vzdorovat“ ekonomovi Montimu a „dosud vítězné Německo“ tak poprvé vážněji klopýtlo na summitu EU.²⁰⁶ Zmíněným bruselským summitem se také se v HN zaobíral viceguvernér ČNB Luděk Niedermayer. Na rozdíl od tvrzení Kateřiny Bocianové o německé porážce tento ekonom svým velmi střízlivým pohledem zpochybňuje tolik zmiňovaný ústup Němců před jihoevropským křídlem. Výsledek summitu shledává jako pozitivní a naznačuje, že lidé nezainteresovaní v samotných jednáních (tj. kromě politiků samotných všichni ostatní) mohou jen hádat, co konkrétního do těchto rokování vstoupilo (ústupky, handly, nalezení pravdy či podobně).²⁰⁷ Bruselským summitem se dále zabýval redaktor LN Daniel Kaiser. Ten se ve svém článku „*Hodina pravdy*“²⁰⁸ snažil vysvětlit, že jihoevropští vyjednavací de facto vydírali (aniž by autor toto slovo použil) německou kancléřku, která prý mohla „svůj“ fiskální pakt předložit spolkovému sněmu jen za souhlasu s italsko-španělskými návrhy.²⁰⁹

Noviny se pozastavily i nad německou skepsí vůči bankovní unii. Proti tomuto institutu se postavila i asociace německých bank, která se obává toho, že by pro resuscitaci slabších jihoevropských bank byly využity německé fondy pojištění vkladů. Proti myšlence zřídit bankovní unii se postavila i německá centrální banka. O tom všem v HN referoval analytik České spořitelny Luboš Mokráš.²¹⁰

Komentátorka HN Julie Hrstková pak v reakci na kladné přijetí mechanismu ESM německým ústavním soudem připomněla to, co HN na rozdíl od jiných periodik nezmínily ve zpravodajské části. Šlo o poznámku, že němečtí ústavní soudci přijali nový záchranný fond za takových podmínek, na jejichž základě bude o veškerém

²⁰⁶ Kateřina Bocianová: *Summit a jeho mocní hráči*, Právo, 12. 7. 2012, s. 6.

²⁰⁷ Luděk Niedermayer: *Summit EU: příslib palebné síly*, Hospodářské noviny, 2. 7. 2012, s. 11.

²⁰⁸ Daniel Kaiser: *Hodina pravdy*, Lidové noviny, 3. 7. 2012, s. 8.

²⁰⁹ Merkelová totiž chtěla uklidnit německou veřejnost a přišla s fiskálním paktem, jenž slibuje budoucí celoevropské šetření. Socialista Francois Holland, nesouhlasící s německými opatřeními, prosazuje pakt růstu, jenž je kvitován německou levicovou opozicí. Německé nevládní strany tak vyjednaly, že pouze za schválení Hollandova paktu budou ochotni podpořit fiskální pakt. Merkelová tak na summitu potřebovala, aby byla sjednána dohoda o prarůstovém paktu, avšak jednání byla hned na začátku blokována s požadavkem, aby Němci dali „peníze na dřevo“ jižnímu křídlu.

²¹⁰ Luboš Mokráš: *Bankovní unie? Zatím jen nápad...*, Hospodářské noviny, 9. 7. 2012, s. 9.

přerozdělování financí z tohoto fondu rozhodovat SRN. Do finančních přesunů bude totiž svými rozhodnutími výrazně zasahovat německý parlament.²¹¹ Naopak politolog Jiří Pehe v deníku Právo verdikt ústavního soudu SRN pouze kvitoval a nevyhledával v takto odsouhlaseném systému žádné další chyby. Podle něj se totiž jedná o jednu z mála klíčových věcí, které skutečně pohnou stojatými politickými vodami EU.²¹²

²¹¹ Julie Hrstková: *Německé ano (i ne)*, Hospodářské noviny, 13. 9. 2012, s. 10.

²¹² Jiří Pehe: *Tři dobré zprávy z Evropy*, Právo, 14. 9. 2012, s. 6.

6.4. Postoj SRN k eurobondům a Evropské centrální bance

6.4.1. Novinové zpravodajství

Po dobu sledovaných pěti let se německé vládní špičky ocitaly při řešení ekonomických neduhů evropského společenství ve svízelné situaci. Málokdy to bylo patrnější, než při postoji SRN k roli Evropské centrální banky (dále jen ECB) a evropským dluhopisům, pro které se vžilo označení „eurobondy“. Druhý jmenovaný institut je vnímán jako prostředek pro utlumení pádu krizemi zmítaných národních ekonomik se společnou evropskou měnou a jeho aplikace by v praxi znamenala, že by jednotlivé země eurozóny nahradily své národní dluhopisy obligacemi společnými. Otázka míry angažovanosti ECB při řešení evropské dluhové krize pak s eurobondy velmi úzce souvisí.

K oběma těmito případy pak přistupovalo Německo s očividnou dávkou nedůvěry. LN informovaly v březnu roku 2009 o tom, že si SRN před přijetím eura prosadila ochranu zadlužených zemí před případnou sanací ze strany Evropské centrální banky.²¹³ Případná větší angažovanost ECB v evropských ekonomických záležitostech se tak Němcům přičila již na konci 90. let. Přitom MFD zmínila slova tehdejšího guvernéra ECB Jeana-Clauda Tricheta, že jím vedená instituce se po celou svou existenci zdařile snažila o cenovou stabilitu výhodnou pro Německo.²¹⁴ Je však třeba zmínit, že ne vždy postupovalo Německo proti ECB. Již v březnu 2008 se v deníku Právo objevila informace, že SRN vyslovila nesouhlas s přáním francouzského prezidenta oslabit pozici ECB.²¹⁵

V září 2011 HN naznačily, že se SRN v otázce společných dluhopisů pohybuje mezi dvěma mlýnskými kameny. Souhlas SRN s dluhopisy by znamenal turbulenci u německé veřejnosti, opačný postoj by však pro změnu vyvolal vlnu nevole mezi evropskými zeměmi, které kroky Německa bedlivě sledují.²¹⁶ Za svou neochotu přistoupit na eurobondy bylo Německo již označeno lucemburským premiérem Jeanem Claudem Junckerem za „*neevropské*“. MFD ve svém článku s nepřehlédnutelným titulkem informovala, že tento zkušený politický matador naléhal na Berlín, aby na zavedení společných dluhopisů rychle přistoupil.²¹⁷

²¹³ *Kontrola peněz v EU? V květnu*, Lidové noviny, 5. 3. 2009, s. 15.

²¹⁴ *Trichet se rozčlil, připomněl si německou marku*, Mladá fronta DNES, 12. 9. 2011, s. B4.

²¹⁵ *Mezi Paříží a Berlínem je zachmuřeno*, Právo, 4. 3. 2008, s. 11.

²¹⁶ *V unii už nevěří tři Němci ze čtyř*, Hospodářské noviny, 30. 9. 2011, s. 6.

²¹⁷ *Němci, lakomci protievropští?*, Mladá fronta DNES, 10. 12. 2010, s. B8.

Postoj Němců k eurobondům byl tedy odmítavý. Hlavním důvodem negativního postoje našich západních sousedů k tomuto nástroji byl zejména ten, že by se Německu zdražily půjčky, které prozatím SRN získává za velmi přijatelných úroků.²¹⁸ Totéž zmínila i MFD.²¹⁹ Německá kancléřka připomněla, že její země se staví proti tomuto opatření i proto, že by ECB musela při svém nákupu těchto dluhopisů natisknout nové bankovky.²²⁰ A právě hrozba zvýšení inflace je dle HN jedním z důvodů, proč se reprezentantům SRN příčí myšlenka zapojení ECB do záchrany předlužených zemí. Na inflaci by pak primárně dopláceli právě Němci.²²¹ LN vedle toho připomínají, že Němci mají s monetizací dluhu velmi špatné zkušenosti ze své historie první poloviny dvacátého století.²²² Německo tak v srpnu 2012 muselo zareagovat na deklarovaný záměr ECB, jenž spočíval v neomezeném půjčování financí ohroženým zemím eurozóny. Dle LN byl tehdy z celé bankovní rady ECB guvernér Bundesbanky Jens Weidmann jediný, kdo hlasoval proti tomuto opatření.²²³

Když pak Mario Draghi, prezident ECB, tento záchranný program (konkrétně nesl název Outright Monetary Transaction) otevíral, připomnělo Weidmannovo gesto a postoj německých vládních činitelů i Právo.²²⁴ Tento list pak zajímavě referoval o skutečnosti, že zmíněný plán finanční pomoci ECB byl sborově odmítnut německými médii. Nejhlasitější byl zejména bulvární deník Bild, jenž psal o hrozícím pádu eura, vyvolaném právě těmito kroky ECB. Dokonce i seriózní deník Börsen-Zeitung se prý nezdráhal napadnout šéfa banky Draghiho a označil jej za „*blahosklonného diktátora*“. Na poplach nebily jen noviny, nýbrž i němečtí politici – poslanci Bundestagu zvažovali právní analýzu, zda ECB nepřekročila svůj mandát.²²⁵

ECB prozatím skupovala „jen“ klasické vládní dluhopisy, nicméně ani tato praxe se Německu nezamlouvala. Bundesbanka, německá centrální banka, nahlížela na tento postup jako na akt destabilizace trhů. Němci se dle HN v tomto případě obávají toho, že odkup dluhopisů zapůsobí u zemí jako Itálie či Španělsko demotivačně co do realizace úsporných opatření.²²⁶ Rovněž LN psaly o německých obavách z toho, že by do té doby fiskálně nedisciplinované země mohly snadno sklouznout do role „černých pasažérů“,

²¹⁸ *Smlouva o rozpočtech může oslabit státy vně eurozóny*, Hospodářské noviny, 30. 1. 2012, s. 2.

²¹⁹ *Peníze v Řecku = horší známka*, Mladá fronta DNES, 15. 9. 2011, s. B4.

²²⁰ *Merkelová volá po zásadní reformě Evropské unie*, Hospodářské noviny, 15. 11. 2011, s. 6.

²²¹ *Eurozóna využije proti krizi ECB*, Hospodářské noviny, 30. 11. 2011, s. 13.

²²² *Do čela boje s krizí nastupuje ECB*, Lidové noviny, 12. 12. 2011, s. 14.

²²³ *Evropa začne tisknout peníze*, Lidové noviny, 3. 8. 2012, s. 1.

²²⁴ *Eurozóna: Draghi nastartuje obří nákupy dluhopisů*, Právo, 7. 9. 2012, s. 7.

²²⁵ *Němce i Španěly děsí „bianco šek“*, Právo, 8. 9. 2012, s. 10.

²²⁶ *Bundesbanka kritizuje ECB kvůli odkupu dluhopisů*, Hospodářské noviny, 21. 8. 2012, s. 19.

využívajících hospodářského potenciálu SRN. Deník zde připojuje slova expředsedy Evropské komise Romana Prodiho: "Zatím je eurobond v Německu špinavé slovo. Není ale v zájmu nikoho, ani Němců, rozbít eurozónu, takže tipuji, že Němci budou muset přijmout nějaké rozhodnutí, které se jim teď nelíbí."²²⁷ Z toho je patrné, že mnozí zainteresovaní aktéři počítají s tím, že Německo nakonec bude muset pozvolna ustupovat. Deník pak také uvedl, že vedle eurobondů je i odkup současných národních dluhopisů ze strany ECB pro představitele SRN problémem.²²⁸ LN však také poukazuje na fakt, že by Německo po větším zapojení ECB do dluhopisového trhu již nebylo tak dominantním věřitelem dotčených evropských zemí jako doposud.²²⁹ Deník Právo pak informovalo o resolutním německém odmítnutí plánu, podle něhož by ECB bez limitu půjčovala stálému záchrannému fondu eurozóny na nákup dluhopisů od zadlužených států.²³⁰

V otázce, jakou roli má při řešení dluhové krize zastávat ECB, se Němci názorově neshodli s Francií.²³¹ O tom, že se představitelé SRN zásadně postavili proti francouzskému návrhu zapojit do boje za záchranu eurozóny i ECB, referovala i MFD, jež dále uvedla, že skutečnost, že ECB svou likviditu v tomto směru nebude poskytovat, je pro kancléřku Merkelovou hotovou věcí.²³² Deník Právo pak vyzdvihнул i kancléřčinu kritiku eurobondů. Merkelová prý obhajovala dosavadní vytrvalou snahu o postupné ozdravování veřejných financí postižených ekonomik jako jedinou možnou cestu.²³³

Na bruselském summitu v říjnu 2012 bylo posvěceno posílení zodpovědnosti ECB nad všemi ostatními bankami. Dle HN toto rokování překvapivě skončilo nenápadným vítězstvím německé delegace, která prý vyjednala jen mírnou podobu dohledu unie nad finančními institucemi. Neprosadily se tak francouzské představy o razantnějším dozorování.²³⁴ Dle informací HN však na druhou stranu sama ECB a Evropská komise plánují, že by se měl bankovní dozor od roku 2014 vztahovat na všechny peněžní ústavy v eurozóně. S tím pochopitelně nesouhlasí SRN, která se nechce vzdát kontroly nad některými vlastními spořitelny, v nichž má silnou pozici

²²⁷ *Brusel sází na eurobondy*, Lidové noviny, 22. 11. 2011, s. 16.

²²⁸ *ECB: Sjednoťte se a my Evropě pomůžeme*, Lidové noviny, 2. 12. 2011, s. 16.

²²⁹ *O budoucnosti eura rozhodne Německo*, Lidové noviny, 22. 11. 2011, s. 16.

²³⁰ *Nechceme inflační unii, varuje Berlín*, Právo, 2. 8. 2012, s. 8.

²³¹ *Evropané musejí těsněji spolupracovat, říká Merkelová. Sarkozy jí stojí po boku*, Hospodářské noviny, 2. 1. 2012, s. 22.

²³² *Záchrana eura může ohrozit už i Francii*, Mladá fronta DNES, 22. 10. 2011, s. B8.

²³³ *Merkelová: ne eurobondům*, Právo, 16. 9. 2011, s. 14.

²³⁴ *Merkelová přibrzdila vznik bankovní unie*, Hospodářské noviny, 22. 10. 2012, s. 6.

vláda.²³⁵ MFD pak upřesňuje, že Němci by rádi viděli, kdyby se dozor vztahoval jen na 25 nejvýznamnějších finančních institucí. Kontrola všech bank je navíc podle nich nerealizovatelná. Vedle toho je deníkem zmíněna okolnost, že by německé banky již dále nebyly pod patronátem Bundesbanky.²³⁶

6.4.2. Publicistika

Německu nešlo ani tak o omezení fungování ECB, jako spíše o separaci této instituce od politiky. Redaktor HN Jan Macháček tento německý postoj kvitoval již v lednu roku 2008.²³⁷ V HN jsme se však také mohli od analytika Pavla Kohouta dozvědět, že v případě ekonomických problémů Irska a Španělska byla „*hlavním viníkem měnová politika Evropské centrální banky, která sledovala zájmy Německa.*“²³⁸ Rovněž další ekonomický analytik David Marek ve svém stručném příspěvku v MFD naznačil, že první prezidenti ECB, tj. Wim Duisenberg a Jean-Claude Trichet, ve svých funkcích postupovali v souladu s přáními Německa. Za současného prezidenta Maria Draghiho prý začíná ECB při hašení dluhové krize postupovat odlišně, a SRN proto již začíná „*podrývat autoritu*“ italského šéfa. V závěru článku pak Marek nepřímou vyjádřil svůj nesouhlas s německými snahami bojovat přednostně proti hrozící inflaci. Naznačil, že takové uvažování by mohlo vést i k pádu evropských bank.²³⁹ O tlaku německých politiků na ECB, aby upravovala úrokové sazby dle jejich přání, psala i Lenka Zlámalová v LN.²⁴⁰

Jan Macháček také zaměřil svou pozornost na dva německé ekonomy, kteří rezignovali ve svých vysokých funkcích, které těsně souvisejí s Evropskou měnovou unií. Šlo o Jürgena Starka, jenž se vzdal postu předsedy výkonného výboru ECB, o také o Axela Webera, který ukončil své šéfování Bundesbanky. Oba tak prý dali najevo svou nespokojenost s plánovanou angažovaností ECB na řešení dluhové krize. Macháček toto jednání obou ekonomů podrobil tvrdé kritice. Jejich kapitulaci hodnotil jako špatný signál pro všechny země eurozóny. Jednání bankéřů totiž vztáhl na Německo jako takové. Dva důležití Němci totiž „*opustili parník*“, což prý mohlo naznačovat, že SRN

²³⁵ ECB chce dohlížet na všechny banky eurozóny. Německo je proti, Hospodářské noviny, 5. 12. 2012, s. 20.

²³⁶ ECB posiluje vliv, má hlídat všechny banky, Mladá fronta DNES, 20. 8. 2012, s. B1.

²³⁷ Jan Macháček: O německých mzdách, rozpočtu a Angele Merkelové, Hospodářské noviny, 18. 1. 2008, s. 9.

²³⁸ Pavel Kohout: Čím těsnější unie, tím horší výsledky, Hospodářské noviny, 15. 6. 2011, s. 11.

²³⁹ David Marek: Euroklíny, Mladá fronta DNES, 2. 3. 2012, s. A7.

²⁴⁰ Lenka Zlámalová: Euro a válka, Lidové noviny, 29. 10. 2010, s. 10.

není ochotna bojovat za společnou měnu.²⁴¹ Politolog Jiří Pehe ve svém příspěvku do deníku Právo vyjádřil názor, že SRN byla rozhodnutím ECB nakupovat dluhopisy zadlužených zemí „tlačena ke zdi.“²⁴²

Komentátor LN Daniel Kaiser pak spojil důležitý verdikt německého ústavního soudu v Karlsruhe s otázkou eurobondů. Soudci totiž shledali půjčku Řecku z roku 2010 a zřízení záchranného fondu v souladu s ústavou. Novinář v onom rozsudku viděl odbourání poslední překážky v cestě ke společným dluhopisům, kterým se SRN tak vehementně bránila. V krocích německé vlády i ústavního soudu, jenž dle autora beztak jednal pod tlakem exekutivy, tak Kaiser spatřoval „bezradnost a poraženectví“ v otázce společné evropské měny.²⁴³ Vztah Německa k eurobondům je přitom mnohdy hodnocen jako zcela zásadní pro budoucí směřování EU. Ředitel pro strategii společnosti AMEROPA²⁴⁴ Jan Kadaník v LN uvedl, že Německo nemusí ani po vyjednání řady ústupků souhlasit s koncepcí eurobondů. Dle Kadaníka je dosavadní německá politika značně netransparentní. Pokud by však Němci skutečně nadobro odmítli eurobondy, znamenalo by to podle něj počátek skutečné krize eurozóny, vedle níž by se současné těžkosti jevily jako maličkosti.²⁴⁵

Lenka Zlámalová v LN také poodhalila pozadí francouzsko-německých sporů ohledně role ECB při řešení krize. Dle jejích slov mají současné rozepře svůj původ v nedávné historii, kdy se budovala měnová unie. Tehdy se Němcům přičila představa, že by se ECB měla výrazněji podílet na podporování růstu. ECB měla být jen garantem cenové stability.²⁴⁶

²⁴¹ Jan Macháček: *Euro se třese v základech*, Hospodářské noviny, 13. 9. 2011, s. 10.

²⁴² Jiří Pehe: *Tři dobré zprávy z Evropy*, Právo, 14. 9. 2012, s. 6.

²⁴³ Daniel Kaiser: *Vlak, jenž už nestaví*, Lidové noviny, 8. 9. 2011, s. 12.

²⁴⁴ Švýcarská společnost, obchodující s obilím a hnojivy.

²⁴⁵ Jan Kadaník: *Horší než fleky od čokolády*, Lidové noviny, 14. 6. 2012, s. 13.

²⁴⁶ Lenka Zlámalová: *Banka těch druhých*, Lidové noviny, 17. 4. 2012, s. 10.

6.5. Shrnutí kapitoly

6.5.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik

Za své kroky při řešení hospodářských těžkostí EU bylo Německo povětšinou kritizováno a slov chvály na jeho adresu bylo poskrovnu. Záhy byl totiž na SRN vyvinut tlak ze strany ostatních členů EU, aby bylo Německo ve svém přístupu rozhodnější a akceschopnější. K německému počínání pak zaujímalí různí odborníci a komentátoři pestrou škálu postojů, přičemž bylo na situaci SRN nahlíženo z nejrůznějších úhlů pohledu. Je tedy velice obtížné určit, jaké byly skutečné záměry a motivy představitelů SRN na poli evropské hospodářské politiky.

Německo dokázalo snadno prosadit, aby byla jednotlivým bankovním institucím poskytnuta pomoc pouze na národní úrovni. Každá země si tak měla spravovat své banky po svém a využity byly jen národní rozpočty. Jako by si SRN tímto postojem vytvářela lepší výchozí pozici pro následné čelení tlaku ostatních Evropanů, když bylo na spolkovou vládu naléháno v otázce intenzivnější podpory své vlastní ekonomiky. Němci tehdy projeví svou politickou sílu, když se prezentovali až okázalou resistencí, jež spočívala v demonstrativní ochraně vyrovnaných rozpočtů a kritice rozhazovačnosti ostatních krajin. Nejsilnější ekonomika Evropy chtěla jít příkladem. Nejednou se tak zcela oprávněně objevily komentáře, poukazující na skutečnost, že to před lety byla právě SRN, kdo stál na začátku spirály zadlužování. Němci však nepodléhali a vytrvale odmítali výraznější výdaje na podporu svého hospodářství, z jehož výkonnosti ostatní země Evropy vycházejí.

Raději než „bezduché keynesiánství“ iniciovala SRN preventivní mechanismy se systémem trestů za nedodržování rozpočtové kázně. Na druhou stranu však němečtí vládní představitelé odmítali vizi globální hospodářské politiky, byť současně prosazovali menší volnost ve vládních výdajích. Ačkoliv byla koncepce hospodářské vlády ze začátku odmítána – snad i proto, aby Německo nebudilo dojem evropského mentora, přistoupili Němci nakonec i na ní, když využili prvotní francouzské iniciativy v tomto směru. Z již neskrývané pozice evropského lídra se pak SRN v rovině rétorické zajímalo o kondici hospodářsky slabších států. Avšak i zde si Německo počínalo poněkud rozporuplně. Deklarování pomoci těmto zadluženým zemím pozvolna vystřídala nechuť výrazněji se zapojit do rozsáhlejší krizové finanční pomoci. Nutno uznat, že se tak stalo i pod silným tlakem německé veřejnosti, jež si dotování cizích krajin oprávněně nepřála.

Jakou hru to ale Němci ve skutečnosti hráli? Z novinových zpráv jsme se totiž mohli dozvědět o jistém nucení Portugalců a Španělů k přijetí německé pomoci. Avšak přispět na navýšení stabilizačního fondu se Němci odhodlali až pod nátlakem Evropské komise. Chtělo snad Německo poskytnout slabším zemím svou pomoc přímo a nezprostředkovaně a tím si je částečně zavázat? Pravdou je, že SRN byla odpůrcem většího zapojení Evropské centrální banky při řešení krize, což spočívalo v intenzivním skupování národních dluhopisů právě touto institucí. Německo argumentovalo hrozící inflací, přičemž tato obava byla z důvodů historických zkušeností oprávněná. Nebyla však potenciální eskalace cenové hladiny jen zástupným problémem? Němci pak byli pranýřováni i za svůj odpor vůči tzv. eurobondům. Zde však měla SRN bohatou municí argumentů, které hovořili pro nepřistoupení na tento nástroj.

Německo se tak logicky stávalo terčem kritiky – a to jak v zahraničí, tak na domácí scéně. Společným jmenovatelem těchto výtek byla údajná absence solidarity na straně německých předáků vůči hroutícím se jihoevropským zemím. Mnohdy bylo poukazováno na maření potřebného hospodářského růstu státům, které čelily bankrotu. Jindy se však naznačovalo, že důvodem mylných kroků německých špiček je jednoduše jen jejich ne odbornost a neschopnost správně vyhodnotit situaci. Zda byly německé postoje a opatření výsledkem nekonceptních rozhodnutí ad hoc či se jednalo o realizaci dobře promyšlené taktiky, zůstává po četbě sledovaných deníků nezodpovězeno.

6.5.2. Jak psala o tématu periodika

Co se novinového zpravodajství týče, lze tvrdit, že se v rámci daného tématu jednotlivé deníky ve většině případů doplňovaly. Někdy docházelo k odlišnější volbě slov či obrátů (objevovaly se i expresivnější obraty jako „rozpočtový protektorát“ či „uštěďování kopanců“ apod.) pro popisování těžké události, avšak nedocházelo k „opisování“, tedy periodika upozorňovala na různé skutečnosti. Dle očekávání pak o ekonomických tématech nejvíce referovaly HN, které také v největší míře citovaly výroky odborníků na danou oblast zájmu. HN se pak také nejméně uchylovaly k ostré kritice politiky SRN (byť ta byla patrná i zde). Nedá se však říci, že by ostatní noviny za HN nějak výrazněji zaostávaly. Naopak to byly právě HN, jehož zpravodajství bylo v jednom případě matoucí. Jednalo se o protichůdné informace o postoji SRN k bankovní unii.

Záležitostí, v níž se deníky nejvíce rozcházely, byla výše celkové sumy finančních prostředků, skrze kterou měla SRN podpořit svou ekonomiku. Zcela

odlišnou částku než ostatní deníky uváděla MFD, která v této souvislosti rovněž referovala o chvále, jež byla po schválení této finanční injekce adresována Německu evropskými zeměmi. Ostatní deníky přitom setrvaly ve zpravování o nedostatečnosti této vládní podpory. MFD jako jediná také naznačila, že Německo je připraveno nechat kolabující země zkrachovat.

Deník Právo zase zaměřil svou pozornost na německou „kapitulaci“ před jihoevropskými vyjednavací na summitu z konce června 2012. Články, které se této problematiky týkaly, měly jistý konfrontační podtext, a po jejich přečtení mohla vzniknout představa, že mezi evropskými zeměmi probíhá mocenský boj jako vystřižený z minulých století (jinou otázkou je, zda se tato poněkud staromódní představa nezakládá na pravdě).

V publicistické části pak daly ekonomickým expertům nejvíce prostoru HN a LN. Pro doplnění prezentovaných skutečností byly nejednou využity rozhovory, z nichž vyčnívalo interview HN s německým eurokomisařem Günterem Verheugenem. V těchto novinách se jinak objevila pestrá paleta názorů a komentáři Lenka Zlámalová, Julie Hrstková a Jan Macháček si jednou i mírně protirečili.

Rovněž LN nabídly odlišná stanoviska v nahlížení na přístup SRN k zadluženým zemím. Pro LN dále byla typická intenzivní kritika německé politiky a prezentace negativních ohlasů na kroky SRN z řad odborníků. Nicméně do LN přispívala početná skupina lidí (stejně jako v případě HN).

To se rozhodně nedá říci o deníku Právo, kde o ekonomických tématech psal převážně jen Martin Hekrdla. Ten tolik neoperoval s odbornými výrazy a nenabízel (někdy až zbytečné) podrobnosti z ekonomické oblasti. Pro zdůraznění své kritiky SRN spíše používal nápadnějších formulací, aniž by se však dopouštěl plochého zjednodušování rozebírané problematiky. Přítomná ale byla odsuzující slova, stejně jako u jeho kolegy Petra Uhla. Pro Právo bylo také typické zaměřování pozornosti na souboj osobností z politického světa. Naopak ze všech periodik se Právo nejméně věnovalo komplikovanějším otázkám, které se týkaly eurobondů a ECB. Deník MFD pak byl co do počtu nabídnutých publicistických příspěvků na pomyslném chvostu sledovaného novinového kvarteta.

7. Přístup SRN k řecké otázce

Pro svůj kontroverzní přístup k dluhové krizi v EU se Německo často dostávalo do křížku s nejednou evropskou zemí, když usilovalo o vybudování těsných mantinelů rozpočtové politiky v eurozóně. Protože tento záměr citelně podvazoval ekonomický rozvoj zejména těch zemí, které byly veřejným dluhem zatíženy nejvíce, získalo Německo v těchto státech nálepku hospodářského diktátora. Představitelé SRN poukazovali na nezodpovědné nakládání s národními rozpočty, v čemž spatřovali původ veškerých problémů. To je však dle názoru mnoha odborníků dosti zjednodušený pohled. Evropská unie je totiž heterogenním seskupením více národních ekonomik, jejichž výkonnost je mnohdy navzájem zcela nesrovnatelná. Je tak trochu s podivem, že právě Němci, kteří mají za sebou zkušenost s „dotováním“ ekonomicky slabších regionů²⁴⁷ po německém znovusjednocení v roce 1990, nejsou s to akceptovat, že podobná situace jako v jejich zemi platí i na hospodářské mapě celé Evropy. Německému, francouzskému či britskému hospodářství ostatní evropské země konkurovat nemohou, a tak se do problémů dostaly i ty státy, které se svými rozpočty nakládaly zodpovědně.

To však nebyl případ Řecka, které se začalo soustavně zadlužovat již od 90. let. Machinacemi ve statistikách, kterými měla být zamaskována skutečná výše státního dluhu, se pak zadělalo na budoucí problémy, jejichž roznětkou se stala celosvětová hospodářská krize. Byl to právě hrozící kolaps země Hellas, který jasně ukázal, jak nepostradatelnou úlohu SRN v celé Evropě sehrává. Více než v jakékoliv jiné zemi se Německo, jakožto neskryvaný lídr EU, muselo angažovat právě na jihu Balkánu, pokud neměla být ohrožena stabilita eurozóny. Narážky a obavy před „německou Evropou“ na sebe nenechaly dlouho čekat.

²⁴⁷ Zde jsou pochopitelně míněny spolkové země z bývalé NDR.

7.1. Ekonomická rovina řeckého problému

7.1.1. Novinové zpravodajství

Do vážných problémů se řecké hospodářství dostalo na podzim roku 2009, avšak spolková vláda tehdy naznačovala, že problémy této země nevyvolávají potřebu jakéhokoli zásahu EU v této věci. Již v prosinci zmíněného roku o tom informoval deník Právo.²⁴⁸ V únoru následujícího roku však již Právo otevřelo problematiku finanční pomoci Řecku, o níž údajně rokovali představitelé eurozóny pod taktovkou Německa. Zástupci SRN údajně jednali s prezidentem ECB a dle agentury Reuters se spolková vláda snažila dosáhnout v řecké otázce dohody.²⁴⁹ Rovněž MFD stručně uvedla, že se Německo, Francie a ECB otevřeně přihlásily k pomoci zadluženému Řecku pro zachování stability evropské měny.²⁵⁰ Nejinak o této záležitosti ze začátku psaly HN, které v této souvislosti uvedly, že německo-francouzskou pomocí bude odvráceno nebezpečí státního bankrotu, jenž by se projevil v poklesu důvěry investorů v celou eurozónu.²⁵¹ Avšak situace se měnila velmi rychle. Hned druhý den tentýž deník informoval, že německá kancléřka nehodlá poskytnout Řekům přímou pomoc. Deník najednou prezentoval zcela nový pohled na německý postoj a vyčkávací taktiku v otázce finanční pomoci. Na té by prý mohli vydělat spekulanti, v jejichž kapsách by všechny finanční prostředky mohly skončit.²⁵² LN pak podaly informaci, podle níž SRN nebude nijak pomáhat zadluženému Řecku. K podpoře svého tvrzení přidaly výrok německého ministra hospodářství Rainera Brüderleho, že „*německá vláda nezamýšlí dát Řecku ani cent.*“²⁵³

Na základě výše řečeného by se tedy mohlo zdát, že si Německo na poslední chvíli uvědomilo nepřijatelnost přímé pomoci řecké státní pokladně. Avšak představitelé SRN odmítli i koncepci společného fondu na sanaci skomírajícího řeckého rozpočtu.²⁵⁴ Ještě dlouhou dobu pak Německo své evropské partnery dráždilo, když neustále měnilo svůj přístup k řecké otázce. Kancléřka Merkelová odmítala pomoc všem rozpočtovým hříšníkům (což mohlo být i gesto pro německou veřejnost – viz dále), nakonec však ustoupila, a to za podmínky, že finanční pomoc bude doprovázena

²⁴⁸ *Řecké finance jsou v kritickém stavu, Unie ale zatím nezasáhne*, Právo, 10. 12. 2009, s. 9.

²⁴⁹ *Evropa se dohaduje o finanční pomoci Řecku*, Právo, 11. 2. 2010, s.17.

²⁵⁰ *Unie zachrání Řecko před bankrotem, i kvůli euru*, Mladá fronta DNES, 12. 2. 2010, s. A1.

²⁵¹ *Evropa chystá plán pro topící se Řecko*, Hospodářské noviny, 1. 3. 2010, s. 1.

²⁵² *Unie tlačí Řecko k dalším úsporám*, Hospodářské noviny, 2. 3. 2010, s. 6.

²⁵³ *Německo Řecku nepomůže*, Lidové noviny, 6. 3. 2010, s. 13.

²⁵⁴ *Němci nechťejí fond na záchranu Řecka*, Právo, 16. 2. 2010, s. 7.

tvrdšími podmínkami hospodaření.²⁵⁵ Koncem března někteří šéfové diplomacií zemí EU opětovně narazili na německý odpor v otázce souhlasu s řeckým záchranným balíčkem. Německý ministr zahraničí Guido Westerwelle zůstával dlouho neoblomný i přes naléhání svého francouzského a italského kolegy.²⁵⁶ Právo informovalo, že by naši západní sousedé v případě nutného zásahu v řecké věci přispěli téměř jednou pětinou (konkrétně 19%) z celkového objemu pomoci.²⁵⁷ HN k tomu uvedly i konkrétní částku, kterou mělo Německo zadluženému Řecku poslat. Jednalo se o 22,4 miliardy eur.²⁵⁸ Kancléřka nakonec přislíbila německou pomoc, avšak podmínila jí přijetím plánu na seškrtnání řeckých výdajů.²⁵⁹ Dle HN kancléřka uvedla, že Řecko musí nejprve (mj. za spolupráce Evropské komise) sestavit realizovatelný úsporný program, a teprve poté prý bude možné poskytnout ozdravné finanční injekce.²⁶⁰

Problematiku německého bazírování na řeckých úsporných opatřeních pak deník Právo řešil ve svém článku „*Berlín tlačí Atény ke zdi: chce další úspory*“, v němž byl citován spolkový ministr financí W. Schäuble: „*Německý parlament nezačne jednat o pomoci pro Řecko dříve, než Atény dokončí jednání o podmínkách pomoci, které musí zahrnout i další úsporná opatření.*“ Na německou adresu se však za tato slova hrnula vlna kritiky. Např. italský ministr zahraničí Franco Frattini naznačil, že Evropané musí být s Řeckem dostatečně solidární, čímž narážel na německou liknavost.²⁶¹ O Schäublelem Řecku vyslaném signálu psaly i MFD²⁶² a LN, které k tomu dodaly, že Schäuble vidí ve stabilizaci řecké ekonomiky posílení eurozóny, což je v německém zájmu.²⁶³

LN si pak povšimly snahy německého ekonoma Joachima Starbattyho přesvědčit spolkový ústavní soud, aby se vyslovil proti pomoci zadluženému Řecku. Přes předpokládaný neúspěch této iniciativy byla zmíněna skutečnost, že by přinejmenším mohlo dojít ke zdržení pomoci, což se intenzivně diskutovalo na finančních trzích.²⁶⁴ Každopádně Němci ve svém přístupu k Řekům očividně přitvrdili. Německé ministerstvo financí se třeba postavilo proti navrhovanému plánu na prodloužení

²⁵⁵ *Summit EU: Eurozóna pomůže Řecku*, Právo, 12. 2. 2010, s. 14.

²⁵⁶ *Německo čelí silicímú tlaku, aby kývlo na pomoc Řecku*, Právo, 23. 3. 2010, s. 10.

²⁵⁷ *Evropská unie schválila pomoc Řecku*, Právo, 26. 3. 2010, s. 12.

²⁵⁸ *Řecká náказа se nezadržitelně šíří Evropou, padají akcie i euro*, Hospodářské noviny, 6. 5. 2010, s. 2.

²⁵⁹ *Řecko už žádá peníze, spolkně 45 miliard eur*, Právo, 24. 4. 2010, s. 15.

²⁶⁰ *Pomoc Řecku je a není blízko*, Hospodářské noviny, 26. 4. 2010, s. 22.

²⁶¹ *Berlín tlačí Atény ke zdi: chce další úspory*, Právo, 27. 4. 2010, s. 19.

²⁶² *Je na řadě Portugalsko?*, Mladá fronta DNES, 26. 4. 2010, s. B1.

²⁶³ *45 miliard Řecku? To je málo!*, Lidové noviny, 26. 4. 2010, s. 15.

²⁶⁴ *Vyzve soud, aby uřál pomoc Řecku*, Lidové noviny, 15. 4. 2010, s. 15.

splatnosti půjček řeckou vládou.²⁶⁵ Německo ze svého návrhu na pozměnění splatnosti řeckých dluhopisů ustoupila až v okamžiku, kdy hrozil řecký bankrot.²⁶⁶ Právo pak k této záležitosti doplnilo, že Berlínem požadovaná výměna řeckých dluhopisů za obligace nové, jež by vedly k oddálení splátek na konec dekády, se přičila ekonomům z ECB. Banka označila německý záměr za „*měkký bankrot*“ a evropští komentátoři prý referovali, že se v tomto případě Německo muselo před názorem ECB sklonit.²⁶⁷ S odvoláním na časopis Der Spiegel pak Právo informovalo o záměru německé kancléřky předložit šestibodový plán růstu pro Řecko, jenž mj. obsahoval omezení práv pracujících a nižší daňové sazby.²⁶⁸

Právo také uvedlo jeden z možných důvodů, proč se nakonec SRN rozhodla řeckou ekonomiku podpořit. Německé banky totiž držely řecké státní dluhopisy v celkové výši 43 miliard eur.²⁶⁹ LN v této souvislosti citovaly místopředsedu řecké vlády Theodora Pangalose, jenž obvinil SRN z „*odporné hry*“. Podle jeho slov totiž německé banky svými spekulacemi zneužívají poklesu řeckých obligací, což oslabuje společnou evropskou měnu, přičemž toto oslabení je vodou na mlýn německých vývozců.²⁷⁰ Pád řecké ekonomiky by však Německo rozhodně neuvítalo. Řecký bankrot by měl negativní dopad na celou eurozónu a samotné Německo by dle odhadu Dekabank přišlo o 83 miliard eur.²⁷¹

Německo nakonec přišlo se zcela originálním plánem. HN informovaly, že SRN počítala se zapojením soukromých investorů, kteří by skupili obligace s delší lhůtou splatnosti.²⁷² Německo prý dokonce požádalo, aby se dosavadní soukromí investoři vzdali svých pohledávek vůči Řecku.²⁷³ O tomto návrhu též informovaly LN s upřesněním, že ECB počítala jen s dobrovolnou účastí soukromých investorů.²⁷⁴ Bylo však zřejmé, že takto utržené ztráty by investory odradily od jejich případné participace na půjčkách do Itálie, Španělska či Irska.²⁷⁵ Právo pak přišlo se zprávou, že plán

²⁶⁵ *Řecko chce splácet dluh déle*, Lidové noviny, 13. 10. 2010, s. 21.

²⁶⁶ *Zlom v jednání o Řecku: Němci podpoří druhý balíček pomoci*, Hospodářské noviny, 1. 6. 2011, s. 24.

²⁶⁷ *Řecko dostalo vůbec nejhorší rating na světě*, Právo, 15. 6. 2011, s. 13.

²⁶⁸ *Lagardeová Aténám: Už začněte platit daně*, Právo, 28. 5. 2012, s. 10.

²⁶⁹ *Hlasy z Berlína: Ať Řecku pomůže MMF*, Právo, 19. 3. 2010, s. 8.

²⁷⁰ *Barroso tlačí na Německo: Připojte se k pomoci Řecku*, Lidové noviny, 23. 3. 2010, s. 17.

²⁷¹ *Snížení ratingu hrozí už i Německu, Nizozemsku a Lucembursku*, Právo, 25. 7. 2012, s. 8.

²⁷² *Německo zkoumá, jak zapojit věřitele do plánu pomoci Řecku*, Hospodářské noviny, 6. 6. 2011, s. 22.

²⁷³ *Řecko: Němci nasadí na investory cukr a bič*, Hospodářské noviny, 20. 6. 2011, s. 1.

²⁷⁴ *Evropa chce po Řecku další škrtky*, Lidové noviny, 16. 6. 2011, s. 17.

²⁷⁵ *Německý plán pro Řecko ohrožuje další slabší země*, Hospodářské noviny, 20. 6. 2011, s. 16.

zapojení soukromých zdrojů Německo prosadilo na úkor Francie, která tak musela ze svého původního odmítavého stanoviska ustoupit.²⁷⁶

Řecká problematika se však dlouho nevyvíjela dle prvotních předpokladů a jedním z často připomínaných řešení byl i případný odchod kolébky demokracie z eurozóny. Již v červnu 2011 přišla MFD s informací, že Německo fakticky podporovalo postupný a řízený bankrot Řecka.²⁷⁷ Philipp Rösler, spolkový ministr hospodářství, ve svém komentáři pro deník Die Welt připustil možné zkrachování řecké ekonomiky. Odezvou na toto prohlášení byl dle MFD náhlý propad evropských burz. Navzdory těmto otřesům vyjádřili svůj souhlas s Röslerovými slovy i další němečtí politici napříč pol. stranami.²⁷⁸ Rovněž deník Právo naznačil, že německá vláda byla smířena s údajně nevyhnutelným řeckým bankrotem, což mělo vést k seškrtnání značné části řeckých dluhů. Tento názor údajně vůbec nesdílel předseda Evropské komise José Barroso a skeptické hlasy se ozývaly i ve Francii.²⁷⁹

I HN uvedly, že mnozí experti hodnotili výše zmíněnou snahu zapojit soukromé investory do záchrany řecké ekonomiky jako prolog postupného bankrotu země.²⁸⁰ V příspěvku „*Němcům dochází s Řeckem trpělivost*“ (pro HN netypicky expresivní titulek) deník vysvětlil, že se Německo chystalo hodit Řecko přes palubu, jelikož případný bankrot země by mohl vyznít daleko pozitivněji než postupné sanování padající řecké ekonomiky.²⁸¹ Byli to však také překvapivě Němci, kdo na summitu Mezinárodního měnového fondu (dále jen MMF) v Tokiu tlumil emoce, když Wolfgang Schäuble zareagoval na slova svého švédského kolegy Anderse Borga o jistém odchodu Řecka z měnové unie. Německá strana si totiž dobře uvědomovala, že země jsou v EU silně propojeny, a tak by odchod jedné z nich způsobil velké obtíže pro ostatní.²⁸²

Němci se tak snažili řecké otřesy ustát, byť se postupem času vidina efektivního řešení této otázky čím dál více rozplývala. Před vystoupením na Světovém ekonomickém fóru v Davosu se nechala A. Merkelová slyšet v tom smyslu, že řecká krize je nezvládnutelná, přičemž oprášila variantu řeckého bankrotu.²⁸³ MFD

²⁷⁶ *Řecku mají pomoci i soukromí investoři*, Právo, 18. 6. 2011, s. 9.

²⁷⁷ *Nad Řeckem se zavírá voda. Lidé přesto dál stávkují proti škrtům*, Mladá fronta DNES, 16. 6. 2011, s. A11.

²⁷⁸ *Němci počítají s krachem Řecka. Možná už v říjnu*, Mladá fronta DNES, 13. září 2011, s. B7.

²⁷⁹ *Vláda v Berlíně se chystá na bankrot Řecka*, Právo, 11. 10. 2011, s. 12.

²⁸⁰ *Sarkozy: Německý egoismus je zločinný*, Hospodářské noviny, 22. 7. 2011, s. 3.

²⁸¹ *Němcům dochází s Řeckem trpělivost*, Hospodářské noviny, 16. 2. 2012, s. 6.

²⁸² *Švédský ministr čeká odchod Řecka z eurozóny, Němci oponují*, Hospodářské noviny, 15. 10. 2012, s. 22.

²⁸³ *Merkelová: Řeckou krizi se nedaří stabilizovat, hrozí bankrot*, Právo, 26. 1. 2012, s. 12.

informovala o obsahu dopisu, jež adresoval Wolfgang Schäuble německým zákonodárcům. V něm stálo, že sám ministr financí SRN pochybuje o efektivnosti druhého záchranného programu pro Řecko, a že se SRN své současné role lékaře řeckých neduhů hned tak nezbaví.²⁸⁴ V souvislosti se spekulacemi kolem hrozícího řeckého odchodu z eurozóny pak přišlo Právo s článkem, u nějž mj. zaujme expresivněji laděný titulek. V samotném příspěvku jsme se měli možnost dozvědět, že mluvčí německé vlády popíral údajné německé snahy o ostrakizaci Řecka ze skupiny zemí s eurem. Nicméně s odvoláním na Financial Times Právo uvedlo, že Němci začínali pociťovat vůči Řekům nedůvěru.²⁸⁵

Němci samozřejmě dění na jihu Balkánu bedlivě sledovali. Den po skončení klíčových voleb v Řecku, které proběhly v červnu 2012, informovalo Právo o tom, jaký postoj zaujme SRN k nově sestavené řecké vládě v otázce řešení krize. Právo již samotným podtitulem tohoto článku „*Berlín nechce Aténám ustupovat*“ poukazovalo na skutečnost, že předem stanovený program úspor a škrtů nebude ze strany Berlína nikterak měněn. Deník doplnil slova mluvčího německé vlády Georga Streitera: „*Stojíme za tím, co se dohodlo. Není doba na to, abychom dávali Řecku jakékoli úlevy.*“²⁸⁶

7.1.2. Publicistika

V publicistické části záhy upozornily na řecký problém LN. Martin Weiss v nich na konci roku 2009 napsal, že Němci bedlivě sledují situaci v Řecku a ve Španělsku. Finanční pomoc těmto zemím spojil s udržením eurozóny. Evropské záchranné peníze se dle komentátora rovnají německým, a pokud si dotyčné země se svými problémy neporadí samy, „*přijde německá nucená správa.*“²⁸⁷ V témže listu pak Lenka Zlámalová rozváděla náznaky německých představitelů, že je třeba se připravit na velmi možný bankrot řecké ekonomiky. Autorka k tomu (na rozdíl od jiných periodik) uvedla, že SRN si těmito prohlášeními pouze ověřuje, jak by onen případný bankrot přijali investoři.²⁸⁸

Stejně jako v případě obecných ekonomických témat bylo i u řecké otázky záhodné hledat nejrelevantnější komentáře u zahraničních odborníků. Belgický ekonom a expert na eurozónu Paul De Grauwe v svém rozhovoru pro HN pokáral německou

²⁸⁴ *Ministr: Poslední půjčka? Možná ne*, Mladá fronta DNES, 25. 2. 2012, s. B9.

²⁸⁵ *Řekové: Chtějí nás vyhnat z eurozóny*, Právo, 16. 2. 2012, s. 8.

²⁸⁶ *Samaras: Chceme znovu jednat o škrtech*, Právo, 19. 6. 2012, s. 8.

²⁸⁷ Martin Weiss: *Nic není zadarmo*, Lidové noviny, 12. 12. 2009, s. 10.

²⁸⁸ Lenka Zlámalová: *Krach povolen*, Lidové noviny, 15. 4. 2011, s. 12.

zdrženlivost k pomoci řecké ekonomice. Bez účasti SRN totiž není možné takovou pomoc realizovat a dlouhé otálení jen vyvolalo nejistotu na finančních trzích. Dále jsme se z Belgičanových slov mohli dozvědět, že velice zkreslující je i německé odkazování na text Maastrichtské smlouvy, podle něhož je prý zakázána jakákoliv finanční výpomoc mezi zeměmi. Ve skutečnosti text obsahuje jen zákaz vnutit jedné zemi výpomoc zemi druhé (pokud bylo něco porušeno, pak právě tento bod – a to Německem). Německá strana tedy záměrně text dezinterpretovala a de facto odmítala něco, co je proveditelné a v souladu se smlouvou. De Grauwe tedy SRN nešetřil, o čemž svědčí i volba titulku k tomuto interview.²⁸⁹ Dále pak HN otiskly článek George Sorose, v němž tento vlivný miliardář rovněž zkritizoval německou váhavost v otázce řecké pomoci, jež způsobila, že nakonec musela být výsledná záchranná injekce mnohem větší, než kdyby byl problém hašen pohotově. Německo se prý navíc neponaučilo z Velké hospodářské krize 30. let a jím diktovaná restriktivní opatření by v krajním případě mohla vést k takovému zhoršení situace, že by se v některých zemích mohly objevit xenofobní a nacionalistické tendence. Německo by pak za ně neslo velký díl odpovědnosti.²⁹⁰

Tvrdý přístup SRN k nemocné řecké ekonomice odsoudil v deníku *Právo* i politolog Ondřej Slačálek. Autor doslovně použil obrat „*Řecko se má odškrtat na pokraj třetího světa*“. Trefně poukázal na skutečnost, že navzdory diktovaným škrtům a ocejchování kolébky evropské civilizace jako vředu evropských financí si německé zbrojovky našly i v této krizi zmítané zemi své odbytiště. Podle politologa se Řecko především ocitlo v rukách všemocných trhů, vůči nimž má plné právo se vzepít.²⁹¹ O zbrojařských kontraktech se zmínil i komentátor MFD Milan Vodička, když uvedl, že Německo a Francie prý nabídnou Řecku finanční pomoc jen pod podmínkou, že si „obdarovaný“ za část z těchto prostředků pořídí válečné lodě a ponorky těchto dvou zemí.²⁹² Redaktor *Práva* Michal Mocek však na druhé straně poukázal na fakt, že Německo, jakožto nejvýraznější zastávce politiky úspor, se octne pod tlakem většiny vyspělých zemí z G20 (zejména se jedná o USA a Hollandovu Francii), které usilují o nastartování růstu v EU. Autor proto předpokládal, že Unie bude muset „povolit uzdu“. Nepřímo v článku vyjádřil svou obavu, že pokud se Berlín podvolí onomu mezinárodnímu tlaku a sleví z požadovaných reforem (především tím, že „*Berlín*

²⁸⁹ *Němci eurozónu totálně paralyzovali*, Hospodářské noviny, 30. 4. 2010, s. 18.

²⁹⁰ George Soros: *Přízrak vracející se marky*, Hospodářské noviny, 13. 7. 2010, s. 11.

²⁹¹ Ondřej Slačálek: *Podíl na zahanbené Evropě*, *Právo*, 5. 6. 2012, s. 6.

²⁹² Milan Vodička: *Nechci slevu zadarmo a jiné finanční triky*, *Mladá fronta DNES*, 24. 3. 2010, s. A10.

*připustí přetrvání státu, který jen živí přebytečné zaměstnance a nedokáže vybrat daně od těch, kdo je mají platit“), situace se nevyřeší a dojde jen k dočasnému odkladu další krize.*²⁹³

Analytik České spořitelny Martin Lobotka ve svém příspěvku v LN na rozdíl od Mocka nahlížel na německou angažovanost v řecké otázce kriticky. Dosavadní neúspěšné plány na řešení dluhové krize podle něj troskotaly hlavně kvůli své „*hrdosti a německosti*“. Ona „německost“ se projevuje v tom, že SRN ordinovala řecké ekonomice ozdravovací kůru, jež se mnohdy jevila jen jako trest za dosavadní řeckou rozhazovačnost. Přitom ona rozpočtová dieta Řecku vůbec neprospívá, tamější ekonomika se nadále propadá.²⁹⁴ Naopak příspěvek publicisty Alexandra Tomského v témže listu z května 2012 byl jednoznačnou obranou německých politiků, kteří prý museli čelit neadekvátním požadavkům o projevení větší solidarity vůči skomírajícímu Řecku. Tomský zpochybnil často připomínané tvrzení, že zotavování východního Německa v devadesátých letech bylo pro Němce mnohem náročnější než současná záchrana jihoevropských krajin. Naopak ožívování bývalé NDR hodnotí jako lekci, kterou již SRN má za sebou a nehodlá ji opakovat ještě ve větším měřítku.²⁹⁵

²⁹³ Michal Mocek: *A teď povolíme uzdu...*, Právo, 19. 6. 2012, s. 6.

²⁹⁴ Martin Lobotka: *Hrdost nutí politiky lhát*, Lidové noviny, 6. 10. 2011, s. 11.

²⁹⁵ Alexandr Tomský: *Sen o německé dojně krávi*, Lidové noviny, 22. 5. 2012, s. 11.

7.2. Neekonomické aspekty a okolnosti řecké otázky

7.2.1. Novinové zpravodajství

Pro to, abychom mohli hlouběji nahlédnout do problematiky německého vlivu mezi evropskými zeměmi při jejich postoji ke kolabujícímu Řecku a mohli i lépe poznat image, kterou SRN v Evropě má, musíme se seznámit i s dalšími než jen ekonomickými tématy. Např. deník *Právo* přišel s informací, že se SRN pokoušela řešit řecký problém přes MMF, což bylo pochopitelné z toho důvodu, že by na případné unijní pomoci nejvíce participovali Němci. Pokud by ale měl zasahovat MMF, získaly by země jako USA nebo Británie (s velkými podíly v MMF) možnost ovlivňovat dění v eurozóně, což by bylo pro tento blok mj. i ztrátou prestiže.²⁹⁶ Snad právě i proto se nakonec A. Merkelová dohodla s Nicolasem Sarkozym na kombinované formě pomoci přes MMF i eurozónu, jak psaly *Právo*²⁹⁷ s LN, které připomněly předchozí německou averzi vůči myšlence finanční resuscitace řecké ekonomiky.²⁹⁸ *Právo* navíc s odvoláním na *Der Spiegel* zpravovalo o skutečnosti, že dlouhodobou německou neochotu realizovat záchrannou operaci Řecka mj. prolomil na SRN vyvíjený tlak amerického ministra financí Timothyho Geithnera.²⁹⁹ Do zákulisí politických vyjednávání samozřejmě nemohou nahlédnout téměř žádná média a deníky nabízená fakta jsou pro vzhled do útrob této oblasti zcela nedostačující. Je však patrné, že minimálně v této otázce se SRN musela o svůj kontinentální vliv podělit s největší světovou mocností za Atlantikem. Naopak na výše zmíněném meetingu představitelů G8 získala německá delegace podporu ve svém dosavadním přístupu k Řecku co do bazírování na reformách a škrtech.³⁰⁰

Jak už bylo naznačeno, kancléřka Merkelová nebyla myšlence rychlé pomoci Řecku nakloněna i proto, že by tímto krokem výrazně narazila na nesouhlas většiny německé populace – přibližně dvou třetin osmdesátimilionového národa.³⁰¹ *Právo* v této souvislosti referovalo o výsledku průzkumu, podle něhož bylo dokonce 83% Němců pro řecký odchod z eurozóny, kdyby jihoevropská země nepřistoupila na podmínky MMF a EU.³⁰²

²⁹⁶ *Hlasy z Berlína: Ať Řecku pomůže MMF*, *Právo*, 19. 3. 2010, s. 8.

²⁹⁷ *Evropská unie schválila pomoc Řecku*, *Právo*, 26. 3. 2010, s. 12.

²⁹⁸ *Zachráníme Řecko! řekla Evropa*, *Lidové noviny*, 26. 3. 2010, s. 13.

²⁹⁹ *Řecko dostane miliardy, řízne ale do živého*, *Právo*, 3. 5. 2010, s. 10.

³⁰⁰ *G8 přitlačila na Německo: Posílit růst!*, *Právo*, 21. 5. 2012, s. 9.

³⁰¹ *Evropská centrální banka dala od Řecka ruce pryč*, *Mladá fronta DNES*, 24. 3. 2010, s. B1.

³⁰² *Merkelová připustila dvourychlostní Evropu*, *Právo*, 8. 6. 2012, s. 8.

Je samozřejmostí, že vztahy mezi Německem a Řeckem byly v posledních letech napjaté a obě strany si adresovaly různé invektivy. Proti narážkám spolkové kancléřky na řecké „dovolenkování“ se postavil jak řecký tisk, tak athénská vláda. Do německo-řecké přestřelky se zapletl i šéf portugalského odborového centra, jenž Merkelovou nařkl z „obyčejného kolonialismu a absence solidarnosti.“³⁰³ V článku „*Silná Angela Bismarcková dráždí Evropu*“ Právo stručně připomnělo okamžiky, kdy SRN významně vstoupila do řecké krize a de facto diktovala vládě v Athénách další postupy. Špičky německé politiky prý jednaly za celou Unii a to bez předchozí konzultace zvažovaných kroků s ostatními evropskými zeměmi či s Bruselem.³⁰⁴

Heléni však na německé tlaky reagovali a nejednou se bránili poukazováním na německou minulost. Podle řecké poslankyně z radikální pravicové strany „Nezávislí Řekové“ Vicky Vulvukeliové by např. mělo Německo zaplatit 70 miliard eur, aby odčinilo své viny z období druhé světové války. Tuto částku prý SRN dodnes Řecku dluží. „*Ve straně jsme přesvědčeni, že právě teď patří pozapomenuté válečné reparace zpátky na jednací stůl. Německo by mělo čelit své historické odpovědnosti a mluvit o tom s novou vládou v Řecku,*“ nechala se dle Práva slyšet mladá poslankyně. Její stana odmítá úsporný program dojednaný s Unii a tvrdí, že evropské společenství jejich zemi okupuje.³⁰⁵ Rozpaky také vyvolal názor některých německých zákonodárců, kteří naznačili, že bankrotující Řecko může pomalu začít uvažovat o prodeji svých neobydlených ostrovů, aby získalo vůbec nějaké peníze. Jelikož to byli Němci za druhé světové války, kdo se o řecké ostrovy naposledy zajímal, zvedla se na jihu Balkánu vlna protiněmecké kritiky. Začalo být zmiňováno, že Němci vyrabovali Řekům za války státní pokladnu.³⁰⁶

V Řecku se objevovaly protiněmecké projevy čím dál častěji. Dle Práva se v tamějším pravicovém listu dokonce objevila koláž zobrazující kancléřku ve stejnokroji s hákovým křížem. Obrázek byl navíc doplněn popiskou „*Memorandum osvobozuje*“, což byla jednoznačná narážka na heslo „Arbeit macht frei“ (v překladu „Práce osvobozuje“), které bylo umístěné nad branou nechvalně známého koncentračního tábora Osvětim.³⁰⁷ MFD zase uvedla, že řečtí odboráři podezřívají SRN

³⁰³ *Atény odmítají nařčení z Berlína*, Právo, 21. 5. 2011, s. 17.

³⁰⁴ *Silná Angela Bismarcková dráždí Evropu*, Právo, 25. 1. 2012, s. 12.

³⁰⁵ *Řecká politička má jasno, od dluhu pomůže 70 mld. německých reparací*, Právo, 25. 5. 2012, s. 9.

³⁰⁶ *Němci radí, Řekové zuří*, Mladá fronta DNES, 6. 3. 2010, s. A6.

³⁰⁷ *Řekové: Chtějí nás vyhnat z eurozóny*, Právo, 16. 2. 2012, s. 8.

z odkládání pomoci pro umělé oslabování eura.³⁰⁸ Právo přišlo s vyjádřením šéfa řecké opoziční strany SYRIZA Alexise Tsiprase, jenž ostře kritizoval postup Samarasovy³⁰⁹ vlády, když ji označil nikoliv za „proevropskou, ale za merkelovskou,“ a dodal, že „Berlín povede Evropu k rozkladu“. Tím opět podtrhl dominantní postavení SRN při řešení řecké krize a rozhodující vliv německé vlády na Samarasův kabinet.³¹⁰

Velmi vyhlíženou pak tedy byla návštěva Angely Merkelové Athén v říjnu roku 2012. Na kancléřčinu adresu chrlil kritiku zejména zmiňovaný Alexis Tsipras: „Nepřichází, aby podpořila Řecko, ale korumpovaný, nečestný a servilní politický systém. Dáme jí, co si zaslouží.“ V té době se dle HN v řeckém tisku objevovaly karikatury Merkelové s hitlerovským knírkem nebo hákovým křížem na rukávě. Nedělník Proto Thema pak na titulní straně přivítal kancléřku pozdravem „Heil.“³¹¹ Rovněž deník Právo uvádí, že si řecké obyvatelstvo spojuje šéfku německé vlády s katastrofální ekonomickou situací země. „Změnili jste náš život na peklo a zemi na protektorát,“ vzkázal Němcům řecký svaz elektrikářů. I Právo pak dodalo, že média podněcovala protiněmecké nálady, přičemž se uchýlovala k narážkám na nacismus.³¹² Za veřejného nepřítelů číslo jedna pro mnoho Řeků označily Angelu Merkelovou i LN, jež také uvedly, že celkové protiněmecké nálady přizivila i státní televize, která pár dnů před návštěvou odvysílala dokument o nacistické okupaci Řecka.³¹³

Následně pak LN dle očekávání referovaly o ne zrovna vřelém přijetí kancléřky v řecké metropoli, které bylo okořeněno transparenty s reminiscencemi na třetí říši.³¹⁴ O tomtéž svědčil příspěvek s nepřehlédnutelným titulkem v MFD.³¹⁵ Protiněmecké nálady vládly nejen v Athénách, jak jsme se mohli dozvědět v jednom listopadovém vydání Práva. Rozbouření řeckých demonstrantů si prý tehdy počínali i na soluňské rokování mezi německými a domácími starosty. Za vykřikování hesla „pryč s nacisty“ musela zasahovat policie. Demonstranty údajně nadzvedl výrok náměstka spolkové ministryně práce a sociálních věcí Hanse-Joachima Fuchtela. Ten uvedl, že na „práci, kterou odvedou tři tisíce městských úředníků v Řecku, by jich v Německu stačil jen tisíc.“³¹⁶

³⁰⁸ *Slabé euro = dražší nákupy*, Mladá fronta DNES, 20. 5. 2010, s. B10.

³⁰⁹ Antonis Samaras, v roce 2013 předseda řecké vlády.

³¹⁰ *Ministr: Řecko dostalo už půl miliónu eur*, Právo, 10. 7. 2012, s. 12.

³¹¹ *Merkelová osobně testovala odhodlání řecké vlády*, Hospodářské noviny, 10. 10. 2012, s. 7.

³¹² *Merkelová míří do rozbouřených Atén*, Právo, 9. 10. 2012, s. 12.

³¹³ *Merkelovou čeká sedm hodin v pekle*, Lidové noviny, 9. 10. 2012, s. 17.

³¹⁴ *Nepřijela jsem dávat známky*, Lidové noviny, 10. 10. 2012, s. 6.

³¹⁵ *Řekové vítali Merkelovou vlajkami s hákovými kříži*, Mladá fronta DNES,

³¹⁶ *Úředníci v Soluni napadli německého konzula*, Právo, 16. 11. 2012, s. 16.

7.2.2. Publicistika

Politické aspekty řeckého problému se objevily i v publicistice sledovaných periodik. Jako jeden z prvních si možného vyhrocení vztahů mezi Německem a Řeckem povšiml v MFD novinář Josef Chuchma. Řekové totiž velmi záhy Němcům připomněli jimi dosud nesplacené válečné reparace. Chuchma pak také poukázal na reakci řeckého listu „I Nikis“, jenž údajně na svou titulní stránku vložil Brandenburskou bránu protkanou vlajkou třetí říše.³¹⁷ MFD také otiskla dva články, které byly hlasem řecké strany. Ekonomický komentátor Giorgos Christides uvedl, že ten, kdo z řeckých občanů chápe a plně respektuje kroky Západu v čele se SRN, je považován za podobného zrádce, jakými byli za druhé světové války kolaboranti s německými okupanty.³¹⁸ Další originální pohled na řecký problém přinesl publicista Georgis Fasulis. V jeho článku se bylo možné dočíst, že projevy nesympatií Řeků směrem k Německu byly do značné míry pochopitelné. Fasulis poodhalil fakt, že německé a francouzské firmy uplácely řecké politiky za cílem prodat jim své produkty, což byly nejednou i zbraně (jak již bylo zmíněno výše).³¹⁹

Jiný pohled na současnou řeckou zášť vůči diktujícímu Německu nabídl redaktor LN Daniel Kaiser. Připomněl slova řeckého spisovatele Petrose Markarise, jenž uvádí, že v 60. letech byli Němci na jihu Balkánu paradoxně oblíbenější než Angličané. Německo-řecké disonance jsou tedy výsledkem událostí nedávných a nikterak nepramení z dob druhé světové války.³²⁰ Navíc je třeba se vyvarovat dojmu, že stejně špatnou pověst jako v jihoevropských zemích má SRN i v celé Evropě. Politolog a historik Jacques Rupnik ve svém příspěvku v HN napsal, že Německo má v očích nových členů EU ze střední a východní Evropy lepší image nežli Francie. Důvodem je právě odlišný přístup obou těchto klíčových evropských hráčů k řešení řecké krize. Německo totiž vždy pohlíželo na „jižní klub“ s jistou dávkou nedůvěry při jeho nerespektování i obcházení maastrichtských kritérií. Ve střední a východní Evropě je tento německý postoj mnohdy i kvitován a nikdo zde nespojuje německou povinnost ozdravovat slabé ekonomiky s odkazem druhé světové války, tj. nikdo zde nemluví o povinnosti Německa rehabilitovat se za dávné válečné zločiny.³²¹

³¹⁷ Josef Chuchma: *Jak je snadné probudit džina v lahvi*, Mladá fronta DNES, 6. 3. 2010, s. A10.

³¹⁸ Giorgos Christides: *V Řecku jsou i rodinné obědy v ohrožení*, Mladá fronta DNES, 21. 3. 2012, s. A13.

³¹⁹ Georgis Fasulis: *Řecko nepadne*, Mladá fronta DNES, 15. 5. 2012, s. A8.

³²⁰ Daniel Kaiser: *Merkelová vs. démos*, Lidové noviny, 10. 10. 2012, s. 10.

³²¹ Jacques Rupnik: *Evropská unie nerovných*, Hospodářské noviny, 25. 5. 2010, s. 10.

Návštěvu Athén německou kancléřkou pak v MFD komentoval šéfredaktor magazínu Mezinárodní politika Robert Schuster. Angela Merkelová touto cestou prý vyslala dva signály. Jeden byl adresován Řekům, kterým chtěla naznačit, že SRN stojí po boku kolébky demokracie, a že bude usilovat o setrvání země v eurozóně. Druhý signál byl vyslán do Německa. Tamější veřejnosti se prý kancléřka snažila naznačit, že má o pokračujících řeckých reformách přehled. To mělo znamenat, že bude-li od Němců následně žádat další finanční pomoc pro řeckou ekonomiku, bude již působit věrohodněji a Němci snadněji nabudou alespoň toho dojmu, že jsou jejich peníze správně a s rozvahou adresovány na skutečně efektivní záchranu.³²²

³²² Robert Schuster: *Angela a Atény*, Mladá fronta DNES, 10. 10. 2012, s. A14.

7.3. Shrnutí kapitoly

7.3.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik

Jen z četby tisku je dobře patrné, jak nevyjasněný byl prvotní postoj SRN k řecké otázce. O tom, zda se jednalo o promyšlenou politickou mystifikaci či skutečné tápání a hledání toho „správného“ postoje k dané problematice, lze jen spekulovat. Nicméně Německo po určité době nakonec zaujalo postoj jasně čitelný a dále neměnný. Ten spočíval v bazírování na zásadní redukci řeckých státních výdajů a odůvodňování ztěžka poskytované finanční pomoci naléhavým zachováním stability evropské měny. Otázka, nakolik by byli Němci v krajním případě ochotni nechat řeckou ekonomiku krachnout, zůstává nezodpovězena.

Jako klíčový se ukázal přístup Německa ke způsobu splácení řeckých půjček, přičemž v této záležitosti musela SRN ustoupit vlivu ECB. Každopádně byli naši západní sousedé za svůj přístup k řecké otázce dosti kritizováni. Na základě svědectví z protiněmeckých demonstrací v ulicích Athén lze tvrdit, že se tolik skloňovaná hrozba vzednutí vlny řeckého nacionalismu (jakožto prvku obrany vůči německému diktátu) skutečně částečně naplnila. Na druhou stranu však SRN v očích ostatních Evropanů zřejmě tolik pošramocený kredit nemá.

7.3.2. Jak psala o tématu periodika

O problematice řecké krize nejobsáhleji referoval deník Právo, který tak z předešlé kapitoly „potvrdil“ svůj zvýšený zájem o mezinárodní vztahy. Právě tyto noviny nastínily možný nátlak na SRN ze strany USA, problematický postoj Němců k MMF nebo zpravovaly o údajném německém návrhu omezit práva řeckých pracujících (což ostatní noviny nepotvrdily). Jako velice pozitivní lze shledat tu skutečnost, že tento deník nabídl dva odlišné pohledy na německou angažovanost v této věci v rámci publicistiky.

MFD psala o ekonomických souvislostech řecké krize o poznání méně než o „doprovodných aspektech“ tohoto tématu, a to zejména ve své publicistické části. V rámci této kapitoly nezůstávaly pozadu ani LN, které měly co do počtu příspěvatelů nejpestřejší názorotvornou část. Naopak HN se víceméně vyvarovaly obšírnějšího zpracování a komentování oněch neekonomických aspektů řecké krize a opět více vsadily na informování o hospodářských skutečnostech, přičemž využily názorů zahraničních expertů.

8. Společná evropská měna

Zavedení společné evropské měny mělo být jedním z milníků na dlouhé cestě celoevropského integračního procesu. Často se uvádí, že skrze zavedení eura mělo být dosaženo postupné hospodářské konvergence mezi různě rozvinutými státy. Je všeobecně známo, že se tento záměr nenaplnil, a z váhavosti českých vlád v otázce případného přijetí eura může i laik vytušit, že různá úskalí evropské měny zřejmě převažují nad jejími pozitivy. Navíc jsou ty země, které do eurozóny vstoupily, již eurem natolik provázány, že by případný odchod jednoho člena z tohoto klubu negativně dolehnul i na všechny ostatní. Implementace eura do národních ekonomik byla v mnoha případech předčasná, což dokládá výše přiblížený případ Řecka.

Každopádně kvůli krizi eura se ocitla EU na pomyslné křižovatce. Může se vydat buď po cestě urychlené federalizace eurozóny, nebo od současného kurzu nevybočovat a nadále tak zkoušet odolnost německého hospodářství dalšími břemeny v podobě přenášení dluhů jiných zemí přímo na něj.

Problematika eura je téma, jež naše sledování ekonomických aspektů německého vlivu neustále doprovází a je de facto jakýmsi základem pro následné polemiky a komentáře na toto téma.

8.1. Je euro prostředkem k německé dominanci?

8.1.1. Novinové zpravodajství

Ačkoliv by se mohlo zdát, že je euro pro SRN mimořádně výhodné, objevuje se u německé veřejnosti čím dál ve větší míře jakási nostalgie po původní marce (zkratka DM – Deutsche Mark), která se stala jedním ze symbolů německého poválečného úspěchu. O této skutečnosti informovaly HN,³²³ které se pak měnou eurozóny detailněji zabývaly v článku s výmluvným názvem „*Deset let poté: Evropa už nad eurem nejásá.*“ Zde bylo uvedeno, že skoro dvě třetiny Němců nadále společné evropské měně věří, což do určité míry vyvrací předešlé tvrzení o německém opětovném příklonu k marce. Měnový expert Kalifornské univerzity Barry Eichengreen tvrdil, že SRN je jedinou zemí, jež by si mohla dovolit návrat k původní měně bez vážnějšího dopadu na národní hospodářství. HN však oponovaly, že to je jen pohled ekonomický, a citovaly Volkera Nitsche z Darmstädtské univerzity, jenž upozornil na fakt, že z politického hlediska je odchod Německa z eurozóny zcela nemožný, jelikož by pohřbil myšlenku evropské integrace.³²⁴ Každopádně je třeba se pozastavit nad zmíněnou dvoutřetinovou podporou eura v SRN. Deník Právo totiž v říjnu 2011 (tj. v době ne příliš vzdálené od data vydání výše zmíněné informace o příznivém postoji Němců k měně) informoval o výsledcích průzkumu, podle nichž si většina německého obyvatelstva skutečně přeje návrat k původní marce.³²⁵ Pro to, abychom posoudili, zda je očividná diference mezi těmito zprávami dána odlišnou povahou průzkumů či dezinterpretací výsledků jedním z deníků, nemáme potřebné informace.

Pravdou je, že doposud podnikli Němci pro záchranu eura téměř vše. To je patrné nejen z předchozích kapitol, ale třeba i ze snahy Angely Merkelové přesvědčit čínského premiéra Wena, aby jeho země neustávala v investování svých financí do zadlužené eurozóny, jak o tom informovaly HN,³²⁶ LN³²⁷ i Právo, které k tomu ještě dodalo, že stejně tak i čínský export je závislý na stabilitě eura.³²⁸ Německá kancléřka v květnu 2010 prohlásila, že „*padne-li euro, padne Evropa*“³²⁹ (což později kancléřka i zopakovala³³⁰) a v září téhož roku dle LN lákala českého premiéra Petra Nečase, aby

³²³ Průzkum: Němci otáčejí, unie už jim není blízká, Hospodářské noviny, 23. 5. 2011, s. 1.

³²⁴ *Deset let poté: Evropa už nad eurem nejásá*, Hospodářské noviny, 3. 1. 2012, s. 17.

³²⁵ *Většina Němců by chtěla zase marku*, Právo, 6. 10. 2011, s. 8.

³²⁶ *Čína: je to risk, ale euru pomůžeme*, Hospodářské noviny, 31. 8. 2012, s. 15.

³²⁷ *Čína pro EU slíbila miliardy eur*, Lidové noviny, 31. 8. 2012, s. 15.

³²⁸ *Merkelová se v Číně zapotí – chce tu obnovit důvěru v eurozónu*, Právo, 2. 2. 2012, s. 9.

³²⁹ *Merkelová promluvila. A poslala euro na minimum*, Lidové noviny, 20. 5. 2010, s. 1.

³³⁰ *Merkelová: Mír není jistý, pokud euro padne*, Mladá fronta DNES, 27. 10. 2011, s. B1.

ČR výhledově euro také přijala. Už předtím údajně na toto téma diskutovala s polským ministerským předsedou Donaldem Tuskem.³³¹ Pro informování o těchto jednáních LN užíly titulky „*Němci tlačí na Čechy: Přijměte euro a plaťte,*“ jenž odvážně naznačuje, že Němci na ty země, jejich peníze potřebují k sanaci jihoevropských dluhů, vyvíjejí nátlak.

Otázka případného zavedení či nezavedení eura byla na půdě EU natolik omílaná, že se dokonce stala argumentačním nástrojem při politických jednáních, jak tomu dle Práva bylo již v březnu roku 2008. Ke zhoršení francouzsko-německých vztahů tehdy došlo poté, co se Němcům přičilo Sarkozyho návrh Tonyho Blaira na post předsedy Evropské rady. Německu údajně vadilo, že se jednalo o kandidáta ze země, která nezavedla euro.³³²

Velmi záhy po vypuknutí řecké krize upozornila MFD na řecké obviňování Němců z toho, že krizí oslabené euro hraje Berlínu do karet.³³³ Rovněž Právo naznačovalo, že se hospodářská situace SRN zlepšila i zavedením společné evropské měny, a připomnělo ekonomické těžkosti země po jejím znovusjednocení.³³⁴ Právo pak i uvedlo zprávu německého týdeníku Der Spiegel, podle níž by SRN případný pád eura tvrdě pocítila na svém hospodářském růstu a nezaměstnanosti. Dle pesimistických předpovědí ministerstva financí SRN by již rok po znovuzavedení marky „*ekonomika klesla o deset procent a nezaměstnanost by přesáhla hranici pěti milionů lidí.*“ Vedle tohoto scénáře se tak zachraňování Řecka a případně i dalších slabších členů eurozóny jeví jako menší zlo.³³⁵

8.1.2. Publicistika

Tématika vztahu SRN ke společné evropské měně se často objevovala i v publicistické části. Julie Hrstková v HN uvedla, že právě na Německu bude závislá budoucnost eura a tím pádem stabilita EU. Podle novinářky tak bude SRN čím dál častěji vyžadovat posílení svého politického vlivu.³³⁶ V témže listu ekonom Vladimír Dlouhý prorokoval, že Němci nikdy nenechají společnou evropskou měnu padnout.³³⁷ Hrstková pak k tomu dodala, že dle výpočtu banky UBS by každého Němce stál návrat

³³¹ *Němci tlačí na Čechy: Přijměte euro a plaťte*, Lidové noviny, 11. prosince 2010, s. 1.

³³² *Mezi Paříží a Berlínem je zachmuřeno*, Právo, 4. 3. 2008, s. 11.

³³³ *Barroso tlačí Německo k dohodě o pomoci*, Mladá fronta DNES, 23. 3. 2010, s. B5.

³³⁴ *Silná Angela Bismarcková dráždí Evropu*, Právo, 25. 1. 2012, s. 12.

³³⁵ *Krizový scénář z Berlína: Pád eurozóny by Němce zasáhl tvrdě*, Právo, 25. 6. 2012, s. 8.

³³⁶ Julie Hrstková: *Evropa made in Germany*, Hospodářské noviny, 16. 8. 2010, s. 10.

³³⁷ Vladimír Dlouhý: *Eurozóna řeší kvadraturu kruhu*, Hospodářské noviny, 4. 4. 2011, s. 11.

k marce jen za první rok šest až osm tisíc eur.³³⁸ Šéfredaktor týdeníku Euro Pavel Páral však v MFD přemítal, jaký dopad by vyvolal pád společné evropské měny na jednotlivé země. Nejméně by se prý zhroucení měny podepsalo právě na Německu.³³⁹ Michal Mocek v Právu uvedl, že pokud by se mělo zhroutit euro, získala by německá ústřední banka rozhodující vliv na monetární vývoj v Evropě, jaký naposledy měla v 80. letech. Jelikož by se takový scénář nikomu nezamlouval, není společná evropská měna nijak ohrožena.³⁴⁰

Ředitel společnosti Partners Pavel Kohout pak v LN vyjádřil přesvědčení, že euro je zatím velmi stabilní měnou. Avšak pokud by dle jeho slov bylo Německo v takové pozici, v jaké se ocitá v USA stát Kalifornie – tj. bohatý stát balancující na hraně bankrotu kvůli značným příspěvkům do federálního rozpočtu, a tak nuceno výrazněji (za velkého rizika) přispívat na chod Evropy, pak by teprve byla společná měna vážněji ohrožena.³⁴¹ Novinář LN Daniel Kaiser v interview zpovídal bývalého ekonoma ECB Otmara Issinga. Ten uvedl, že v otázce zachraňování eura sehraje klíčovou úlohu postoj německé veřejnosti. Issing naznačil, že se Němcům nadále nebude muset zmlouvat zvyšování daní.³⁴² Ředitelka společnosti Next Finance Markéta Šichtařová poukázala v MFD na fakt, že většina německé společnosti opětovně volá po marce. Pokud by tento fakt měl hrát roli v následujících celoněmeckých parlamentních volbách, pak by kancléřce hrozil pád, což by dle názoru autorky mohlo vést k rychlému zhroucení eurozóny.³⁴³

David Navrátil, hlavní ekonom České spořitelny, v LN stručně a výstižně vysvětlil, proč SRN lpí na společné evropské měně. Podíl německého exportu na HDP země stoupl za posledních 12 let z 30 na 50%. Za tento nárůst prý může euro. Silná marka větší vývozní sílu neumožňovala, což se s příchodem eura změnilo. Dle výpočtů údajně nastala situace, jako kdyby měli Němci marku o 40% podhodnocenou. A tak má SRN o motivaci držet měnovou unii pohromadě postaráno.³⁴⁴ Ekonom Pavel Kohout ve svém příspěvku v MFD zmínil slova britského ekonoma Bernarda Connollyho, že euro může vést ke krachu jakékoliv menší národní ekonomiky. Menší státy totiž na rozdíl od Německa nedisponují takovým politickým vlivem, „aby přiměly ECB nastavit měnovou

³³⁸ Julie Hrstková: *Kdo zachrání eurozónu?*, Hospodářské noviny, 14. 9. 2011, s. 8.

³³⁹ Pavel Páral: *Kulhání eura*, Mladá fronta DNES, 6. 12. 2010, s. A12.

³⁴⁰ Michal Mocek: *Ohroženo je Řecko, ne euro*, Právo, 4. 11. 2011, s. 6.

³⁴¹ Pavel Kohout: *Nechme Německo Německem*, Lidové noviny, 1. 8. 2012, s. 8.

³⁴² Daniel Kaiser: *Bojím se protievropské vlny v Německu*, Lidové noviny, 15. 9. 2012, s. 13.

³⁴³ Markéta Šichtařová: *Žádnou půjčku eurozóně nedávejme!*, Mladá fronta DNES, 13. 12. 2011, s. A9.

³⁴⁴ David Navrátil: *Bronzové Řecko a závislé Německo*, Lidové noviny, 29. 10. 2012, s. 16.

politiku v jejich prospěch."³⁴⁵ V článku s výmluvným titulkem „*Euro, zbraň Němců v míru*“ se Kohout dotkl i konspirační teorie o snaze Němců uměle prodlužovat krizi eura.³⁴⁶ Redaktor Práva Martin Hekrdla přirovnal euro, jež prý bylo Němcům na rozdíl od Řecka šito na míru, k „*německé marce v novém hávu.*“³⁴⁷

Nicméně přes výhodnost nové měny se Němci se svou původní markou skutečně loučili jen velmi neradi. Lenka Zlámalová v LN připomněla, že se Němci vzdali marky pod dvěma podmínkami. Šlo o zákaz záchranných půjček mezi zeměmi a dále pak o garance nezávislosti pro ECB. Oba dva tyto pilíře se s řeckou krizí zhroutily.³⁴⁸

³⁴⁵ Pavel Kohout: *Dobrá zpráva v ekonomické bouři: Irsku se znovu daří*, Mladá fronta DNES, 29. 8. 2011, s. A10.

³⁴⁶ Pavel Kohout: *Euro, zbraň Němců v míru*, Mladá fronta DNES, 8. 12. 2011, s. A11.

³⁴⁷ Martin Hekrdla: *Reálný svět iluzí*, Právo, 5. 10. 2011, s. 6.

³⁴⁸ Lenka Zlámalová: *Evropská dluhová unie*, Lidové noviny, 12. 5. 2010, s. 12.

8.2. Shrnutí kapitoly

8.2.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik

Postoj Německa ke společné evropské měně je na první pohled poněkud rozporuplný a matoucí. O tom, jakou bude mít eurozóna ještě budoucnost, rozhodne právě SRN a zejména pak její obyvatelstvo. Více než v jiných otázkách budou muset němečtí politici představitelé respektovat názor nespokojených Němců, kteří na euro doplácí (byť věří v jeho stabilitu) a v čím dál větší míře tak s ním vyjadřují svou nespokojenost.

Nesporný je fakt, že euro jde na ruku německému vývozu. Otázkou však zůstává, zda Němci záměrně nechávají euro slabé. Vládní garnitura SRN zatím jednoznačně chce společnou měnu udržet a dokonce usiluje o rozšíření eurozóny. Němečtí politici dokonce za euro bojují nejen v Evropě, ale třeba i v daleké Asii.

Avšak případný návrat k marce by německý politicko-ekonomický vliv na kontinentu nikterak závažněji nedegradoval. Z četby českého tisku je totiž patrné, že ačkoliv se v SRN obávají tíživých hospodářských následků, jež by pád eurozóny vyvolal, bude Německo nejvlivnější evropskou zemí s eurem i bez něj.

8.2.2. Jak psala o tématu periodika

Při komparaci novinového zpravodajství sledovaných periodik bylo nepřehlédnutelné prezentování protichůdných výsledků v Německu podniknutých šetření veřejného mínění. Lišily se i pohledy na dopady případného kolapsu eura na německou ekonomiku, byť jednoznačně převažovaly příspěvky, podle nichž je pro Němce zachování společné evropské měny zásadní a zcela obhajitelné.

V rámci novinového zpravodajství podalo nejvíce informací Právo. O to méně prostoru pak tento deník měně věnoval v publicistické části, kde jsme mohli narazit jen na několik příspěvků od členů stálé redakce. Naopak u ostatních deníků (nejvíce pak u LN) bylo nabídnuto hned několik komentářů externích (tuzemských či zahraničních) odborníků.

9. Celková architektura evropského společenství

Často se říká, že Německo je motorem evropské integrace zejména z toho důvodu, že má strach samo ze sebe. Pravdou je, že po celé dosavadní dějiny formování evropského společenství bylo pro obyvatele našeho kontinentu velmi uklidňující, že měli Němci dva menší státy. Po německém znovusjednocení se na scéně opět objevila politická entita osmdesátimilionového národa se svým obrovským potenciálem. Integrace společenství tak musela přejít do další fáze a světlo světa brzy spatřily nové unijní smlouvy (jejichž finální verzí je tzv. Lisabonská smlouva), které měnily dosavadní podobu nově vzniknuvší Unie.

Úskalím se však stala společná měna, která po vypuknutí dluhové krize naplno ukázala svou odvrácenou tvář. Architekti nové Evropy tak jsou ve svých integračních plánech nuceni zařadit vyšší rychlostní stupeň. Od počátku budování jednotné Evropy stálo Německo u všech důležitých milníků. Dokonce lze tvrdit, že Němci pohlížejí na EU (dříve na Evropské společenství) jako na své dílo. Dříve však byl důvod jejich snah víceméně nezpochybnitelný, jelikož v konstrukci společné Evropy pro všechny národy spatřovali příležitost pro vlastní rehabilitaci před ostatními Evropany.

Dnes je situace velmi podobná. SRN byla donedávna zastáncem rozšíření velké evropské rodiny a vedle kvantitativní stránky integrace (tj. rozšiřování EU o nové státy) dbá také o kvalitativní aspekty Unie. Bankovní, fiskální a konečně politická unie – vrchol postupné federalizace – to jsou nové výzvy, k jejichž dosažení SRN hlasitě vyzývá. Avšak vede k nim ještě dlouhá cesta a je otázkou, zda se bude moci politicky integrovat celá Evropa nebo jenom její „jádro.“

9.1. Rozšiřování unie a vztahy Německa s okolními zeměmi

9.1.1. Novinové zpravodajství

Velmi diskutovaným, ač dluhovou krizí zastíněným, tématem evropského společenství je také jeho případné rozšiřování směrem na východ. Vstupem zemí jako Rumunsko či Bulharsko do EU se otevřela cesta k přijetí dalších ekonomicky méně výkonných krajín. Chorvatsko se v letošním roce (2013) stane po Slovinsku druhou zemí z bývalé Jugoslávie, která řady dosavadních členů Unie rozšíří. Při letmém pohledu do geopolitické mapy Evropy je zřejmé, že další možní kandidáti se mohou rekrutovat mezi bývalými republikami Sovětského svazu. Často se tak skloňoval přístup Ukrajiny. Jelikož EU nebyla v názoru ohledně přijetí této pětáčtyřicetimilionové země do společenství jednotná, byl Kyjev připraven alespoň na úzkou hospodářskou spolupráci se sedmadvacátkou. Proti intenzivnějšímu sblížení Ukrajiny s EU je dle Práva zejména Německo (spolu se státy Beneluxu), které v poslední době dbá na dobré vztahy s Ruskem, které by případné sblížení postsovětských zemí se Západem neslo velmi nelibě.³⁴⁹ Nicméně kancléřka Merkelová prozatím slíbila ukrajinskému prezidentovi Viktoru Janukovyčovi, že Německo bude podnikat kroky k posílení vztahů mezi Ukrajinou a EU.³⁵⁰

Další v této souvislosti skloňovanou zemí bylo Turecko. Proti přijetí „země půlměsíce“ byla nejen A. Merkelová, ale i její francouzský protějšek N. Sarkozy.³⁵¹ Nízké tempo reformů či bránění kyperským lodím ve vstupu do domovských přístavů – to byly dle MFD argumenty, které vynesla na světlo A. Merkelové na obhajobu svého odmítavého stanoviska.³⁵² Deník Právo pak upřesnil, že Německo a Francie zastávají model „privilegovaného partnerství“ Turecka, nežli faktického členství ve společenství.³⁵³ Postupem času se však ono privilegované partnerství začalo Turkům zajídat, jelikož Ankara žádala jen plné členství, a německé bazírování na dosavadním modelu vztahu „Turecko - EU“ začali považovat za směšný, což zmínilo Právo³⁵⁴ i LN.³⁵⁵ Ty také uvedly, že se Turci cítí ve svých „evropských námluvách“ Německem opuštěni.³⁵⁶ HN citovalo Kerema Caliskana, šéfredaktora evropské verze tureckých

³⁴⁹ *EU a Kyjev uzavřou jen asociální dohodu*, Právo, 10. 9. 2008, s. 9.

³⁵⁰ *Berlín slíbil pomoc Kyjevu*, Právo, 31. 8. 2010, s. 12.

³⁵¹ *Turecko, Füleho nejtěžší úkol*, Lidové noviny, 28. 11. 2009, s. 2.

³⁵² *Merkelová: Turci, uďte se německy, ale Unii teď vzdejte*, Mladá fronta DNES, 30. 3. 2010, s. 7.

³⁵³ *Nad vztahy Turecka a Evropské unie se stahují mračna*, Právo, 10. 9. 2009, s. 14.

³⁵⁴ *Turecko je podle Erdogana ochotno čekat na přijetí do EU jen do roku 2023*, Právo, 1. 11. 2012, s. 13.

³⁵⁵ *Turci chtějí do EU do roku 2023. Déle čekat nehodlají*, Lidové noviny, 1. 11. 2012, s. 7.

³⁵⁶ *Německo nás zklamalo, stěžoval si Erdogan*, Lidové noviny, 3. 11. 2011, s. 7.

novin *Hürriyet*, jenž týdeníku *Spiegel* řekl: „*Spolu s francouzským prezidentem Sarkozym se Angela Merkelová pokouší udržet Turecko mimo Evropu.*“³⁵⁷

V poslední době se v hledáčku Bruselu objevilo i Srbsko. Do procesu sbližování Bělehradu s Bruselem, jež by mohlo vést až k přístupu Srbska do EU, opět výrazně vstoupila německá vládní garnitura. Ta srbské vládní představitele vyzvala k tomu, aby jejich země optimalizovala své vztahy s Kosovem a stáhla své úředníky ze severu této země.³⁵⁸ MFD dokonce uvedla, že Bělehrad nechal na hranicích s Kosovem vybudovat barikády, což bylo Němcům trnem v oku.³⁵⁹ LN se však nezdráhaly napsat, že se proces vstupu Srbska do EU zadržává na nepřejícném postoji SRN vůči snahám Bělehradu. LN uvedly, že se Srbsko snažilo barikády na hranicích s Kosovem likvidovat, a bylo ochotno dělat v této věci ústupky. Zmíněn byl také fakt, že se na zmíněné srbsko-kosovské hranici nejednou dostali do problémů vojáci Bundeswehru, plníci si zde své úkoly v rámci mise KFOR.³⁶⁰ To tedy může německé odmítání Srbska stavět do zcela nového světla. Možná, že hlavním důvodem německého „ne“ není faktická nepřipravenost Srbska ke vstupu, ale komplikovaná situace německých vojáků, což je v SRN jistě velmi bedlivě sledované a citlivě vnímané téma.

Na základě těchto tří případů je patrné, že SRN v současné době není dalšímu rozšiřování Unie nakloněna. „*Nemá smysl, jestliže se Evropská unie rozšiřuje o stále více členů a není přitom akceschopná,*“ uvedla v této souvislosti kancléřka.³⁶¹ Rovněž HN potvrdily, že se Německo nyní zasazuje o odložení další expanze unie. „*Jsme pro období regenerace, ve kterém by mělo mít posílení identity EU a jejích institucí přednost před dalším rozšiřováním. S jedinou výjimkou Chorvatska,*“ uvedla Merkelová.³⁶² V souvislosti se summitem Východního partnerství v Praze, konaném v květnu 2009, jenž byl zaměřen na upevnění vztahů mezi EU a šesti východoevropskými zeměmi,³⁶³ informovaly HN o německém přístupu k těmto postsovětským zemím. SRN například obhájí jisté zpomalení udělování víz pro občany těchto států a dále také odmítá, aby byla tato šestice zemí označována za „evropské státy“. Preferuje označení „země východní Evropy“. Prvně jmenovaný výraz

³⁵⁷ Rubrika *Střed Evropy*, *Hospodářské noviny*, 12. 2. 2008, s. 7.

³⁵⁸ *Brusel po Srbsku žádá uznání nezávislého Kosova*, *Právo*, 10. 9. 2011, s. 11.

³⁵⁹ *Chorvaté stihli vstoupit do EU*, *Mladá fronta DNES*, 8. 12. 2011, s. A8.

³⁶⁰ *Srbové bojují o pozvánku do EU*, *Lidové noviny*, 8. 12. 2011, s. 5.

³⁶¹ *Sarkozy a Merkelová proti Turecku v Unii*, *Právo*, 12. 5. 2009, s. 9.

³⁶² *Musíme si pomáhat, slíbí si unie*, *Hospodářské noviny*, 19. 3. 2009, s. 6.

³⁶³ Jedná se o Bělorusko, Ukrajinu, Moldávii, Gruzii, Arménii a Ázerbájdžán.

by totiž dle platných unijních smluv umožnil, že by státy (jakožto „evropské země“) již mohly podávat přihlášky do EU.³⁶⁴

9.1.2. Publicistika

Téma rozšiřování Unie nebylo ve sledovaném období publicisty právě vyhledávané. O to nápadnější tak příspěvky s přehlíženou tematikou většinou jsou, pokud je jich obsah v rozporu s tvrzeními, jež jsou prezentována v běžném zpravodajství. Tak tomu bylo v případě článku analytika Asociace pro mezinárodní otázky Václava Nekvapila v MFD, v němž autor vyjádřil názor, že Francie byla v otázce rozšíření společenství do východní Evropy mnohem váhavější než SRN. Ta byla Nekvapilem naopak označena za „*přirozeného tahouna rozšíření*.“³⁶⁵

³⁶⁴ *Postsovětské státy hledají v Praze cestu bez Ruska*, Hospodářské noviny, 7. 5. 2009, s. 6.

³⁶⁵ Václav Nekvapil: *Sarkozyho rendez-vous se střední Evropou*, Mladá fronta DNES, 17. 6. 2008, s. A8.

9.2. Vytváření politických a ekonomických bloků uvnitř stávající unie

9.2.1. Novinové zpravodajství

Ačkoliv se může na první pohled zdát, že EU působí jako pevná politická jednotka, objevily se ve sledovaném období jisté snahy o vytváření dalších regionálních podmnožin. Již v lednu 2008 informovalo Právo o postupu německé kancléřky proti plánu Nikolase Sarkozyho vytvořit tzv. Středomořskou unii, což by mohlo svědčit o snaze SRN prosazovat pouze celoevropskou integraci. „*Spolupráce v rámci Středomoří musí být celoevropským úkolem. Nelze připustit, aby se jeden stát staral o Ukrajinu a jiný o Středomoří,*“ cituje deník slova Merkelové.³⁶⁶ Již v předešlém roce v této souvislosti kancléřka uvedla, že „*kdyby se Francie obrátila na jih, zatímco Unie je zaměřena na východ, bylo by to nebezpečné. Musí být prohloubena spolupráce se Středomořím, ale zapojeny musí být všechny státy EU.*“³⁶⁷

Právo dále citovalo Martina Koopmanna z Německé rady pro zahraniční vztahy, jenž se nechal slyšet, že „*může vzniknout vážná francouzsko-německá krize.*“³⁶⁸ LN, které ve srovnání s Právem přišly s problematikou Středomořské unie až s více jak měsíčním zpožděním (stejně jako MFD³⁶⁹ a HN), poukázaly na varování některých diplomatů, že tento projekt může konkurovat současné sedmadvacíctce.³⁷⁰ Často se naznačovalo, že toto jihoevropské uskupení by bylo jakýmsi pomníkem N. Sarkozyho, a HN k tomu dodaly, že se Němci obávali pravděpodobného scénáře, kdy by francouzský prezident za jejich peníze získával politické body.³⁷¹

Spory kolem Středomořské unie se vyjasnily až poté, co se Francouzi podvolili německému návrhu (o čemž vedle Práva informovaly i LN³⁷²), aby středomořský projekt zastřešoval státy celé Unie a nebyl tak žádnou konkurencí pro EU. Německý tisk však tehdy dle Práva krotil předčasný optimismus. Řada nesrovnalostí totiž zůstala nedořešena a Merkelová se Sarkozym spíše chtěli uklidnit veřejnost.³⁷³ Poselství německé kancléřky, že „*nesmí existovat Evropa soukromých akcí,*“ však tehdy zaznělo zcela zřetelně.³⁷⁴

³⁶⁶ Merkelová odmítla středomořskou unii, Právo, 31. 1. 2008, s. 13.

³⁶⁷ Mezi Paříží a Berlínem je zachmuženo, Právo, 4. 3. 2008, s. 11.

³⁶⁸ Tamtéž.

³⁶⁹ Jak Sarkozy bojuje za Středomoří, Mladá fronta DNES, 15. 3. 2008, s. A6.

³⁷⁰ Sarko hájí Unii pro Středomoří, Lidové noviny, 14. 3. 2008, s. 8.

³⁷¹ Češi v Bruselu brzdili zelené nadšení, Hospodářské noviny, 14. 3. 2008, s. 5.

³⁷² Sarko hájí Unii pro Středomoří, Lidové noviny, 14. 3. 2008, s. 8.

³⁷³ Merkelová a Sarkozy předvedli jisté smíření kolem sporů v EU, Právo, 7. 3. 2008, s. 10.

³⁷⁴ Projekt středomořské unie: EU, ale i Izrael a Palestinci, Lidové noviny, 14. 7. 2008, s. 1.

Zatímco diskutabilní konstrukce Unie pro Středomoří byla spíše krátkodobější kapitolou, poutala pozornost po mnohem delší dobu (a to i do dnešních dnů) otázka případné preference zemí se společnou měnou v Unii. Ještě na summitu v Pekingu ujistila německá kancléřka českého vicepremiéra Alexandra Vondru, že eurozóna nijak neohrozí předsednictví České republiky v EU. Jednání dvojice Merkelová-Vondra bylo tehdy reakcí na Sarkozyho plán mocenské expanze zemí s eurem v rámci Unie. Právo přímo napsalo, že se jednalo o „*signál německého nezájmu podporovat francouzskou iniciativu.*“³⁷⁵ HN psaly o ujištění něm. kancléřky, že skupina zemí eurozóny má pouze neformální charakter a nelze jí spojit s reálným politickým vedením.³⁷⁶ Dle informací LN plánoval Nicolas Sarkozy „ekonomickou vládu“ leaderů eurozóny, a to nejen do konce roku 2008, ale i pro celý rok následující. Tím by se odsunulo na vedlejší kolej české předsednictví v první polovině roku 2009. Německo se tedy jasně postavilo na naši stranu. „*Nevidíme pro to (pro ekonomickou vládu) důvod,*“ nechal se slyšet ministr průmyslu SRN Michael Glos.³⁷⁷ MFD doplnila, že Němci odmítli pořádat speciální summitu pouze pro státy s eurem.³⁷⁸

Koncem roku 2011 již byla situace jiná. Německo a Francie dle Práva plánovali budoucí možné rozdělení společenství na pevněji spojené jádro se společnou měnou a skupinu „druhého sledu.“ Nevylučovalo se ani případné zmenšení eurozóny (zejména pod vlivem řecké krize).³⁷⁹ Podobně situaci viděl i Respektovaný britský finanční komentátor David Marsh, jenž otevřeně mluvil o nemožnosti zachovat současnou architekturu eurozóny. Mělo by dojít k ustavení nové štíhlejší skupiny zemí s jednotnou měnou. Ta by čítala zhruba deset členů, přičemž by měla být dle jeho slov vedena Německem. O postřehu tohoto odborníka psaly LN.³⁸⁰ Dle HN však převládaly hlasy, zvěstující udržení současné podoby měnové unie, což se ale stane jen za cenu finančních transferů, na nichž bude mít rozhodující podíl SRN.³⁸¹ Ta změnila svůj postoj k eurozóně jako takové a koncem roku 2011 posvětila Francií nabízený model pravidelných měsíčních rokování předáků sedmnácti zemí měnové unie.³⁸² To by znamenalo jistou separaci zemí s eurem od zbytku EU a bylo by i vodou na mlýn těm

³⁷⁵ *Merkelová: Eurozóna roli Prahy neohrozí*, Právo, 25. 10. 2008, s. 10.

³⁷⁶ *Unie s Asii chtějí vyřešit krizi společně*, Hospodářské noviny, 27. 10. 2008, s. 6.

³⁷⁷ *Brusel popřel plán na Čechy*, Lidové noviny, 24. 10. 2008, s. 8.

³⁷⁸ *Merkelová se cítí tak trochu odstrčená Sarkozyem*, Mladá fronta DNES, 23. 4. 2008, s. A7.

³⁷⁹ *Německo a Francie prý už diskutují o změně eurozóny*, Právo, 11. 11. 2011, s. 16.

³⁸⁰ *O euru mluvíte, ale nepřemýšlejte*, Lidové noviny, 14. 10. 2011, s. 16.

³⁸¹ *Eurozóna dluhovou krizí přežije. Ale zásadně se změní*, Hospodářské noviny, 12. 10. 2011, s. 20.

³⁸² *Sarkozy a Merkelová nabízejí Unii novou smlouvu o euru*, Mladá fronta DNES, 8. 12. 2011, s. B4.

komentátorům, kteří narážejí na snahy rozdělit evropské země na privilegované a země druhé kategorie.

Je zcela pochopitelné, že dluhová krize vystavila dosavadní architekturu evropského společenství nelichotivý účet. Při hledání východisek z italských hospodářských problémů (tedy v době, kdy se do vážných potíží dostala jedna z největších evropských ekonomik) se začaly objevovat zákulisní spekulace o tom, že Německo a Francie vážně zvažují scénář „dvourychlostní Evropy“. Dle informací ze španělského tisku došli němečtí a francouzští vyjednaváči dokonce tak daleko, že již během svých jednání skloňovali vytvoření „tvrdého jádra“ EU se společnými daněmi a jedním ministerstvem financí. A Němci přitom velmi usilovali o dosažení strukturálních změn společenství, což by znamenalo nutný zásah do základních smluv EU.³⁸³ Tatam byla slova A. Merkelové z roku 2008: „*Lisabonskou smlouvu potřebujeme, smlouva z Nice není dostatečná. Ale Evropa dvou rychlostí nepřichází v úvahu.*“³⁸⁴

Začíná tak být čím dál tím více pravděpodobné, že Unii čeká zásadní změna v podobě přikročení k další fázi integrace. Ta se však zřejmě nebude týkat všech zemí EU stejně. Na konci roku 2011 vyzvala A. Merkelová k zahájení příprav fiskální unie, jelikož jí vnímá jako nejlepší možný lék na současnou krizi v eurozóně. Tato fiskální unie by zahrnovala všechny země evropského společenství bez výjimky.³⁸⁵ Rok nato se kancléřka rovněž výrazněji přihlásila k vizi politické unie a dále otevřeně mluvila o dvourychlostní Evropě, čímž nastínila, že ono těsnější politické semknutí se bude zřejmě týkat jen užšího okruhu členských zemí EU.³⁸⁶

Francie a Německo pak také hledaly způsob, jak do budoucna již dále nedoplácet na hospodářsky méně výkonné a zadlužené země společenství. LN informovaly o zajímavém návrhu z francouzsko-německé dílny, podle něhož by byly zavedeny dvě paralelní měny. V první měnové skupině by byly ekonomicky zdatné státy, ve druhé skupině by se situovali „odpadlíci“.³⁸⁷ Při projednávání podoby paktu rozpočtového dozoru, jenž do značné míry směřuje k politické unii, podhalila Merkelová své představy o budoucí podobě Evropy: „*Mojí vizí je politická unie, protože Evropa si potřebuje najít svou vlastní cestu. Potřebujeme ve všech oblastech politiky užší integraci. Během dlouhého procesu budeme přenášet víc a víc pravomocí*

³⁸³ *Zdravé jádro eurozóny se chce vydělit*, Hospodářské noviny, 11. 11. 2011, s. 6.

³⁸⁴ *Je možná dvourychlostní Evropa?*, Mladá fronta DNES, 20. 6. 2008, s. A6.

³⁸⁵ *Kancléřka Merkelová: V EU chystáme rozpočtovou unii*, Právo, 3. 12. 2011, s. 14.

³⁸⁶ *Merkelová připustila dvourychlostní Evropu*, Právo, 8. 6. 2012, s. 8.

³⁸⁷ *Německo a Francie chystají superego*, Lidové noviny, 21. 6. 2010, s. 18.

na Evropskou komisi, která bude fungovat jako evropská vláda,“ prozradila dle LN kancléřka britskému Guardianu poté, co Německo deklarovalo svou ochotu vzdát se části své národní suverenity.³⁸⁸

HN však v souvislosti se zvažovaným zrychlením integračního procesu připomněly, že změny půjdou ruku v ruce se zpřísněním fiskálních pravidel. Zmínily lipský sjezd CDU, na kterém A. Merkelová vyzvala k budování „nové Evropy“, v níž bude vytvořena stabilní hospodářská a měnová unie a zahájena cestě k unii politické. Pro to bude nutná vynutitelnost rozpočtové kázně, a tu lze podle ní zajistit jen změnou tzv. Maastrichtské smlouvy.³⁸⁹

Další specifickou entitou uvnitř Unie je tzv. Schengenský prostor, tj. území bez hraničních kontrol.³⁹⁰ Francie s Německem společně zablokovaly vstup Rumunska a Bulharska do tohoto prostoru, jelikož jim vadily korupce a organizovaný zločin v těchto zemích. Rumunský prezident Traian Basescu označil tento verdikt za diskriminační³⁹¹ (stejně o této věci informovaly i HN³⁹²).

9.2.2. Publicistika

LN vyzpovídaly hlavního ekonoma Danske Bank Larse Christensena, jenž předpokládá, že se eurozóna nebude dále rozšiřovat. Podle Dánových slov to bude zejména SRN, kdo se bude případným novým zájemcům o společnou měnu nejvíce bránit. Nové země by totiž mohly přinést nové problémy řeckého typu.³⁹³ Dle výše řečeného je patrné, že trend je dokonce opačný. Tj. pravděpodobně dojde k vyprofilování evropských zemí na privilegované a „přidružené.“ Jiří Pehe se však v Právu snažil před touto koncepcí varovat, jelikož rozdělení zemí na ty, které by vytvořily společnou politickou, fiskální a bankovní unii, a ty státy, jež by tvořily druhý sled, by již vytvořilo model, „v němž se vedlejší kolej od té hlavní povážlivě vzdaluje.“ Dle autora by toto nové rozdělení představovalo radikální geopolitickou změnu s ne zcela předvídatelnými následky zejména pro ty země, které by se ocitly právě na oné vedlejší koleji.³⁹⁴ Již v roce 2008 vyjádřil David Klimeš v HN obavu, že SRN nakonec

³⁸⁸ Eurozóna míří k politické unii. My s ní, Lidové noviny, 31. 1. 2012, s. 2.

³⁸⁹ Merkelová volá po zásadní reformě Evropské unie, Hospodářské noviny, 15. 11. 2011, s. 6.

³⁹⁰ Spadají sem i země mimo Unii (např. Norsko), naopak mimo jsou Velká Británie a Irsko.

³⁹¹ Bulhaři a Rumuni nesmí do Schengenu, Lidové noviny, 22. 12. 2010, s. 7.

³⁹² Paříž a Berlín jsou proti otevření hranic na východ, Hospodářské noviny, 22. 12. 2010, s. 7.

³⁹³ Němci zavřou cestu k euru, říká dánský "vizionář", Lidové noviny, 19. 12. 2009, s. 1.

³⁹⁴ Jiří Pehe: Končí evropská paralýza?, Právo, 9. června 2012, s. 6.

aktivnímu Sarkozymu posvěti vznik ekonomické vlády Unie, čímž bude muset Evropa přijmout dvourychlostní model.³⁹⁵

Lenka Zlámalová pak v LN stručně komentovala základní obrysy německého a francouzského nahlížení na případnou fiskální unii. Obě země se v tomto pohledu výrazně rozcházejí, z čehož pramenily i vyvěrající rozpory mezi těmito státy. Němci bazírují na tom, aby jednotlivé země eurozóny ztratily vládu nad svými vlastními rozpočty. Dohled nad státními financemi by byl svěřen Evropské komisi a případné přestupky by se trestaly na půdě Evropského soudního dvora. Naopak Francie si představuje onu rozpočtovou disciplínu právě jen na národní úrovni bez vnějšího zásahu.³⁹⁶ Komentátorka MFD Kateřina Koubová ve svém příspěvku zmínila plánování fiskální unie, ve které se bude hrát dle německých not rozpočtové disciplíny.³⁹⁷ Vedle toho si Julie Hrstková položila v HN (v článku s více než výmluvným titulkem) otázku, kdo se otěží fiskální unie skutečně chopí. V této souvislosti lapidárně nastínila své pochybnosti o ryze německém vedení, když uvedla, že řecký občan nebude příliš nadšen, když o jeho „*platu a důchodu bude rozhodovat teoreticky Brusel a fakticky Berlín.*“³⁹⁸

Fiskální unie by samozřejmě byla předvojem unie politické. Mnozí komentátoři však narážejí na fakt, že by politicky spojená Evropa beztak byla „Evropou německou.“ Redaktor LN Luboš Palata vyjádřil názor, že projekt politické unie nevychází ani tak z dílny Bruselu, jako že je spíše vytvářen Berlínem, který autor označil za „*těžiště sedmadvacítky.*“³⁹⁹ Tento novinář se projektem politické unie zabýval i v dalším článku, v němž zmínil slova A. Merkelové, která se nechala slyšet, že hodlá prosadit politickou unii i za cenu, že by se jí neúčastnily všechny unijní země.⁴⁰⁰ Merkelová se Sarkozym již upevnili svazek mezi svými zeměmi prohlášením, že francouzsko-německý tandem bude usilovat o pokračování unifikace fiskální politiky „*bez ohledu na zbytek eurozóny.*“ Toto neoficiální naznačení snahy o dosažení dvourychlostní unie interpretovala Julie Hrstková v HN jako konec „*hrátek na rovnost všech členů.*“⁴⁰¹ Analytik Raiffeisenbank Aleš Michl v MFD uvedl, že realizace vize „*Spojených států evropských*“ bude zcela záviset na Německu. Taková federace by se však mohla

³⁹⁵ David Klimeš: *Král Slunce zneužívá krizi*, Hospodářské noviny, 21. 11. 2008, s. 10.

³⁹⁶ Lenka Zlámalová: *Rozpad osy Merkozy*, Lidové noviny, 3. 12. 2011, s. 10.

³⁹⁷ Kateřina Koubová: *Blíží se chvíle, kdy Evropě opět vyznáme lásku z rozumu*, Mladá fronta DNES, 13. 12. 2011, s. A8.

³⁹⁸ Julie Hrstková: *Unie made in Germany*, Hospodářské noviny, 8. 6. 2012, s. 6.

³⁹⁹ Luboš Palata: *Berlín lepší Bruselu aneb Politická unie*, Lidové noviny, 2. 4. 2012, s. 13.

⁴⁰⁰ Luboš Palata: *S politickou unií bude mít Nečas větší potíž*, Lidové noviny, 11. 6. 2012, s. 11.

⁴⁰¹ Julie Hrstková: *Eurozóna: rovnost končí*, Hospodářské noviny, 17. 8. 2011, s. 8.

vyznačovat i tím, že by v ní o veškerých daních a hlavních výdajích de facto rozhodovali jen Brusel s Berlínem.⁴⁰² Eduardo Campanella, bývalý ekonomický poradce italského Senátu, v MFD uvedl, že integrace evropských národů bude možná jen aktivitou zdola, tj. skrze samotné občany. Jako marnou tak shledal snahu Angely Merkelové o prosazení politické unie. Podmínky pro to prý nejsou – působí tu jednak jazykové bariéry, jednak absence vnímání evropského občanství.⁴⁰³ Každopádně politické špičky s takto pokročilou koncepcí unie počítají. Jan Macháček v jednom svém článku zmínil slova Wolfganga Schäubleho, jenž uvedl, že jeho země je nakloněna budoucím debatám o zavedení fiskální unie, a připustil, že po uplynutí jedné dekády se může Evropa dočkat i unie politické.⁴⁰⁴

V době formování tzv. Unie pro Středomoří bylo Německo ostrým kritikem individuálních akcí a budování regionálních uskupení vůbec. O to větší tak muselo být překvapení čtenáře Práva, když se dočetl, že Němci usilovali o vytváření tzv. Baltské unie.⁴⁰⁵ Němci se ve skutečnosti v otázkách politické architektury EU angažovali velmi aktivně. Jan Macháček uvedl v HN slova A. Merkelové, jež zazněla během ekonomického fóra v Davosu. Kancléřka prý poprvé otevřela otázku zřízení druhé komory Evropského parlamentu, jenž by vzešel z Evropské rady. Macháček tuto vizi kvitoval.⁴⁰⁶

⁴⁰² Aleš Michl: *Chcete návod, jak dnes zachránit euro? Tady je*, Mladá fronta DNES, 26. 10. 2011, s. A15.

⁴⁰³ Eduardo Campanella: *Evropu netíží jen vady eura, ale i „babylonská“ jazyková pestrost*, Mladá fronta DNES, 7. 8. 2012, s. A9.

⁴⁰⁴ Jan Macháček: *Schauble, euro a cesta k federaci*, Hospodářské noviny, 15. 12. 2010, s. 10.

⁴⁰⁵ František Mrázek: *Sarkozy svým obřím projektem Unie pro Středomoří nic netratí*, Právo, 15. 7. 2008, s. 15.

⁴⁰⁶ Jan Macháček: *Federalismus není centralismus*, Hospodářské noviny, 7. 2. 2012, s. 8.

9.3. Shrnutí kapitoly

9.3.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik

Dověděli jsme se, že dříve platili Němci za „tahouny rozšiřování“ evropského společenství. Důvodů, proč se postoj SRN rapidně změnil i v této věci, může být více. Každopádně se Němci snaží udržovat nadstandardní vztahy s Ruskou federací, což může být onou rozhodující příčinou, proč jsou dnešní němečtí politici vůči snahám o přibrání dalších zemí do Unie krajně zdrženliví. Ukrajina – stejně jako další postsovětské republiky – tak zatím na připojení k EU pomýšlet nemůže. To samé platí i o Srbsku a Turecku, přičemž druhá jmenovaná země je nepřijatelná i pro Francii.

Turecký případ je však jen jedna z mála věcí, v níž si SRN s Francií vzájemně „nepřekážejí.“ Jisté disonance mezi oběma zeměmi vyvolal projekt Unie pro Středomoří, při jehož sledování šlo vytušit, že německo-francouzská přetahovaná o politický vliv je nadále – byť v nepatrné míře – přítomná.

Proměnou prošel i postoj SRN k otázce vzájemného vztahu mezi zeměmi s eurem a bez něj. Němci ze začátku mezi státy eurozóny a státy mimo ní nerozlišovali, avšak pod vlivem řecké krize bylo čím dál tím patrnější, že jednak je společná evropská měna obhajitelná jen pro některé státy, a jednak že eurozóna musí v dohledné době spustit fiskální unii a v budoucnosti usilovat o unii politickou. Německo tedy souhlasilo se zavedením pravidelných schůzek předáků eurozóny, vytvořením „tvrdého jádra EU“, ba dokonce i s dříve uvažovaným schématem dvou měn pro dva separované tábory Unie.

9.3.2. Jak psala o tématu periodika

V otázkách Středomořské unie, postavení eurozóny či politických vizí Evropy (fiskální a politická unie) se deníky více méně dobře doplňovaly a k vyložení duplicitním zprávám nedocházelo. O problematice budoucího vztahu mezi Unii a Ukrajinou informovalo jen Právo, které také jako první zareagovalo na rodící se projekt Unie pro Středomoří. HN zase jako jediné informovaly o summitu Východního partnerství v Praze.

Publicistika se v této kapitole nevyznačovala něčím zvláštním a sledovaná periodika glosovala téma „architektury EU“ srovnatelně. Připomeňme tedy alespoň, že komentátoři se shodně obávali modelu dvourychlostní Evropy.

10. Německo v mezinárodních vztazích

Na základě výše uvedeného je patrné, že Německo je nepostradatelnou součástí v ekonomicko-politickém soukolí EU. Hospodářská síla předurčovala Německo k vůdčí roli v Evropě již v dobách bipolárního rozdělení světa, kdy byl potenciál Západního Německa poněkud latentní a politickým lídrem kontinentu byla Francie. Právě kondice francouzsko-německých vztahů byla pro chod evropského společenství naprosto klíčová. Od roku 1963, kdy tehdejší vůdci těchto zemí Konrád Adenauer a Charles de Gaulle podepsali ve francouzské metropoli nad Seinou tzv. Elysejskou dohodu o spolupráci a usmíření, prodělal vztah mezi Francií a Německem nemalý vývoj, v němž se střídala optimistická období s těmi méně příznivými.

Možná, že jednu takovou negativnější etapu Evropa prožila při kooperaci mezi Angelou Merkelovou a Nicolasem Sarkozym, a je otázkou, zda německá kancléřka nalezne společnou řeč s novým prezidentem Francoisem Hollandem. Média v poslední době spíše spekulují o novém tandemu „Berlín – Londýn.“ Neklamným znamením, že se mezi SRN a Velkou Británií skutečně vytváří pevnější vazba, je ozývající se německá opozice, která trefně poukazuje na fakt, že spojenectví se zemí, která bude možná za několik let stát mimo EU, je více než krátkozraké. A aby toho pro analytiky mezinárodních vztahů nebylo málo, udržuje Německo kontakty s nově probuzenou ex-velmocí – s Ruskou federací.

Sledovat kroky Německa na mezinárodním poli je tedy více než důležité. Zajímá-li nás budoucí osud EU, nesmíme svou pozornost upnout pouze na vlivné země, ale i na menší členy společenství, kteří jsou jeho solí. V první části této kapitoly tedy budou přiblíženy vztahy Německa k důležitým hráčům politické scény Evropy. Druhá část se pak věnuje relacím mezi Berlínem a menšími státy, vůči nimž může Německo spíše uplatnit svůj vliv. Závěrečná část práce pak nabídne obecné komentáře publicistů, politologů a ekonomů o diskutované německé supremaci.

10.1. Pozice SRN vůči významným evropským zemím

10.1.1. Novinové zpravodajství

Jak již bylo několikrát naznačeno, je pro chod evropského společenství klíčová shoda mezi Francií a Německem. Hospodářská krize byla pochopitelně průběžným kamenem vztahu těchto zemí. Již v roce 2008 HN přímo psaly, že na vztahu mezi A. Merkelovou a N. Sarkozym, tj. zástupci těchto států, závisí to, „*zda se dění v EU hýbe dopředu nebo vrávoravě přešlapuje na místě.*“⁴⁰⁷ Ve sledovaném období spíše převládala druhá varianta, což napovídá, že aktuální vztahy mezi těmito důležitými hráči na kontinentu rozhodně nejsou dokonalé. Dle deníku *Le Monde* měl Sarkozy s německou kancléřkou neharmonické vztahy proto, že se mu snažila podkopávat některé jeho projekty (viz Středomořská unie). A tak se prý Francie na oplátku zaměřila na tříbení vztahů se střední Evropou, zónou nesporného německého vlivu. Před startem francouzského předsednictví v Unii (2. pol. roku 2008) projevíli představitelé Francie a SRN snahu o obroušení hran ve vzájemných vztazích. Spolková vláda např. podporovala francouzský záměr, aby se v následujících šesti měsících vyjednala strategie obranné a bezpečnostní politiky.⁴⁰⁸

Sarkozy německou stranu iritoval i z toho důvodu, že byl ve svém postupu příliš individualistický, ať se to již týkalo zahraniční politiky vůči zemím mimo Evropu nebo jednání o finální podobě nové unijní smlouvy. MFD informovala o nedůvěře, se kterou SRN ještě v roce 2008 pohlížela na snahu N. Sarkozyho vytvořit tzv. „eurovládu.“ Deník vedle toho uvedl, že „*agilní Sarkozy trochu začíná Němcům lézt na nervy.*“⁴⁰⁹ Právo zmínilo i iniciativu šéfa Elysejského paláce na vytvoření Středomořské unie – i zde se totiž jednalo o jednostranný krok, postrádající konzultativní background. Dle listu *Neue Zürcher Zeitung* se SRN obávala posílení vlivu Paříže v EU.⁴¹⁰ Dle informací deníku *The Guardian* měl francouzský prezident s Merkelovou natolik špatné vztahy, že údajně hodlal při své návštěvě Londýna zpečetit novou osu „Londýn - Paříž“, jež by byla rozhodující veličinou v otázkách bezpečnosti a zahraniční politiky EU.⁴¹¹ Navenek působili francouzští a němečtí předáci dojmem, že mezi nimi funguje vzorná kooperace. Merkelová a Sarkozy třeba deklarovali, že budou shodně prosazovat společného

⁴⁰⁷ *Češi v Bruselu brzdili zelené nadšení*, Hospodářské noviny, 14. 3. 2008, s. 5.

⁴⁰⁸ *Merkelová a Sarkozy hledají společnou řeč*, Hospodářské noviny, 10. 6. 2008, s. 7.

⁴⁰⁹ *Francie zkouší obejít Česko*, Mladá fronta DNES, 24. 10. 2008, s. A7.

⁴¹⁰ *Mezi Paříží a Berlínem je zachmuřeno*, Právo, 4. 3. 2008, s. 11.

⁴¹¹ *Sarkozy chce podle tisku zpečetit novou osu Francie-Británie*, Právo, 21. 3. 2008, s. 8.

kandidáta na post „prezidenta EU.“⁴¹² To se může ve světle ostatních témat jevit zcela podružné. Deník Právo se však také vrátil k diskusnímu pořadu České televize, kde se nechal ministr zahraničí Karel Schwarzenberg slyšet, že v Unii rozhodují de facto jen Německo s Francií. Tím pádem volal po demokratičtějším rozhodovacím systému.⁴¹³

To, co Francii a Německo nejvíce spojovalo, byla jejich snaha prosadit významné změny v unijních smlouvách, a to navzdory britskému nesouhlasu.⁴¹⁴ Němci si vůbec vůči ostrovnímu království počínali nezvykle asertivně. Např. tehdejší spolkový ministr financí Peer Steinbrück se postaral o vzrušení, když ostře zkritizoval britská opatření na hašení dopadů krize. Na mušku si vzal v prvé řadě neuvážené zadlužení země, se kterým se prý budou muset potýkat příští generace v budoucnu⁴¹⁵ (vedle MFD o tomto ataku informovaly LN⁴¹⁶). Na druhou stranu měla A. Merkelová evidentní snahu zachovat s Británií dobré vztahy, a proto dala zapomenout na názorovou disbalanci, která zavládla při vymýšlení pravidel eurozóny. Británii označila za spolehlivého partnera.⁴¹⁷ Partnerství s Francií se totiž Němcům začalo jevit jako vratké. MFD psala o údajných slovech francouzského prezidenta o tom, že „francouzsko-německý motor je již zastaralým modelem.“ Deník pak trefně doplnil, že „se německá vláda dle zákulisních zdrojů cítí tak trochu mimo světla reflektorů.“⁴¹⁸ Sarkozy dokonce čeřil vody sebevědomími prohlášeními, jako např., že „je německá kancléřka Merkelová ve vleku Francie,“ což se pravděpodobně nezakládalo na pravdě.⁴¹⁹

Není divu, že během francouzských prezidentských voleb se zraky Německa obrátily do Itálie. Novým spojencem Angely Merkelové se stal italský premiér Mario Monti, jenž zahájil ofenzívu proti vysokému veřejnému dluhu své země.⁴²⁰ Poté, co ony volby hlavy země galského kohouta opanoval socialista Hollande, jehož politické vize se výrazně rozcházel s koncepcemi německého vládního kabinetu, se na lepší časy ve francouzsko-německých vztazích neblýskalo. Hollande dával jasně najevo, že je připraven hrát i podle jiných než jen německých not: „Jen Německo o Evropě nerozhoduje. My nejsme jen tak nějaká země, my můžeme změnit situaci,“ uvedl dle

⁴¹² Summit EU: Blair se mění v překážku, Právo, 19. 11. 2009, s. 12.

⁴¹³ Schwarzenberg: Bud' půjčíme Unii 89 miliard, nebo přijde izolace, Právo, 12. 12. 2011, s. 1.

⁴¹⁴ Unie se na summitu rozhodne o změnách svých smluv, Právo, 8. 12. 2011, s. 12.

⁴¹⁵ Německo se pustilo do Británie, Mladá fronta DNES, 12. 12. 2008, s. B5.

⁴¹⁶ Německo kritizuje britský záchranný plán, Lidové noviny, 12. 12. 2008, s. 13.

⁴¹⁷ Merkelová zahlazuje roztržku s Brity, Právo, 15. 12. 2011, s. 13.

⁴¹⁸ Merkelová se cítí tak trochu odstrčená Sarkozym, Mladá fronta DNES, 23. 4. 2008, s. A7.

⁴¹⁹ Francie: Češi vymazali EU z mapy, Mladá fronta DNES, 6. 5. 2009, s. A9.

⁴²⁰ Nový spojenec Berlína se jmenuje Řím, Mladá fronta DNES, 5. 5. 2012, s. B9.

MFD novopečený prezident⁴²¹ (o tomtéž referovaly i LN⁴²²). Ačkoliv se mezi novým francouzským prezidentem a německou kancléřkou očekávaly disonance, našli oba státníci překvapivě společnou řeč, jelikož bez spolupráce mezi jejich zeměmi se Evropa nikam nepohne. Spolkový ministr financí již deklaroval, že obě země budou intenzivně spolupracovat při hledání receptů na oživení evropské ekonomiky.⁴²³

Často omílaný je i vztah mezi SRN a Ruskem, který způsobuje jistou rozpolcenost Německa ve své zahraniční politice. To dobře dokládala slova Alexandra Rohra z Německé rady pro zahraniční politiku, která ve svém článku nabídly HN: „*Německo se pokouší sedět na dvou židlích. Pokud bude distributorem ruského zemního plynu, posílí svou pozici v Evropě. Zároveň však chce zůstat motorem evropské integrace, a proto bude chtít tlumočit zájmy východoevropských reformujících se zemí.*“⁴²⁴ Proslulý portál WikiLeaks zveřejnil depeši, podle níž se měl polský ministr zahraničních věcí Radosław Sikorski vyjádřit o Německu jako o „trojském koni“ Ruska v Evropě. Údajně tak reagoval na německé odmítavé stanovisko k otázce případného začlenění Ukrajiny a Gruzie do přípravného programu na pozdější vstup obou zemí do Severoatlantické aliance. Německé koncerny měly mít na oplátku možnost přístupu na ruský trh. Informovaly o tom HN⁴²⁵ a Právo.⁴²⁶ Německo-ruská spolupráce byla dobře patrná i v jednom z klíčových témat na poli evropské energetiky. Plynovod Nord Stream vede z Ruska pod Baltem až do Německa a spolková kancléřka vyzvala i ostatní země EU, aby tento projekt podpořily. Právo ale dodalo, že tento projekt kritizoval tehdejší premiér Mirek Topolánek (v době českého předsednictví v Unii), jenž v něm spatřoval konkurenci projektu Nabucco, jenž se táhne od Kaspického moře přes Turecko. Nord Streamem prý navíc Němci výrazně dráždí Polsko.⁴²⁷ Není tedy divu, že výstavba plynovodu Nabucco, jenž má snížit energetickou závislost Evropy na Rusku, dlouho narážela na německý odpor.⁴²⁸

⁴²¹ *At' si Hollande a Sarkozy plánují, o Francii rozhodnou investoři*, Mladá fronta DNES, 5. 5. 2012, s. B9.

⁴²² *Volební přestřelka Paříž – Berlín*, Lidové noviny, 28. 4. 2012, s. 8.

⁴²³ *Merkelová míří k nové EU opět za ruku s Francií*, Mladá fronta DNES, 28. 8. 2012, s. B1.

⁴²⁴ *Medvěděv podkryje v Německu karty*, Hospodářské noviny, 5. 6. 2008, s. 8.

⁴²⁵ *Šéf diplomacie: Berlín je trojský kůň Ruska*, Hospodářské noviny, 19. 9. 2011, s. 7.

⁴²⁶ *Depeše: Sikorski označil před třemi roky Berlín za trojského koně Ruska*, Právo, 19. 9. 2011, s. 9.

⁴²⁷ *Merkelová vyzvala členy EU k podpoře plynovodu Nord Stream*, Právo, 30. 1. 2009, s. 19.

⁴²⁸ *EU dá miliardy na plynovody*, Lidové noviny, 20. 3. 2009, s. 11.

10.1.2. Publicistika

Problematika vztahů Německa k jeho důležitým politickým partnerům se objevila i v publicistice. V první řadě se hodnotila francouzsko-německá „spolupráce.“ Novinář David Klimeš v LN humornou formou glosoval vztah mezi Merkelovou a Sarkozym a na několika příkladech doložil, že něm. kancléřka hrála během roku 2008 překvapivě druhé housle. Dle Klimeše nebyly vztahy mezi představiteli těchto zemí v poválečné éře tak slabé, jak právě nyní. Např. boj o Středomořskou unii se údajně nesl za velmi dusné atmosféry. Dále autor uvedl, že Sarkozy jednal více v zájmu celé Evropy, zatímco Merkelová sledovala primárně německé zájmy, a připomněl i jistou ostrakizaci SRN z klíčových ekonomických jednání.⁴²⁹ Politolog Petr Robejšek ve svém příspěvku v MFD komentoval i novodobou mocenskou politiku uvnitř EU. Francie by ráda viděla Evropu, kde zcela nezávislé členské země dokážou prosadit svou pozici jak vůči centru v Bruselu, tak vůči Berlínu (dle autora: především vůči němu). Německo naproti tomu usiluje o sjednocené společenství, které by pak Spolková republika mohla snadněji ovlivňovat. Robejšek dodal, že SRN je s to (spolu s Ruskem) „v Evropě dominovat.“⁴³⁰

Historik František Mrázek se v deníku Právo vrátil k tématu Středomořské unie, které také bylo předmětem sporu mezi Francií a Německem. Doplnil zajímavé vyjádření mluvčího německé kancléřky na adresu francouzského vedení: „*Nemůžeme nechat tato akta pouze ve vašich rukách, je to strategická záležitost. Pokud neustoupíte, budeme blokovat všechny další činnosti spojené s vaším předsednictvím EU.*“⁴³¹ To je již rétorika dosti ostrá a Mrázkův článek tak poodhaluje, jak hluboký byl nesoulad mezi oběma tahouny EU. Komentátor HN Jan Macháček také připomněl, že Francie podporovala posílení institucionální reprezentace eurozóny, kdežto Německo se tomuto kroku bránilo, jelikož v něm spatřovalo posílení francouzského vlivu.⁴³²

Ekonom Pavel Kohout pak zmínil asertivitu něm. ministra financí Schäubleho vůči britskému premiérovi Davidu Cameronovi. Němec Britovi sebevědomě naznačil, že i ostrovní království bude muset v dohledné době zavést společnou evropskou měnu. Němci se proti Spolkovému království nevytasili jen s eurem, ale i s plánovaným institutem zdanění finančních transakcí, který je podle Kohouta „*snahou eliminovat*

⁴²⁹ David Klimeš: *Četník z Elysejského paláce*, Lidové noviny, 19. 12. 2008, s. 9.

⁴³⁰ Petr Robejšek: *Češi to Evropě moc neosladí*, Mladá fronta DNES, 6. 12. 2008, s. A11.

⁴³¹ František Mrázek: *Sarkozy svým obřím projektem Unie pro Středomoří nic netratí*, Právo, 15. 7. 2008, s. 15.

⁴³² Jan Macháček: *Ekonomická vláda, euro a my*, Hospodářské noviny, 18. 8. 2011, s. 8.

Londýn jakožto finanční centrum.“ Kohout tento plán označil za „*akt agrese*.“⁴³³ Německo si oba své důležité evropské partnery natolik rozkmotřilo, že logicky docházelo k navazování těsnějších kontaktů mezi Londýnem a Paříží. Adam Černý v HN napsal, že A. Merkelová poztrácela na evropském kolbišti politické body, a že se tak de facto začal tvořit nový tandem Sarkozy - Brown.⁴³⁴

Poté, co musel Sarkozy přepustit Elysejský palác Francoisovi Hollandovi, objevily se spekulace nad budoucí podobou francouzsko-německých vztahů. Za pokračování tandemu těchto dvou národů se po Hollandově zvolení přimlouval Michal Mocek, jenž připustil, že kancléřka bude muset spíše hrát podle Hollandových not. Důvodem je ale v první řadě tlak, jenž je na Merkelovou vyvinut v samotném Německu, kde občané vyhlížejí prorůstové kroky, jejichž spuštění Hollande deklaroval.⁴³⁵

Historik Petr Placák ve svém příspěvku v LN připomněl nadstandardní vztahy, které SRN pěstuje s Ruskem. Konkrétně uvedl zmíněný projekt North Stream a zdůraznil, že dojednání tohoto projektu zcela obešlo „Brusel.“ Zavzpomínal rovněž na shovívavý postoj Berlína k Moskvě během války v Gruzii.⁴³⁶ Dle Placáka jsou nadstandardní německo-ruské vztahy nebezpečné pro střední Evropu. V této souvislosti historik zdůraznil, jak klíčovou roli pro vybalancování těchto relací hraje zabudování Německa do EU.⁴³⁷ Rovněž redaktor téhož listu Daniel Kaiser ve svém příspěvku „*Lisabon je Moskva*“ připomněl fakt, že SRN funguje jako největší spojenec Ruské federace na Západě, a že obě země jsou hospodářsky velmi úzce propojeny. V této souvislosti Kaiser zmínil knihu Edwarda Lucase „*Nová studená válka*“, v níž se tvrdí, že němečtí vládní zástupci v Evropské bance pro obnovu a rozvoj podporují ty firmy, které jsou úzce spojeny s Ruskem. Zajímavostí také je, že zmíněná Lisabonská smlouva posiluje v orgánech EU pozici SRN, tedy „*hlavního advokáta Moskvy*.“⁴³⁸ Novinář MFD Pavel Páral v souvislosti s plynovou krizí psal o skutečnosti, že Německo ochotně buduje své historické vazby s Moskvou, přičemž se neohlíží na postoj většiny ostatních zemí EU.⁴³⁹ Stále se tak objevují pochybnosti o pravých úmyslech spolkové vlády, tak jak o tom ve své pravidelné rubrice v HN psal Martin Ehl. Jeho příspěvek pojednává o

⁴³³ Pavel Kohout: *Euro, zbraň Němců v míru*, Mladá fronta DNES, 8. 12. 2011, s. A11.

⁴³⁴ Adam Černý: *Kam se poděla Angela a kdo je Henry Waxman*, Hospodářské noviny, 8. 12. 2008, s. 10.

⁴³⁵ Michal Mocek: *Dvojka, jež musí rychle sladit krok*, Právo, 10. 5. 2012, s. 6.

⁴³⁶ Jednalo se o střetnutí v Jižní Osetii a Abcházii, jež proběhlo v srpnu roku 2008. Obě zmíněné autonomní republiky usilovaly o secesi od Gruzie a získaly podporu od Ruska.

⁴³⁷ Petr Placák: *Prázdný a falešný*, Lidové noviny, 5. 12. 2008, s. 8.

⁴³⁸ Daniel Kaiser: *Lisabon je Moskva*, Lidové noviny, 21. 1. 2009, s. 10.

⁴³⁹ Pavel Páral: *Gordický uzel na plynovodu*, Mladá fronta DNES, 5. 1. 2009, s. A8.

strachu Poláků (tj. národa se špatnými zkušenostmi se svým západním sousedem), že „*Německo je trojským koněm sílícího Ruska.*“ Úzká ekonomická spolupráce mezi SRN a Ruskem je trnem oku celé polské veřejnosti. Ehl poukázal i na problematiku plynovodu Nord Stream, který se vyhne polskému území. Poláci tak logicky volají (zatím marně) po společné energetické politice EU.⁴⁴⁰

⁴⁴⁰ Martin Ehl: rubrika *Střed Evropy*, Hospodářské noviny, 15. 4. 2008, s. 6.

10.2. Postoj Němců k menším evropským zemím

10.2.1. Novinové zpravodajství

Němečtí politici či vyjednávači ve sledovaném období promlouvali i do záležitostí menších členů EU, popř. států mimo společenství. Šéf české diplomacie K. Schwarzenberg pokáral SRN, že se příliš neohlíží na menší státy při přijímání návrhů řešení dluhové krize. Ministr narážel i na přílišnou frekventovanost německo-francouzských rokovaní, která přebíjejí možnou debatu s menšími krajinami.⁴⁴¹ A skutečně – v únoru 2011 prezentovali představitelé Německa a Francie svůj plán na ozdravení evropské ekonomiky, aniž by jej předem konzultovali s malými zeměmi.⁴⁴² Právo také citovalo šefa české diplomacie, když narážel na německou angažovanost při záchraně eura: „Člověk by neměl dávat sám sebe ostatním za příklad. Bohatý strýček, který vám pomohl a pak to dává okázale najevo, jde člověku dost na nervy.“⁴⁴³

Sama Česká republika pocítila německý vliv v souvislosti se svým předsednictvím v Unii. Europoslanci bavorské strany CSU (Křesťanskosociální unie) výrazně zapochybovali o schopnosti ČR předsedat EU. Skloňovány byly tehdejší vnitropolitické spory ČR a poslanec Ingo Friedrich dokonce zvažoval možnou výměnu ČR za Švédsko, jež se pomyslné taktovky mělo ujmout v druhé polovině roku 2009. V úvahu by tedy prý připadalo prohození předsednických pololetí. Jeho spolustraníček Markus Ferber též zmínil nespornou českou euroskepsi, jež by mohla přispět k případnému brzdění akceschopnosti EU. Dle Friedricha by to pak bylo v době finanční krize o to bolestivější. O této iniciativě něm. poslanců zpravovaly LN,⁴⁴⁴ Právo⁴⁴⁵ i MFD, která k tomu dodala, že postoje obou zmíněných politiků nijak nereprezentují názor strany, a spíše by se mohlo jednat o individuální snahu zviditelnit se před volbami do Evropského parlamentu.⁴⁴⁶ Na druhou stranu je třeba přiznat, že se Merkelová postavila za českou stranu, a její předsednictví uhájila před aktivním Sarkozym, jenž možná zamýšlel české předsednictví svými akcemi zastínit.⁴⁴⁷

Nicméně to nebyl jediný případ, kdy museli čeští představitelé čelit vnějším tlakům. V souvislosti s ratifikací Lisabonské smlouvy se v deníku Právo objevil článek

⁴⁴¹ Schwarzenberg: *Evropská unie přežije i bez eura*, Lidové noviny, 9. 1. 2012, s. 6.

⁴⁴² *Recept pro EU: německá dieta*, Mladá fronta DNES, 5. 2. 2011, s. A9.

⁴⁴³ Schwarzenberg vytkl Berlínu přezřavost, Právo, 9. 1. 2012, s. 11.

⁴⁴⁴ *Poslanci CSU navrhli vyměnit Čechy za Švédy*, Lidové noviny, 30. 10. 2008, s. 9.

⁴⁴⁵ *Rakouský tisk: Pochyby o českém předsednictví Unii sílí*, Právo, 30. 10. 2008, s. 10.

⁴⁴⁶ *Dokážou vůbec Češi vládnout EU? pochybují němečtí europoslanci*, Mladá fronta DNES, 30. 10. 2008, s. A1 a A9.

⁴⁴⁷ *Merkelová brzdí Sarkozyho, Češi zůstávají v 1. lize*, Mladá fronta DNES, 25. 10. 2008, s. A7.

„Francie a SRN varovaly Prahu kvůli Lisabonu.“⁴⁴⁸ Sám titulěk článku informuje o jistém druhu nátlaku, jenž údajně na ČR vyvinuly velké země EU. Nicméně se v článku píše pouze o silném tlaku ze strany Sarkozyho Francie, Německo v této souvislosti figuruje pouze v nadpisu.⁴⁴⁹ Tedy to, že SRN vstupovala do cizích záležitostí, se očividně stalo jakýmsi stereotypem.

A. Merkelová také kritizovala Slovensko, za jeho neochotu podílet se na záchraně řecké ekonomiky.⁴⁵⁰ Kancléřce bylo skutečně velmi líto, že se Slovensko zdráhalo této zemi finančně pomoci. Záhy však kancléřka tlumila silná slova Olliho Rehna (finského eurokomisaře pro hospodářskou a měnovou politiku EU) na adresu slovenské premiérky Ivety Radičové⁴⁵¹ (což vedle MFD přiznalo i Právo⁴⁵²). Ta si však od spolkového ministra financí Schäubleho musela vyslechnout, že její země není dostatečně solidární, a musí ctít pravidlo „jeden za všechny, všichni za jednoho.“⁴⁵³ LN informovaly, že se A. Merkelová snažila slovenskou eskapádu omlouvat, což staví událost do trochu jiného světla, než jak by se mohlo jevit z článků ostatních periodik.⁴⁵⁴

Zvláštní vztahy mají s Německem pochopitelně Poláci. „Merkelová představuje tu generaci německých politiků, kteří chtějí obnovit imperiální moc Německa.“ Tato věta se objevila pár dnů před polskými parlamentními volbami v knize expremiéra Jaroslawa Kaczynského „Polsko našich snů“. Politik podezřívá SRN z latentní spolupráce s Ruskem a něm. kancléřce vzkázal, že doba, kdy se Polsko před Německem sklánělo, je dávno pryč. Na mysli měl polská hraniční území, která jsou podle něj stále v hledáčku mocného západního souseda. V této souvislosti poukázal na německé investice právě v západní části země.⁴⁵⁵ V podobném duchu zpravovalo o této věci i Právo.⁴⁵⁶

V jiném světle se mohl jevit německý postoj k menším členům EU u příležitosti schvalování rozpočtu EU. Britský premiér Cameron pohrozil, že by se nezdráhal vetovat připravovanou verzi rozpočtu Unie na období 2014-2020, pokud by nedošlo k potřebné redukci výdajů. To by znamenalo, že by o své dosavadní příjmy ze strukturálních fondů byly ochuzeny východoevropské země. A právě za zájmy těchto

⁴⁴⁸ Jak je známo, ČR ratifikovala tento dokument jako poslední členská země.

⁴⁴⁹ *Francie a SRN varovaly Prahu kvůli Lisabonu*, Právo, 19. 9. 2009, s. 16.

⁴⁵⁰ *Řecko získá dalších devět miliard eur*, Právo, 20. 8. 2010, s. 17.

⁴⁵¹ *Merkelové je líto slovenského "ne" pomoci Řecku*, Mladá fronta DNES, 26. 8. 2010, s. A6.

⁴⁵² *Merkelová tlumí spor Radičová–EU*, Právo, 26. 8. 2010, s. 9.

⁴⁵³ *Radičová: Pomoc Řecku neschválíme*, Hospodářské noviny, 13. 7. 2010, s. 21.

⁴⁵⁴ *Radičová v Bruselu aneb Slováci bez přátel*, Lidové noviny, 20. 9. 2010, s. 7.

⁴⁵⁵ *Německo chce západ Polska, tvrdí Kaczynski*, Lidové noviny, 5. 10. 2011, s. 7.

⁴⁵⁶ *Kaczyński: Merkelová chce okleštit Polsko*, Právo, 6. 10. 2011, s. 12.

států se postavilo Německo, které v této souvislosti usilovalo o cílenější utrácení pro efektivnější podporu růstu.⁴⁵⁷ O měsíc dříve než HN referovaly o této skutečnosti LN. O tom, že Německo de facto hájí zájmy chudších zemí, zde ovšem nepadlo ani slovo. Naopak zde byly vyzdviženy německé hrozby Britům, že bude-li se taková resistance ostrovního království opakovat, nebudou se muset do budoucna konat žádné další summity na téma společného rozpočtu EU.⁴⁵⁸ MFD napsala, že se Německo v této věci názorově pohybuje mezi Velkou Británií a menšími zeměmi, které nechtějí přijít o finance pro rozvoj infrastruktury, a dodala, že SRN bude usilovat o kompromis.⁴⁵⁹

Uvažujeme-li nad přístupem SRN k menším státům, musíme krátce připomenout i řecký případ. Na něm. postup v této problematice samozřejmě reagovala zahraniční média. Agentura Reuters dle MFD psala, že v Evropě spadly masky a začne se žít v „němečtější Evropě.“ MFD k tomu dodává, že Německo hodilo „za hlavu“ svou minulost, a dnes si tak vůči Řecku a ostatním srovnatelným zemím počíná mnohem asertivněji, než v minulých letech.⁴⁶⁰ Když bylo třeba, neváhali Němci uplatnit jakousi formu politického vydírání. Zadluženému Irsku totiž Francie a Německo vzkázaly, že svou pomoc „Zelenému ostrovu“ poskytnou jen tehdy, když irská vláda zvýší do té doby příliš nízké podnikatelské daně.⁴⁶¹ SRN však nebyla „četníkem“ jen na ekonomickém poli. Něm. vláda si totiž vzala na mušku i změny tiskového zákona v Maďarsku. Merkelové záleželo, aby byly dodrženy principy právního nakládání s médii. „Jako budoucí předsednická země EU má Maďarsko přirozeně zvláštní odpovědnost za celkový obraz Unie ve světě,“ uvedl k tomu mluvčí vlády SRN Christoph Steegmans.⁴⁶²

10.2.2. Publicistika

Publicistických článků na toto téma bylo poskrovnu. Nejčastěji byly k vidění v deníku Právo, kde např. publicista Petr Schnur, rozhořčený tlakem, který vyvíjejí předáci evropských vlád (zejména té německé) na Irsko, si ve svém článku troufl napsat, že „současná monetaristická Evropa není moderní společenský projekt opřený o myšlenky solidarity a humanismu, nýbrž produkt francouzsko-německého hegemonismu.“⁴⁶³ V Právu se také objevil příspěvek českého europoslance Jana Zahradila, jenž ve své vzpomínce na výročí 60 let smrti Edvarda Beneše přemítal, že by

⁴⁵⁷ Chudší státy EU mají poslední šanci získat peníze na rozvoj, Hospodářské noviny, 22. 11. 2012, s. 2.

⁴⁵⁸ Británie a Brusel se vzdalují, Lidové noviny, 23. 10. 2012, s. 16.

⁴⁵⁹ Přetahovaná o rozpočet EU vrcholí, Mladá fronta DNES, 15. 11. 2012, s. B11.

⁴⁶⁰ Angela Železná. Německo přestalo mlčet, Mladá fronta DNES, 27. 3. 2010, s. B10.

⁴⁶¹ Paříž a Berlín tlačí na Irsko: Víc zdaňte firmy, nebo nepomůžeme, Právo, 20. 11. 2010, s. 14.

⁴⁶² Merkelová varovala Orbána: neduste média, Právo, 23. 12. 2010, s. 18.

⁴⁶³ Petr Schnur: Evropa nejen fotbalová, Právo, 28. 6. 2008, s. 6.

ČR mohla zanedlouho čelit podobným problémům jako právě náš druhý prezident. Zahradil zde totiž psal o „*setrvačnosti archetypů chování evropských mocností*“ a poukázal na současné Německo, které prý znovu usiluje o upevnění dominance v Evropě. SRN si dle Zahradila při sjednávání Lisabonské smlouvy jednoznačně posílila svůj vliv, německou dominanci ve středoevropském prostoru tak přirovnal k dávné ideji „Mittleeuropa,“ což je ovšem v rozporu s „*ideou moderní české státnosti*.“⁴⁶⁴ Bezpečnostní analytik Miloš Balabán pak potvrdil slova ministra zahraničí ČR Karla Schwarzenberga, když psal o postupné ztrátě vlivu malých států na chod evropského společenství, kde si moc uzurpovali „*velcí hráči*“ jako Německo a Francie.⁴⁶⁵

Na množící se protiněmecké narážky v českém mediálním prostředí zareagoval Politolog Jaroslav Šonka, jenž se pokusil ukázat problematiku německé angažovanosti v zachraňování nejen řecké ekonomiky v jiném světle. Dle autora by se totiž nemělo hovořit o německé snaze dosáhnout hospodářské dominance na kontinentu, nýbrž by měl být zohledněn fakt, že „*kontinent je i odbytištěm pro německé vývozce a zákazník je pánem*.“ Netřeba připomínat, že poptávka po německých produktech je pochopitelně i v krizí zmítaných jihoevropských zemích. SRN si tedy dle Šonky „*nemůže dovolit zadupat své okolí do písku arény*.“⁴⁶⁶ Rovněž Adam Černý z HN se zabíral myšlenkou, zda je všeobecně přijímané tvrzení o německé nadvládě v Evropě položeno na reálných základech. Německá kancléřka totiž při bližším pohledu nedisponuje velkým manévrovacím prostorem a SRN, jež povede nespočet vyjednávání s ostatními evropskými státy, se dostává do situace, kdy bude muset vyhledat více spolehlivých partnerů (jakým je Francie). A ostatní menší země EU navíc vzhlížely k francouzským prezidentským volbám, po nichž by v případě zvolení Francoise Hollanda mohly otevřeněji projevit své názory, mnohdy přičítají se německým plánům.⁴⁶⁷

O Německu psal pochvalně Jan Macháček, když se na začátku roku 2008 řešila otázka posílení vlivu ECB. Zvýšení nezávislosti ECB je totiž nevýhodné pro země, které dosud nepřijaly euro. A tak prý německá kancléřka hájila zájmy i takových států, jako je ČR, když bojovala za neposilování zmíněné bankovní instituce. Macháček tehdy doslova uvedl, že „*Merkelová brzdí vznik dvou rychlostní Evropy*“ a obával se, že se to

⁴⁶⁴ Jan Zahradil: *Benešovy a naše otázky*, Právo, 3. 9. 2008, s. 6.

⁴⁶⁵ Miloš Balabán: *Dočkáme se českého Sikorského?*, Právo, 16. 12. 2011, s. 6.

⁴⁶⁶ Jaroslav Šonka: *Žijeme v německé Evropě?*, Právo, 20. 7. 2012, s. 6.

⁴⁶⁷ Adam Černý: *Těžko je kancléřce samotné v kokpitu*, Hospodářské noviny, 27. 1. 2012, s. 8.

německé kancléřce nebude dařit věčně.⁴⁶⁸ Tato obava se také naplnila. V HN se pak objevil přepis článku George Sorose, podle něhož prý uměle živená deflace v EU vede ke zlepšení konkurenceschopnosti SRN na světových trzích, naopak slabší země budou čím dál více pociťovat tíživost svých dluhů.⁴⁶⁹

⁴⁶⁸ Jan Macháček: *O německých mzdách, rozpočtu a Angele Merkelové*, Hospodářské noviny, 18. 1. 2008, s. 9.

⁴⁶⁹ George Soros: *Přízrak vracející se marky*, Hospodářské noviny, 13. 7. 2010, s. 11.

10.3. Politická dominance Německa v Unii

10.3.1. Novinové zpravodajství

Závěrečným tématem této práce je tedy obecné zamyšlení nad politickou supremaci SRN na kontinentu. Jedná se spíše o úvahy a glosy, které se objevují v publicistické části, která je tak v tomto případě o poznání bohatší než část novinového zpravodajství. V něm se např. objevila informace HN o tom, že německý týdeník *Der Spiegel* psal o negativním vnímání ekonomické dominance Německa v Evropě. Německý časopis konkrétně uvedl: „*V Evropě posiluje spíše vnímání Němců jako ‚euronacistů‘ než Berlína jako benevolentního lídra eurozóny.*“⁴⁷⁰ I Právo psalo o německé dominanci v Evropě, jež byla ostatními Evropany „*přijata se zařatými zuby.*“ Zmíněna byla v této souvislosti reakce na daný stav britským tiskem, pro který „*druhá světová válka ještě neskončila.*“ Britové píší o Angele „*Bismarckové*“⁴⁷¹ a pozadu nezůstal ani španělský list *El Mundo* s obrazovou anekdotou, na níž se žena ptá svého muže: „*Kdo bude vládnout Španělsku po volbách?*“ Odpověď je nasnadě: „*Paní Merkelová.*“⁴⁷²

Je třeba připomenout, že německý vliv se velmi často projevuje ve spolupráci SRN s Francouzi. MFD napsala, že síla německo-francouzského tandemu je natolik značná, že ostatních 25 členských států Unie většinou přijalo to, co obě tyto velké země navrhly.⁴⁷³ „*Německo-francouzské manýry ohrožují demokratičnost a legitimitu Evropské unie. Evropa je v krizi, ale když obětujeme demokracii ve prospěch mocenských her nejsilnějších evropských národů, bude to doslova civilizační prohra,*“ uvedla dokonce slovenská europoslankyně strany SMER Monika Flašíková Beňová.⁴⁷⁴

Na německé počínání v hospodářské oblasti přitom šlo pohlížet z různých úhlů pohledu. Německo se stalo terčem ostré kritiky ze strany lucemburského premiéra Jean-Clauda Junckera, jenž narážel na skutečnost, že si SRN zajišťuje hospodářskou konkurenceschopnost jen na úkor vlastního obyvatelstva, kterému se neustále snižuje reálný příjem. Francouzská ministryně financí Christine Lagardová se zase nechala slyšet v tom smyslu, že SRN bohatne na úkor ostatních zemí, jelikož z krize profitovali němečtí exportéři.⁴⁷⁵

⁴⁷⁰ *Chut' Němců podílet se na řešení krize uvádá*, Hospodářské noviny, 27. 6. 2011, s. 6.

⁴⁷¹ V narážce na „*Železného kancléře*“ druhé pol. 19. stol.

⁴⁷² *Silná Angela Bismarcková dráždí Evropu*, Právo, 25. 1. 2012, s. 12.

⁴⁷³ *Proč Evropu tak zajímá nový francouzský prezident?*, Mladá fronta DNES, 7. 5. 2012, s. A7.

⁴⁷⁴ *Výsledek summitu je „špatný pro Británii*, Lidové noviny, 12. 12. 2011, s. 14.

⁴⁷⁵ *Juncker: Německo roste na úkor svých lidí i unie*, Lidové noviny, 24. 8. 2010, s. 13.

Velký poprask však v první řadě vyvolala údajná slova francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho na adresu SRN, že „*jedinými, kdo postrádá jakoukoli solidaritu, jsou Němci. Jejich egoismus je zločinný a prohlubuje krizi.*“⁴⁷⁶ Vedle HN o této invektivě informovalo i Právo.⁴⁷⁷ Pravdou je, že ona solidarita se slabšími členy EU se u našich západních sousedů vytrácela mj. i proto, že se evropská integrace začala zajídat německé veřejnosti. V HN jsme se mohli dozvědět, že dle průzkumu něm. televizní stanice ZDF roste odpor německých občanů k Evropské unii. Stále více Němců se prý domnívá, že ekonomická prosperita jejich země je zcela závislá na úspěchu společné evropské měny. V článku je naznačeno, že jako škodlivé se začínají jevit nejasné plány na pochybné zachraňování eura, což už SRN stálo nemálo financí. A tak se redakce HN nezdráhala do článku zanést větu, že „*Německo přestává být tahounem evropské integrace.*“⁴⁷⁸ Zcela na místě tak mohlo být Sarkozyho postesknutí, že „*Francie jedná, Německo přemýšlí.*“⁴⁷⁹

Avšak většina Evropanů si nepřeje větší německý zájem o unijní záležitosti jen kvůli sobě samým, ale právě i kvůli Německu. To dobře dokládají slova lucemburského ministra zahraničí Jeana Asselborna: „*Nechci Německo, ze kterého má člověk strach, u něžž se obává, že by se mohlo izolovat.*“⁴⁸⁰ V první řadě se však ke SRN vzhlíželo jako k léčiteli ekonomických neduhů Unie. To, že by se rozšiřující evropská dluhová krize mohla zásadně dotknout i zemí bez eura, bylo jasné i šéfovi polské diplomacie Radosławu Sikorskimu. Ten se v této souvislosti označil za prvního politika své země, jenž se poprvé neobává německých aktivit, ale naopak pasivity svého západního souseda při hašení dluhové epidemie. Konkrétně uvedl: „*Vyzývám Německo, aby ve svém vlastním zájmu – ale také v našem – pomohlo eurozóně přežít a prosperovat. Víme velmi dobře, že nikdo jiný to udělat nedokáže,*“ uvedl dle MFD Sikorsky.⁴⁸¹

Vskutku nevšední pohled na německou angažovanost v řešení evropské krize nabídl kontroverzní ekonom Thilo Sarrazin. Ten ve své knize „*Europa braucht den Euro nicht*“⁴⁸² tvrdí, že se SRN takto pokouší odčinit své hříchy na židech za světové války. Prý jen tehdy, až SRN odevzdá své peníze do rukou ostatním Evropanům, se Němci

⁴⁷⁶ Sarkozy: *Německý egoismus je zločinný*, Hospodářské noviny, 22. 7. 2011, s. 3.

⁴⁷⁷ Sarkozy viní Berlín ze „*zločinného sobectví*“, Právo, 21. 7. 2011, s. 12.

⁴⁷⁸ *V unii už nevěří tři Němci ze čtyř*, Hospodářské noviny, 30. 9. 2011, s. 6.

⁴⁷⁹ *Evropě vládnou muži. Merkelová zvadla*, Právo, 13. 12. 2008, s. 16.

⁴⁸⁰ *Evropa zvažuje čerpat pomoc bez limitu*, Právo, 1. 8. 2012, s. 12.

⁴⁸¹ Kalousek: *Eurozóně chybí čas*, Mladá fronta DNES, 30. 11. 2011, s. B12.

⁴⁸² V překladu „*Evropa nepotřebuje euro.*“

nebudou muset dále za své minulé hříchy kát. Sarrazinovy myšlenky byly v Německu tvrdě odsouzeny.⁴⁸³

10.3.2. Publicistika

Komentátor Zbyněk Petráček se v LN pozastavil nad snahou SRN prosadit jednotný důchodový věk pro evropské státy. Autor na to nahlíží jako na popření specifických demografických parametrů té které země. Petráček zauvažoval, že tato snaha implementovat německé standardy ostatním je projevem myšlením těch, kteří rozhodují. Z jeho slov je patrné, že německý přístup, jenž v nadsázce označil za „merkelismus“, hodnotí jako bezohledný vůči ostatním zemím.⁴⁸⁴ Petráček dále připomněl, že Němcům je vytykána absence solidarity vůči krizí ohroženým zemím i z toho důvodu, že se stále nemají k potřebné evropské federalizaci, čímž zákonitě vzniká dojem, že hodlají spravovat kontinent ke svému obrazu. Avšak pokud by se SRN chtěla ze své (tolik nenáviděné) role vůdce Evropy vyvázat, vyvstala by vlna nevole ještě větší.⁴⁸⁵ Publicista Jiří Hanák v jednom ze svých sloupků obhajoval evropskou integraci i poukázáním na ožehavost latentní německé velmocenské politiky. Hanák přímo argumentovat takto: „Německo je příliš mohutné, než aby mohlo být necháno samo sobě. Čím více je zakořeněno v EU, tím bezpečnější je jak pro sebe, tak pro Evropu.“⁴⁸⁶ V jiném článku pak Hanák připomněl fakt, že si je SRN svého potenciálu velmi dobře vědoma. A tak ze strachu sama ze sebe popohání evropskou integraci.⁴⁸⁷

Novinář Luboš Palata zase reagoval na vyjádření polského šéfa diplomacie Sikorskiho o strachu z německé nečinnosti. Autor poukazuje na fakt, že politikova slova se samozřejmě nelíbila opozici, která tak prý volala nejen po jeho odvolání, ale dokonce i po jeho možném stíhání před státním tribunálem pro hrubé porušení ústavy.⁴⁸⁸ Dle Martina Ehla šéf polské diplomacie jen potlačil historické pudy a snahu patrioticky laděné opozice označit diplomata za vlastizrádce hodnotil jako krátkozrakou.⁴⁸⁹ Žurnalista František Bouc pak odpověděl na otázku, kterou kdysi nastolil poradce amerických prezidentů Henry Kissinger, a která byla zmíněná i v úvodu této práce. Komu z Evropanů zatelefonovat ze Spojených států, bude-li chtít Američan hovořit s Evropou? Dluhová krize jasně ukázala, že takovou nejpověřenější zemí je Německo.

⁴⁸³ Ekonom Sarrazin spojil krizi eura a holokaust, Lidové noviny, 22. 5. 2012, s. 15.

⁴⁸⁴ Zbyněk Petráček: *Merkelismus vítězí*, Lidové noviny, 4. 6. 2011, s. 23.

⁴⁸⁵ Zbyněk Petráček: *Údržbářem je Berlín*, Lidové noviny, 9. 12. 2011, s. 10.

⁴⁸⁶ Jiří Hanák: *Boj s drakem*, Právo, 20. 2. 2009, s. 6.

⁴⁸⁷ Jiří Hanák: *Záruky*, Právo, 17. 10. 2009, s. 6.

⁴⁸⁸ Luboš Palata: *Sikorski v Berlíně hrdina, doma zrádce?*, Lidové noviny, 5. 12. 2011, s. 11.

⁴⁸⁹ Martin Ehl: *O české cestě do nicoty*, Hospodářské noviny, 2. 12. 2011, s. 8.

Bouc dodal, že francouzský prezident Sarkozy se může nanejvýš snažit Angele Merkelové sekundovat, čímž naznačil, že Sarkozyho snahy o vůdcovství v Unii byly marné.⁴⁹⁰ Vrátime-li se právě k diskutovanému tématu vlivu francouzsko-německého tandemu v Unii, musíme připomenout článek Adama Černého v HN, v nichž citoval lucemburského premiéra Jeana-Clauda Junckera, politického matadora a znalce zákulisí unijní politiky. Dle Junckera se za poslední rok (myšleno do října 2011) jen 30 % francouzsko-německých návrhů přivedlo do stádia faktické realizace. Lucemburčan tak naznačil, že francouzsko-německý tandem za ostatní unijní země automaticky nerozhoduje.⁴⁹¹

Nad budoucí rolí Německa v Evropě se zamyslel i publicista Jefim Fištejn. Kontinent podle něj stojí na rozcestí mezi úplnou politickou integrací se stoprocentní unifikací téměř čehokoliv a atomizací současného společenství na osamocенější entity různých rychlostí. A jelikož Evropané nejsou připraveni ani na jednu z těchto variant (ve druhém případě proto, že by SRN výrazně posílila), volí třetí cestu, kterou jest vytrvalá pomoc bohatých a úspěšných zemí (tedy zejm. Německa) těm chudším. Autor článku však vyslovil pochybnost, zda bude Německo ochotné hrát tuto hru i nadále.⁴⁹² Luboš Palata v této záležitosti psal o tom, jaký mají naši západní sousedé vztah k myšlence evropské integrace. Němci prý berou Evropskou unii „za svou.“ Připomněl, že právě posílením integračního procesu bylo podmíněno německé sjednocení. Avšak jestliže byli Němci za éry Helmutha Kohla ochotní financovat východní části země a zaplatit tak za své sjednocení, nepanuje podobná nálada již v současných dnech, kdy je SRN nucena doplácet za hospodářsky nestabilní krajiny. Navíc v současnosti neexistuje na něm. straně jednoznačný plán dalšího postupu v integraci.⁴⁹³ Zbyněk Petráček k tomu uvedl, že současná kormidelnice německé vlády postrádá na rozdíl od velkého Helmutha Kohla nějakou nosnou ideu pro svou politiku. A její země se tak stává „egoističtější.“⁴⁹⁴ Trochu odlišně na německou otázku pohlížel filozof Jacques Rupnik, když pro MFD poskytl rozhovor Karlu Hvizďalovi. Rupnik se domnívá, že Německo je v současnosti přirozeným evropským lídrem, který by se neměl své vůdčí role vzdávat.

⁴⁹⁰ František Bouc: *Už víme, komu volat do EU*, Lidové noviny, 18. 2. 2012, s. 15.

⁴⁹¹ Adam Černý: *A co ti, co jsou mimo, anebo naopak uvnitř eurozóny?*, Hospodářské noviny, 14. 10. 2011, s. 9.

⁴⁹² Jefim Fištejn: *Na ztracené vartě*, Lidové noviny, 13. 7. 2012, s. 10.

⁴⁹³ Luboš Palata: *Wir sind ein Eurovolk*, Lidové noviny, 27. 8. 2012, s. 9.

⁴⁹⁴ Zbyněk Petráček: *Kohl, obr s ideály*, Lidové noviny, 22. 9. 2012, s. 3.

Filozof jasně uvedl, že doba, kdy se Německo muselo držet v pozadí, dávno pominula.⁴⁹⁵

Adam Černý se v HN na pozadí neochoty SRN doplácet na řecké problémy pokusil zpochybnit stanovisko euroskeptiků, kteří nesouhlasí s postupující evropskou integrací, jež je nadto iniciována právě Německem. Na německou dominanci v EU tento novinář pohlíží jako na zcela pochopitelnou věc, jež vychází z přirozeného ekonomického potenciálu nejlidnatější země Evropy.⁴⁹⁶ HN však také otiskly článek George Sorose, jenž v německé neochotě dále financovat ostatní evropské země spatřuje počátek zbrzdění integračního procesu.⁴⁹⁷ Rovněž komentátor Petr Robejšek ve svém článku „*Nové dělení Evropy*“ uvažoval o evropské integraci a uvedl, že se ve skutečnosti buduje tradiční evropská mocenská architektura, ve které je opět jedním z klíčových aktérů SRN. Robejšek vyjádřil přesvědčení, že po svém znovusjednocení je Německo předurčeno stát se přirozeným regionálním hegemonem, a proces evropského sjednocování hodnotil jako jeden z nástrojů o neutralizaci německého vlivu. Dle autora je ironií osudu, že zadržnutí integračního procesu přivedilo tu skutečnost, „že Německo opět zaujímá svou dominantní roli na kontinentu,“ přičemž je to právě náš velký západní soused, kdo se nyní „ocitá v osamělé pozici hlavního integrátora Evropy.“⁴⁹⁸

V duchu slov kontroverzního politika Sarrazina (viz výše) pak podal svůj článek redaktor MFD Luděk Navara. I on se totiž domnívá, že silně proevropská politika Německa je do značné míry determinována přízrakem černé minulosti této země, tj. jistou snahou odčinit světovou válku a nacismus.⁴⁹⁹ Na téma německého vedení v Evropě se vedl rozhovor HN s Constanze Stelzenmüllerovou, analytičkou organizace German Marshall Fund. Ta uvedla, že ekonomická krize vynesla SRN na pomyslné výslunní evropské politiky, byť se tomu sami Němci dlouho bránili. Ostych německých představitelů prý pochopitelně vychází ze znalosti německé historie, jakkoliv časově vzdálené.⁵⁰⁰ O objektivní pohled na německou roli v současné Evropě se pokusil i zpravodaj Českého rozhlasu v Bruselu Ondřej Houska. Podle něj SRN ostatním evropským zemím nedominuje tak, jak se často uvádí, nicméně je dle jeho slov německý vliv nezpochybnitelný. Autor zde připomněl, že něm. politici učinili ne jeden ústupek, přičemž v jiných případech ze svých stanovisek během řešení dluhové krize

⁴⁹⁵ Karel Hvizďala: *Trh nás spojil a teď trhá*, Mladá fronta DNES, 26. 1. 2012, s. A9.

⁴⁹⁶ Adam Černý: *Eurofňukny a německé nálady*, Hospodářské noviny, 6. 4. 2010, s. 8.

⁴⁹⁷ George Soros: *Přízrak vracející se marky*, Hospodářské noviny, 13. 7. 2010, s. 11.

⁴⁹⁸ Petr Robejšek: *Nové dělení Evropy*, Mladá fronta DNES, 16. 3. 2009, s. A11.

⁴⁹⁹ Luděk Navara: *Bez Boha i práva*, Mladá fronta DNES, 6. 4. 2012, s. A10.

⁵⁰⁰ *Němci se učí, jak být vůdci Evropy*, Hospodářské noviny, 19. 4. 2012, s. 6.

neustoupili. Houska si všímá zejména toho, že samotnému Německu se aktuální pozice lídra příliš nezamlouvá. Jednak proto, že přesně netuší, kam má Evropa směřovat (což vystihuje i titulky článku), jednak i z toho důvodu, že musí čelit nepříjemným historickým narážkám.⁵⁰¹

Vedle novinářů a politologů dostali pochopitelně slovo i ekonomové. Hlavní ekonom České spořitelny David Navrátil v LN tvrdil, že každá krize si žádala nástup jistého hegemonu, jehož ekonomická dominance povede ke stabilizaci hospodářského systému. Na tento post by se hodilo Německo, avšak samo tuto roli prý nepřevzme, jelikož jej zatěžuje pochmurná minulost.⁵⁰² Ilona Švihlíková uvedla, že v českém mediálním prostředí je náš západní soused vyobrazen jako „vzorná země,“ která zachraňuje „líné“ národy jižního křídla. Národohospodářka se svým článkem snažila tento obraz zpochybnit. Tvrdě odsoudila koncepci vyrovnaných rozpočtů, kterou se nezdráhala označit za „ekonomicky negramotnou.“ Ve svém příspěvku pak dokonce opustila pole ekonomické a šla v úvahách o přínosu SRN pro Evropu dále, když odkázala na slova Joschky Fischera,⁵⁰³ jenž tvrdí, že „Německo zničilo Evropu (a sebe) ve 20. století dvakrát a že je tuto historickou zkušenost neradno opakovat.“⁵⁰⁴ Ekonom David Marek zase v MFD tvrdil, SRN obhájí svoje vlastní vize budoucího vývoje eurozóny, přičemž se setkává s nepochopením ze strany ostatních států. Mnozí pak něm. kancléře vytýkají, že s nimi o svých záměrech nehovoří.⁵⁰⁵ Pavel Kohout ve svém (již zmiňovaném) článku „Euro, zbraň Němců v míru“ citoval komentátora londýnských The Times Anatola Kaletskyho, jenž měl roku 2011 údajně napsat: „Německou politikou je snaha dosáhnout v Evropě charakteristických cílů války: překreslení mezinárodních hranic a podřízení cizích národů.“⁵⁰⁶

Politolog Bohumil Doležal upozornil zase na ten fakt, že tisk působící v ohrožených zemích eurozóny si nebere servítky, pokud se vyjadřuje na adresu Německa. Mnohdy se totiž objevují reminiscence na druhou světovou válku. Doležal varoval, že ačkoliv se nejedná o žádná oficiální stanoviska vlád, tak pořád mají takováto vyjádření u lidí v oněch zemích nezanedbatelný úspěch.⁵⁰⁷ Z toho lze vydedukovat, že se válečná

⁵⁰¹ Ondřej Houska: *Německo: rozpačitý evropský lídr*, Hospodářské noviny, 14. 8. 2012, s. 9.

⁵⁰² David Navrátil: *Hledá se hegemon pro EMU*. Rychle, Lidové noviny, 18. 6. 2012, s. 14.

⁵⁰³ Joschka Fischer je bývalý populární politik, jenž zastával posty předsedy strany die Grünen (německá strana Zelených) a ministra zahraničních věcí SRN.

⁵⁰⁴ Ilona Švihlíková: *Vzorná země*, Lidové noviny, 16. 7. 2012, s. 9.

⁵⁰⁵ David Marek: *Na evropském bojišti*, Mladá fronta DNES, 25. 3. 2011, s. B3.

⁵⁰⁶ Pavel Kohout: *Euro, zbraň Němců v míru*, Mladá fronta DNES, 8. 12. 2011, s. A11.

⁵⁰⁷ Bohumil Doležal: *V kráteru zbylém po monarchii*, Lidové noviny, 14. 8. 2012, s. 8.

tématika dobře uplatní i dnes coby argumentační nástroj pro kritiku německé angažovanosti na kontinentu.

Názorovými vůdci pak nemusí být jenom politologové či ekonomové, ale i veřejně známé osobnosti. Proto LN otiskly i příspěvek výtvarníka Milana Knížíka. Umělec ve svém článku vyslovil odvážný názor, že Německo bojuje za udržení Evropské unie především z toho důvodu, že jí fakticky vládne. Umělec dodal, že SRN rozhoduje, „*co se bude v EU dít, a Evropa se tak stává velkou, Němci řízenou říší.*“⁵⁰⁸

⁵⁰⁸ Milan Knížík: *Předčasný jásos eurozóny*, Lidové noviny, 2. 11. 2011, s. 11.

10.4. Shrnutí kapitoly

10.4.1. Obraz Německa na stránkách sledovaných periodik

Budeme-li se zabývat německou zahraniční politikou, budeme ve většině případů logicky narážet na záležitosti, které se týkají francouzsko-německých vztahů, jelikož ze všech evropských zemí je Francie (z historických důvodů) spojena s Německem nejtěsněji. Ačkoliv je pro unijní politiku zcela zásadní dobré fungování francouzsko-německého tandemu, pohlížela SRN na kroky Francie s jistou dávkou nedůvěry a snažila se negovat a usměrňovat nejrůznější francouzské iniciativy. To se tedy ze začátku týkalo i konceptu ekonomické vlády v eurozóně. V této souvislosti se objevily i názory, že Francie jedná v zájmu Evropy, kdežto Němci spíše bedlivě sledují, jestli si francouzský partner svou aktivitou nezajišťuje příliš velký vliv.

Čtenář tisku pak mohl snadno nabýt dojmu, že se Němci raději snažili mít Francii pod dohledem tím, že většinu unijních plánů realizovali společně s ní. To, že se Němci postavili za českou stranu v době před českým předsednictvím v Unii, zřejmě nebylo ani tak projevem obrany zájmů menšího unijního spolučlena, jako spíše snahou o eliminaci případných francouzských aktivit, které by mohly být v době českého předsednictví na denním pořádku. Němci a Francouzi tedy v drtivé většině případů postupovali společně, byť za cenu zákulisních invektiv a narážek. Jestli se však sledované období vyznačovalo francouzsko-německým diktátem v EU, není možné s jistotou tvrdit – názory se v tomto ohledu velmi různily.

Jak se tedy potom SRN jeví v očích ostatních Evropanů? O tom mohlo leccos napovědět jak vlastenecké prohlášení čerstvého vítěze prezidentských voleb Hollanda, tak strašení Jaroslawa Kaczyńskiho případnou uzurpací západopolských území Německem. Nový francouzský prezident naznačoval, že vedle Německa je významným členem Unie i jeho země, a předák polské opoziční strany zase sázel na protiněmeckou rétoriku před polskými parlamentními volbami. Tušil Kaczyński, že jeho slova mohou padnout na úrodnou půdu a proměnit se ve volební hlasy?

Němcům ani příliš neprozpívaly nadstandardní vztahy s Ruskem. Jen s málokterým členským státem EU měla SRN tak dobré vztahy jako právě s východním gigantem. Bezproblémovou rozhodně nebyla kooperace Berlína s Londýnem a některé malé evropské země byly Německem tlačeny k důležitým rozhodnutím, jejichž přijímání by bylo za jiných okolností zcela nedotknutelnou věcí vlád těchto krajin (viz Irsko, Slovensko).

10.4.2. Jak psala o tématu periodika

Při komparaci deníků se v rámci tohoto tématu žádné výrazné odchylky nevyskytovaly. Právo více než ostatní listy zaměřilo svou pozornost na záležitosti kolem Středomořské unie. HN mírně zaostávaly ve zpravodajství o menších zemích, avšak v publicistické části se společně s deníkem Právo malým zemím věnovaly (na rozdíl od zbylých dvou deníků). Názorotvorné části jednotlivých novin byly co do počtu příspěvků vyrovnané, mírně zaostávala MFD.

V publicistických komentářích jednoznačně převažovalo negativní hodnocení německé politiky v Evropě. Ti, kteří se na postavení SRN v EU dívali střízlivě a německou dominanci vnímali jako zcela logické vyústění vývoje, byli v jednoznačné menšině. Při procházení komentářů a názorotvorných příspěvků se však mohlo zdát, že Německo bude pranýřováno téměř pokaždé, bez ohledu na to, jaká politická rozhodnutí bude přijímat. Na jedné straně se třeba objevily názory, že se Německo brání vzniku dvourychlostní Evropy, je hlavním integrátorem a jeho proevropská politika je tak trochu projevem snahy odčinit neštěstí druhé světové války. Na straně druhé narazíme na komentáře, podle nichž SRN otálí s procesem evropské federalizace, jelikož současná architektura je pro mocenské choutky SRN příznivá.

Rozcházela se i hodnocení faktického vlivu SRN na půdě unijních institucí. To samé dále platilo pro komentování koncepce současné něm. vládní garnitury. Vedle narážek na absenci jasných vizí spolkové kancléřky se objevovala slova o tom, že německé plány existují, a pouze nejsou akceptovány ostatními zeměmi.

Závěr

Poválečná cesta německého národa je úzce spojena s procesem budování sjednocené Evropy. Zatímco se však dříve promítaly evropské události do života Němců, promlouvá dnes německá politika do osudů ostatních národů. Zatímco byla jedním z prvotních záměrů evropské integrace snaha dosáhnout „evropského Německa,“ poukazují v dnešní době mnozí pozorovatelé na fakt, že se spíše realizuje koncepce „německé Evropy.“ Alespoň se to tak mohlo jevit poté, co se německá vládní garnitura zasazovala o dodržování přísných fiskálních pravidel dluhy zmítanými zeměmi, kterým se dlouho zdráhala nabídnout pomocnou ruku, ač to „zbytek Evropy“ požadoval. Hospodářská schémata, která dobře fungovala v Německu, se nyní měla přenést do ekonomicky méně silných krajin, v nichž mohla jediné ztroskotat. SRN volala po dramatických úsporných programech, zatímco ostatní vlivné státy spatřovaly řešení ekonomické krize v pravém opaku – v prorůstových výdajových opatřeních.

Není divu, že se tak Němci nejednou dostali do izolace, a že si svým přísným přístupem k Řecku nezískali v ostatních (zejm. jihoevropských) zemích mnoho příznivců. Po implementaci rozpočtových pravidel si krizí dotčené země prošly skutečným úsporným očištěním. SRN tak byla hlasitě kritizována, přičemž se nejednou uplatnila rétorika, jež připomínala neslavné pasáže z nedávné německé historie. Přes deklarované spojenectví s Francií pohlíží středoevropský hospodářský gigant na svého západního partnera jako na potenciálního lídra Evropy, pokud by mu Německo dovolilo příliš volného prostoru. Spolkovou republiku však nezajímala jen moc Francie, ale i vliv ECB. Nejednou byla Němcům vyčítána nedostačující solidarita vůči ostatním zemím, byť se také objevovaly komentáře, které poukazyvaly na údajnou snahu SRN jednotlivým krajinám jednostranně pomoci a tím si je zavázat, což by při „společné pomoci všech všem“ nebylo dobře možné.

Pravdou však také je, že aktuální pozice SRN je více než složitá. Současná situace v Unii se může vyřešit buď rychlou federalizací, nebo naopak vytvořením Evropy „dvou rychlostí.“ Obě varianty mají své stinné stránky a při jejich hodnocení můžeme téměř pokaždé nalézt na německé politice určitá negativa. Přihlédnout musíme i k veřejnému mínění v SRN, které již není k dalším dotacím ekonomicky slabších zemí nakloněno. Do budoucna bude snahou, aby EU získala mnohem více pravomocí, aby se vliv Berlína utlumil. Avšak do značné míry o tom rozhodne právě Německo a jeho stále nespokojenější a méně proevropští občané.

Pro hodnocení komparace sledovaných čtyř deníků lze tvrdit, že výrazné difference mezi těmito periodiky nebyly. A to co do množství příspěvků, tak i do obsahu. Rozhodně nelze tvrdit, že by např. čtenář MFD získal o politice Německa zcela odlišnou představu než odběratel deníku Právo apod.

Ve většině případů se sledovaná periodika vhodně doplňovala a k duplicitním informacím docházelo jen v těch případech, kdy se jednalo o informování naprosto nepřehlédnutelné události, která svou povahou neposkytovala prostor pro několik odlišných interpretačních poloh.

HN psaly dle předpokladů nejvíce o ekonomických otázkách, deník Právo se zase intenzivně věnoval mezinárodním záležitostem a ekonomické aspekty politiky SRN tak podrobně jako HN či LN nerozebíral. Detailů z ekonomického světa se vyvarovala i MFD. Publicistická část byla velmi propracovaná zejména u LN, kde bylo jednak velké množství článků – a to i od externích odborníků – a jednak bohatá názorová pluralita, což však neznamená, že ostatní deníky v tomto ohledu výrazně zaostávaly.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografie:

Booker, Ch. – North, R.: *Skryté dějiny evropské integrace (s podtitulem: Od roku 1918 do současnosti)*, Brno: Barrister & Principal, 2006, ISBN 80-7364-026-0.

Jiráček, J. – Köpplová, B.: *Média a společnost*, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-287-4.

König, P. – Lacina, L. – Přenosil, J.: *Učebnice evropské integrace*, Brno: Barrister & Principal, 2007, ISBN 978-80-7364-044-6.

Kovář, M. – Horčíčka, V.: *Dějiny evropské integrace II*, Praha: Nakladatelství TRITON, 2006, ISBN 80-7254-741-0.

Osvaldová, B. a kol.: *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2005, ISBN 80-246-0248-2.

Sedláková, R.: Mediální konstrukce reality – reprezentace druhých, In: Foret, M. – Lapčík, M. – Orság, P. a kol.: *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 145 – 160, ISBN 978-80-244-2023-3.

Urban, L. – Dubský, J. – Murdza, K.: *Masová komunikace a veřejné mínění*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, ISBN 978-80-247-3563-4.

Veber, V.: *Dějiny sjednocené Evropy*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, ISBN 80-7106-663-X.

Internetové dokumenty:

Economia. *Profil čtenářů hospodářských novin*, 2011, economia.ihned.cz/403/193/file/HN_mediaprojekt.pdf, 1. 1. 2013.

Institut demokracie pro všechny. *Vlastnická struktura českého mediálního trhu s ohledem na globalizační procesy (Analytický materiál k projektu „Zkvalitnění mediálního prostředí pro působení občanských iniciativ“)*, 2005, <http://www.blisty.cz/files/2006/11/16/analyza-internacionalizace-medialniho-trhu.pdf>, 7. 3. 2013.

Kolářová, L.: *Mediální obraz „kauzy Czechtek 2005“ optikou teorie morální paniky*, Bakalářská diplomová práce, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, 2007, is.muni.cz/th/144287/fss_b/text_prace.doc, 31. 12. 2012.

Mediální skupina Mafra. *Čtenáři MF Dnes, Lidových novin a Metra*, data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A110509_TVE_D10-1141.pdf, 1. 1. 2013.

Zubková, M.: *Prostředky jazykové agrese v novinových titulcích (na materiálu ruských a českých periodik)*, Magisterská diplomová práce, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2010, http://www.is.muni.cz/th/145552/ff_m/DP_ZUBKOVA.pdf, 9. 8. 2012.

Internetové stránky:

ABC ČR - Kancelář ověřování nákladu tisku, <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk>, 15. 2. 2013.

Mediaguru, <http://www.mediaguru.cz/2012/08/prodane-naklady-deniku/#.UOGb6HfT6lV>, 15. 2. 2013.

Novinky.cz, <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/275292-antinemecke-nalady-v-italii-buduji-nacistickou-ctvrtou-risi-pomoci-eura.html>, 7. 8. 2012.

Parlamentnilisty.cz, <http://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Klaus-Hitler-neuspel-Nemecko-ale-Evropu-ovladlo-pres-EU-169873>, 16. 7. 2012.

Robertamsterdam.cz, <http://robertamsterdam.cz/2012/04/03/cesko-a-nemecko-dobre-ale-bez-zaruky>, 16. 7. 2012.

Prameny:

Hospodářské noviny, 1. ledna 2008 – 31. prosince 2012.

Lidové noviny, 1. ledna 2008 – 31. prosince 2012.

Mladá fronta DNES, 1. ledna 2008 – 31. prosince 2012.

Právo, 1. ledna 2008 – 31. prosince 2012.